

UCHWAŁA Nr XXXIV/236/2021
RADY GMINY LELIS
z dnia 28 grudnia 2021 r.

**w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Lelis na lata 2022-2029**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Anna Danuta Dobkowska

Załącznik

do Uchwały Nr XXXIV/236/2021

Rady Gminy Lelis

z dnia 28 grudnia 2021 r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY LELIS
NA LATA 2022-2029**

SPIS TREŚCI

I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII.....	6
1. PODSTAWY PRAWNE.....	6
2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE.....	7
II. DIAGNOZA SPOŁECZNA.....	17
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	17
2. ATUTY I CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ.....	17
3. DEMOGRAFIA.....	18
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	20
5. KOMUNIKACJA I TRANSPORT.....	21
6. GOSPODARKA.....	22
7. ZASOBY I DODATKI MIESZKANIOWE.....	24
8. EDUKACJA I KULTURA.....	24
9. OCHRONA ZDROWIA.....	28
10. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA.....	30
11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	33
12. POMOC SPOŁECZNA.....	37
13. BEZROBOCIE.....	52
14. BEZDOMNOŚĆ.....	56
15. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE.....	57
16. SYTUACJA DZIECKA.....	64
17. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	69
18. SEKTOR POZARZĄDOWY, KOŚCIOŁY.....	74
19. PROBLEMY WSKAZANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW, DIALOG SPOŁECZNY.....	75
20. PROBLEMY RÓWNOŚCI SZANS.....	78
21. ANALIZA SWOT WYBRANYCH OBSZARÓW PROBLEMOWYCH.....	81
III. PROGRAMOWANIE.....	93
1. WIZJA I MISJA.....	93
2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	94
3. PROGNOZA ZMIAN.....	111
4. RAMY FINANSOWE.....	114
5. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE, EWALUACJA.....	115
6. ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ, ANALIZA RYZYKA.....	116
7. PROGRAMY I PROJEKTY.....	117
UWAGI KOŃCOWE.....	118

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis został przygotowany na lata 2022-2029. W opracowanym dokumencie można wyróżnić trzy zasadnicze części: **wprowadzającą**, w której zawarto informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych tworzenia strategii; **analityczno-diagnostyczną**, która zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie i identyfikuje problemy społeczne, oraz **programową**, przedstawiającą założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata, ujęte w formie wizji, misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

W części programowej zostały wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania przyjętych założeń, określony został także czas realizacji wyznaczonych działań. W celu określenia postępów w realizacji założeń programowych wyznaczone zostały **wskaźniki monitorowania realizacji celów strategii**, uwzględniające wartości z ostatniego roku objętego analizą danych i oczekiwane wartości docelowe w roku kończącym zaplanowany okres programowania opracowanej strategii. Część programowa zawiera także ramy finansowe, prognozę zmian oraz informacje na temat sposobu wdrażania, prowadzenia monitoringu oraz ewaluacji strategii.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono **badania ankietowe** dotyczące sytuacji społecznej w gminie, problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz sytuacji dziecka. Do analizy wykorzystano trzy rodzaje ankiet.

Respondentami ankiety odnoszącej się do sytuacji społecznej byli mieszkańcy gminy oraz osoby mające wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. W sumie do analizy przedłożono 22 anonimowo wypełnione arkusze. Wśród ankietowanych było 68% kobiet i 32% mężczyzn. Dominującą grupę respondentów stanowiły osoby w przedziale wiekowym 36-45 lat (55%). Mniejszy odsetek spośród respondentów stanowiły grupy osób w wieku 26-35 lat (17%), 46-55 lat (13%) oraz osoby w wieku poniżej 20 lat, w wieku 20-25 lat i 56-65 lat (po 5%). W badaniu nie wzięły udziału osoby powyżej 65. roku życia. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia uczestników badania, to najwięcej respondentów zadeklarowało posiadanie wykształcenia wyższego (64%). Kolejne grupy stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym (14%), średnim

(9%) oraz podstawowym (4%), natomiast 9% ankietowanych nie określiło poziomu wykształcenia.

Biorąc pod uwagę czas zamieszkiwania w gminie, to 55% wszystkich respondentów mieszka na terenie gminy Lelis od urodzenia, a 41% uczestników badania zamieszkuje w gminie od 2 do 30 lat, zaś 4% badanych nie określiło czasu przebywania na terenie gminy. Można zatem domniemywać, iż ankietowani mają ugruntowane i przemyślane opinie na temat niekorzystnych zjawisk widocznych w gminie oraz problemów, jakie dotyczą jej mieszkańców. Profil respondentów ankiety prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”

liczba ankietowanych	płeć	grupa wiekowa	czas zamieszkiwania w gminie	wykształcenie
22	kobiety (68%)	poniżej 20 lat (5%)	od urodzenia (55%)	podstawowe (4%)
		20-25 lat (5%)		zasadnicze zawodowe (14%)
		26-35 lat (17%)	od 2 do 30 lat (41%)	średnie (9%)
	36-45 lat (55%)	mężczyźni (32%)		wyższe (64%)
	46-55 lat (13%)		brak deklaracji (4%)	brak deklaracji (9%)
	56-65 lat (5%)			

W badaniu ankietowym, którego celem było poznanie opinii mieszkańców na temat problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć, wykorzystano do analizy 25 arkuszy wypełnionych anonimowo ankiet. Wśród respondentów było 76% kobiet i 20% mężczyzn, natomiast 4% uczestników badania nie zadeklarowało swojej przynależności płciowej. Najliczniej wśród respondentów reprezentowana była grupa osób w wieku 36-45 lat (32%), a kolejne liczne grupy stanowiły osoby w wieku 26-35 lat (24%), 46-55 lat (20%) oraz 20-25 lat (12%). Mniej licznie reprezentowane były grupy osób w wieku poniżej 20 lat, osoby w wieku 56-65 lat i osoby powyżej 65. roku życia (po 4%). Profil respondentów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Profil respondentów ankiety „Równość szans kobiet i mężczyzn”

liczba ankietowanych	płeć	grupa wiekowa	czas zamieszkiwania w gminie	wykształcenie
12	kobiety (76%)	poniżej 20 lat (4%)	od urodzenia (56%)	podstawowe (8%)
		20-25 lat (12%)		gimnazjalne (4%)
		26-35 lat (24%)		zasadnicze zawodowe (16%)
	mężczyźni (20%)	36-45 lat (32%)	od 1 roku do 35 lat (36%)	średnie (28%)
		46-55 lat (20%)		wyższe (32%)
	brak deklaracji (4%)	56-65 lat (4%)	brak deklaracji (8%)	brak deklaracji (12%)
		pow. 65 lat (4%)		

Osobna ankieta, która pomogła w dokonaniu analizy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym i rodzinnym, została rozesłana do placówek oświatowych. Analizę tę przeprowadzono na podstawie 8 ankiet wypełnionych przez dyrektorów i pedagogów z placówek systemu oświaty funkcjonujących na terenie gminy.

Przygotowana w oparciu o uzyskane informacje, materiały i opinie mieszkańców Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 wskazuje problemy, których niwelowanie lub rozwiązanie powinno stać się w najbliższym czasie przedmiotem szczególnej troski ze strony władz samorządowych. Jej realizacji pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej.

I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

---

1. PODSTAWY PRAWNE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.). W ramach zadań własnych gmina opracowuje i realizuje gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 877 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1100 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573);

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2021 r. poz. 75 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685);
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 716 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.);
- uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (M.P. 2021 poz. 843);
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES) – uchwała nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej” (M.P. 2019 poz. 2014).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które

funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

W ramach trzech priorytetów tematycznych strategii, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, przygotowano siedem projektów przewodnich:

- 1) „Unia innowacji”
- 2) „Młodzież w drodze”
- 3) „Europejska agenda cyfrowa”
- 4) „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”
- 5) „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”
- 6) „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”
- 7) „Europejski program walki z ubóstwem”.

28 kwietnia 2020 r. Rada Ministrów RP przyjęła „Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020. Aktualizacja 2020/2021”. Już na starcie prac nad KPR oczekiwano uwzględnienia w KPR działań na rzecz priorytetów nowej strategii dla UE, zaprezentowanej w komunikacie KE pn. „Europejski Zielony Ład” z 11 grudnia 2019 r. oraz w dokumencie otwierającym nowy cykl Semestru, tj. „Rocznej Strategii Zrównoważonego Wzrostu Gospodarczego na 2020 rok” z 17 grudnia 2019 r. W związku z wybuchem pandemii COVID-19 w 2020 r. na ostatnim etapie prac dokument uzupełniono o odrębny rozdział poświęcony przedstawieniu działań mających na celu bezpośrednią walkę z pandemią COVID-19 i przeciwdziałanie rozszerzającym się jej skutkom ekonomicznym, zawartych w ustawach składających się na tzw. „tarczę antykryzysową”.

W KPR znalazła się bardzo wstępna, ze względu na niemający precedensu dynamiczny charakter kryzysu gospodarczego wywołanego przez pandemię, ocena sytuacji i scenariusz makroekonomiczny na najbliższe miesiące. Jednocześnie w KPR zachowano dorobek wcześniejszych prac nad dokumentem, zastrzegając, że realizacja zaplanowanych działań będzie uzależniona od rozwoju sytuacji w Polsce i na świecie.

Nowe Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2021-2027

Na mocy Traktatu z Lizbony Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) zostały przekształcone z porozumienia międzyinstytucjonalnego w akt prawnie wiążący. WRF, przyjmowane na okres co najmniej pięciu lat, muszą gwarantować dokonywanie wydatków Unii w sposób usystematyzowany i w granicach jej zasobów własnych oraz zawierają przepisy, z którymi musi być zgodny roczny budżet Unii, a tym samym stwarzają podwaliny pod dyscyplinę finansową.

2 maja 2018 r. Komisja Europejska przyjęła pierwszy projekt długofalowego budżetu UE, czyli wieloletnich ram finansowych 2021-2027. Aby odpowiedzieć na społeczno-gospodarcze skutki pandemii COVID-19, 27 maja 2020 r. zaproponowano **zmieniony długofalowy budżet UE**, wprowadzając nadzwyczajny instrument na rzecz odbudowy (Next Generation EU), który ma pomóc naprawić najpilniejsze szkody spowodowane pandemią i na nowo ożywić gospodarkę.

Podczas szczytu w Brukseli w dn. 17-21 lipca 2020 r. przywódcy państw członkowskich uzgodnili długofalowy budżet UE 2021-2027 opiewający na kwotę 1 074,3 mld EUR. Z budżetu wspierane będą m.in. inwestycje w transformację cyfrową i ekologiczną. Przywódcy uzgodnili też pakiet odbudowy o wartości 750 mld EUR, który pomoże UE poradzić sobie z kryzysem spowodowanym pandemią. Z kwoty tej 390 mld EUR zostanie wypłaconych w formie dotacji dla państw członkowskich, a 360 mld EUR – w formie pożyczek.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER)

W perspektywie finansowej 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny współfinansuje krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP w dniu 8 stycznia 2014 roku. Program, który powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia, wspiera innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych”.

Komisja Europejska proponuje przeznaczenie dodatkowych środków w latach 2020-2022 na fundusze strukturalne w ramach programów perspektywy 2014-2020 na walkę ze skutkami kryzysu wywołanego przez pandemię COVID-19 oraz przygotowanie długookresowej transformacji w kierunku zielonej, cyfrowej,

bardziej odpornej na zagrożenia Europy. Ta inicjatywa KE nazywana została w skrócie REACT-EU.

Polska popiera podejście polegające na wykorzystaniu obecnych programów polityki spójności jako narzędzia wspierania działań krótko- i średnioterminowych za pośrednictwem REACT-UE, natomiast polityka spójności w latach 2021-2027 powinna realizować cele w dłuższej perspektywie czasowej.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej (NSIS)

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Został uchwalony przez Radę Ministrów 17 września 2019 r. Rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) określone w filarze rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.

W KSRR wskazuje się Obszary Strategicznej Interwencji istotne z punktu widzenia realizacji polityki regionalnej, które zostaną uwzględnione w krajowych i regionalnych strategiach rozwoju (m.in. poprzez wskazanie dedykowanych im działań). Są to dwa typy obszarów: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Oprócz tego KSRR

wskazuje również wschodnią Polskę i Śląsk jako OSI wymagające ukierunkowanego wsparcia z poziomu kraju (Program Polska Wschodnia, Program dla Śląska). Jednocześnie na poziomie regionalnym samorząd województwa może wyznaczać swoje obszary strategicznej interwencji, takie m.in. jak obszary przemysłowe, zdegradowane czy tzw. wewnętrzne peryferia, o ile będzie to wiązało się z zapewnieniem konkretnych instrumentów wsparcia lub mechanizmów uzgodnień.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 to dokument mający na celu przede wszystkim poprawę jakości życia obywateli. Ukazuje on główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także kierunki zagospodarowania przestrzennego państwa. Powyższy dokument wyznaczył trzy strategiczne obszary, w których powinien odbywać się rozwój Polski:

- Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:
  - Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna,
  - Polska Cyfrowa,
  - Kapitał ludzki,
  - Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
- Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
  - Rozwój regionalny,
  - Transport.
- Obszar efektywności i sprawności państwa:
  - Kapitał społeczny,
  - Sprawne państwo.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W dokumencie wyznaczono następujące trzy cele szczegółowe i priorytety:

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:

1.1 Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,

1.2 Rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich:

- 2.1 Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury,
- 2.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- 2.4 Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
- 2.5 Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Cel szczegółowy 3. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne:

- 3.1 Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,
- 3.2 Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych,
- 3.3 Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030

– Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 została opracowana na podstawie doświadczeń z realizacji poprzednich strategii oraz identyfikacji problemów, które ujawniły się w trakcie poprzedniego i bieżącego okresu programowania Unii Europejskiej. Dokument stanowi odpowiedź na wyzwania, którym powinno sprostać województwo, aby podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Choć Strategia jest pomyślana dla perspektywy długookresowej do 2030 roku, umożliwiającą szersze i perspektywiczne spojrzenie na rozwój, działania podporządkowane poszczególnym celom dotyczą okresu programowania 2014-2020.

Strategia zawiera długofalową wizję rozwoju województwa mazowieckiego, w myśl której Mazowsze do roku 2030 stanie się regionem spójnym terytorialnie, konkurencyjnym, innowacyjnym, zapewniającym mieszkańcom bardzo dobre warunki życia. Nadrzędnym (głównym) celem Strategii jest spójność terytorialna, rozumiana jako zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru metropolitalnego Warszawy w Europie, co

w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Celowi nadrzędnemu (głównemu) podporządkowano cele strategiczne spójne z długofalowymi priorytetami rozwoju regionu.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030 – w trakcie opracowywania

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego do roku 2020 była dokumentem, który wyznaczał główne kierunki działań samorządu wojewódzkiego w obszarze polityki społecznej, służące poprawie jakości życia mieszkańców. Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w Warszawie, jako jednostka samorządu województwa realizująca zadania w zakresie polityki społecznej, przystąpiło do opracowania projektu Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego do roku 2030, która wyznaczy kierunki rozwoju polityki społecznej województwa na kolejne lata.

Na podstawie Zarządzenia Dyrektora Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej w dniu 28 listopada 2019 r. powołany został „Zespół do przygotowania założeń Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030 oraz programów wojewódzkich”, którego zadaniem jest koordynowanie prac związanych z aktualizacją i opracowaniem nowej Strategii. W ramach prac Zespołu ustalony został harmonogram prac nad Strategią oraz podjęto decyzję o wyłonieniu w ramach postępowania zespołu eksperckiego, który przygotowuje nową Strategię. Pierwszym etapem prac nad strategią jest przygotowany pod koniec 2020 r. dokument: Opracowanie nt. „Diagnozy problemów społecznych na Mazowszu oraz „Koncepcja opracowania „Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030””.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2024

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2024 będzie dokumentem o charakterze strategicznym, określającym zadania Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2024. Celem Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego 2021-2024 jest dążenie do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego przy możliwie najlepszym wykorzystaniu dostępnych zasobów finansowych, organizacyjnych oraz ludzkich w powiecie oraz skoncentrowanie środków na strategicznych działaniach. W zamierzeniu Plan

Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2024 ma służyć pełnemu wykorzystaniu przez Powiat stojących przed nim szans w zakresie realizacji podstawowych koncepcji przyczyniających się do długotrwałego i zrównoważonego rozwoju powiatu w aspekcie gospodarczym i społecznym. Władze Powiatu zakładają, iż do realizacji głównych punktów Planu będą wykorzystane środki publiczne, pochodzące z budżetu Powiatu, funduszy UE oraz innych źródeł zewnętrznych. Mając na uwadze, że środki Powiatu są niewystarczające, koniecznością jest pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych, w tym w szczególności z funduszy strukturalnych UE, programów krajowych i inicjatyw działających na rzecz rozwoju społeczności lokalnych, a także ze współpracy z innymi gminami i władzami województwa.

Strategia Rozwoju Gminy Lelis na lata 2014-2030

Strategia Rozwoju Gminy Lelis na lata 2014-2030 jest dokumentem określającym kierunki i sposób działania samorządu gminnego, jak również pożądane kierunki działania potencjalnych partnerów prywatnych i pozarządowych, mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych, w odniesieniu do społeczności i przestrzeni gminy – dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju.

W dokumencie sformułowano wizję: „Gmina Lelis – to miejsce atrakcyjne do mieszkania i przyjazne dla inwestorów oraz turystów pod względem wysokiego poziomu życia, wykształconego społeczeństwa, zadbanego otoczenia i czystego środowiska, przyjaznych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, wyspecjalizowanej bazy turystycznej, wyprofilowanego rolnictwa, rozwiniętej infrastruktury technicznej i bazy sportowo-rekreacyjnej, chroniąca walory krajoznawcze, dziedzictwo kulturowe oraz wartości regionalne.” Wizja została sformułowana jako dążenie władz lokalnych oraz podmiotów uczestniczących w opracowywaniu strategii do celu głównego: „Poprawa jakości życia mieszkańców z zachowaniem tożsamości historycznej i regionalnej oraz wzrostem poczucia bezpieczeństwa.” Realizacja celu głównego odbywa się poprzez realizację celów strategicznych:

- Cel 1. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości w gminie;
- Cel 2. Wzrost konkurencyjności gminy poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej;

- Cel 3. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej na terenie gminy;
- Cel 4. Poprawa jakości bazy lokalowej obiektów użyteczności publicznej oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej;
- Cel 5. Zwiększenie atrakcyjności turystyczno-krajoznawczej gminy oraz wzrost konkurencyjności bazy turystycznej;
- Cel 6. Podwyższenie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz wzrost jakości życia na obszarach wiejskich;
- Cel 7. Pobudzenie aktywności mieszkańców w życiu społecznym i gospodarczym gminy;
- Cel 8. Poprawa jakości życia mieszkańców, wykorzystanie kapitału ludzkiego poprzez kształcenie i podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- Cel 9. Wzrost konkurencyjności gminy poprzez wykorzystanie nowych technologii.

W ramach siódmego i ósmego celu strategicznego – dotyczących sfery społecznej, szczególnie ważnej z uwagi na problematykę niniejszego opracowania, zdefiniowano niżej przedstawione działania:

Działania do Celu 7.:

- 7.1. wspieranie działań w utworzeniu żłobka;
- 7.2. pomoc w utworzeniu ośrodka rehabilitacyjnego;
- 7.3. dostęp do usług doradczo-szkoleniowych;
- 7.4. poprawa przepływu informacji;
- 7.5. wprowadzenie konsultacji społecznych;
- 7.6. współpraca z WUP i PUP w aktywizacji osób bezrobotnych;
- 7.7. pobudzanie aktywności społecznej;
- 7.8. kreowanie postaw proekologicznych;
- 7.9. promowanie zdrowego trybu życia (siłownie zewnętrzne, trasy rowerowe);
- 7.10. rozwój kultury fizycznej wśród mieszkańców;
- 7.11. wykorzystanie potencjału remiz strażackich, świetlic i placów wiejskich;
- 7.12. przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego;
- 7.13. współpraca międzynarodowa i ponadlokalna.

Działania do Celu 8.:

- 8.1. reorganizacja bazy oświatowej;
- 8.2. współpraca ze Starostwem Powiatowym w celu dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy;

- 8.3. dostosowanie bazy oświatowej do potrzeb;
- 8.4. wyrównywanie szans edukacyjnych;
- 8.5. podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej;
- 8.6. wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz samozatrudnienia;
- 8.7. dostosowanie systemów kształcenia i szkoleń do rynku pracy;
- 8.8. wspieranie rodzin wielodzietnych, seniorów i osób niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

II. DIAGNOZA SPOŁECZNA

---

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Lelis to gmina wiejska położona w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, w obrębie centralnej części powiatu ostrołęckiego. Zajmuje obszar 197 km², co stanowi 9,4% powierzchni powiatu, i jest jedną z jedenastu powiatowych jednostek terytorialnych. Obszar gminy graniczy: od zachodu z gminą Baranowo, od północy z gminą Kadzidło, od wschodu z gminami Zbójna i Miastkowo (województwo Podlaskie, powiat łomżyński), od południa z gminą Rzekuń, gminą-miastem Ostrołęka i gminą Olszewo-Borki.

W granicach gminy położone są 23 sołectwa: wieś gminna Lelis oraz Aleksandrowo, Białobiel, Dąbrówka, Długi Kąt, Durlasy, Gąski, Gibałka, Gnaty, Kurpiewskie, Łęg Przedmiejski, Łęg Starościński, Łęg Starościński – Walery, Łodziska, Nasiadki, Obierwia, Olszewka, Płoszyce, Siemnocha, Szafarczyska, Szafarnia, Szkwa i Szwendrowy Most. Najliczniej zamieszkiwaną jednostką gminną jest sołectwo Łęg Przedmiejski (1 349 osób), natomiast najmniej mieszkańców liczy sołectwo Szkwa (96 osób).

Na terenie gminy działa 5 organizacji pozarządowych, które zajmują się m.in. promowaniem tradycji regionu, krzewieniem kultury i sportu oraz integracją środowisk lokalnych. Gmina Lelis, pragnąc mieć wpływ na rozwój i promocję gminy, bierze udział w pracach i działaniach związków ponadgminnych, m.in. uczestniczy w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania „Kurpsie Razem”.

2. ATUTY I CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Lelis pytania pozwalające uzyskać opinie na temat atutów gminy, czynników, które ograniczają jej możliwości rozwojowe, a także działań, jakie należy podjąć, by uczynić ją bardziej przyjazną dla mieszkańców.

Wskazując atuty gminy, respondenci najczęściej wymieniali dogodne położenie geograficzne i komunikacyjne (w pobliżu dróg krajowych i w niewielkiej odległości od miasta Ostrołęka) oraz sprzyjające rozwojowi turystyki walory przyrodnicze i krajobrazowe. Duże znaczenie badani przywiązywali również do stałego i dynamicznego rozwoju gminy, inwestycji w infrastrukturę (modernizacja dróg,

oświetlenie ulic, uzbrajanie terenu) oraz dbałości o środowisko naturalne (czystość wód i powietrza). Wypełniający ankietę wspomnieli też o zaangażowaniu władz gminnych i samorządowych, sprawnie działających jednostkach gminnych oraz podejmowaniu inicjatyw lokalnych. Doceniono także dbałość o wizerunek i estetykę gminy.

Wśród wypowiedzi ankietowanych na temat słabych stron gminy najczęściej pojawiał się brak miejsc pracy. W tym kontekście respondenci zwracali uwagę na brak przemysłu i zbyt małą liczbę lokalnych zakładów pracy mogących dać zatrudnienie. Za równie dotkliwy problem ankietowani uznali niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę (zły stan dróg, brak sieci kanalizacyjnej), niedostosowaną do potrzeb komunikację publiczną i wynikające z tego trudności z dotarciem do większych ośrodków miejskich oraz nieadekwatne do potrzeb pozyskiwanie dotacji i subwencji. Według badanych duży problem stanowi słabo rozwinięta baza rekreacyjno-turystyczna, niezaspokajająca potrzeb oferta zajęć sportowych oraz brak projektów edukacyjnych rozwijających zainteresowania i predyspozycje młodzieży, zwiększające jej atrakcyjność na rynku pracy. Wypełniający ankietę wspomnieli także o niewielkim zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczne gminy oraz niewystarczającej liczbie placówek usługowych.

Uczestnicy badania wskazywali również działania, jakie należy podjąć, aby gminę uczynić bardziej przyjazną dla mieszkańców. Za najważniejsze uznano zwiększenie nakładów na inwestycje w infrastrukturę gminną (modernizacja dróg, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i gazowej, budowa poboczy, wytyczanie ścieżek rowerowych) oraz poprawę funkcjonowania komunikacji publicznej. Do istotnych kwestii respondenci zaliczyli też tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i pozyskanie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy. Wśród niezbędnych do realizacji działań wskazano dalszy rozwój bazy rekreacyjno-sportowej, poprawę dostępu do oferty kulturalno-rozrywkowej, zwiększenie dostępności do przedszkoli oraz inwestycje w rozwój i promocję turystyki. Ankietowani wspomnieli również o realizowaniu projektów związanych z ochroną środowiska oraz efektywnym pozyskiwaniu dotacji unijnych.

3. DEMOGRAFIA

Na koniec 2020 r. gmina liczyła 9 781 osób, wśród których były 4 833 kobiety, które stanowiły 49,4% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia wynosiła w przybliżeniu 50 osób na km². Analizując dane demograficzne, można stwierdzić, iż w latach

2018-2020 ogólna liczba mieszkańców gminy systematycznie rosła. Jeśli chodzi o poszczególne grupy wiekowe, to warto zauważyć, że w rozpatrywanym okresie zarówno liczba dzieci i młodzieży, jak i liczba najstarszych mieszkańców gminy stale rosła, natomiast zmniejszała się liczba osób w wieku produkcyjnym.

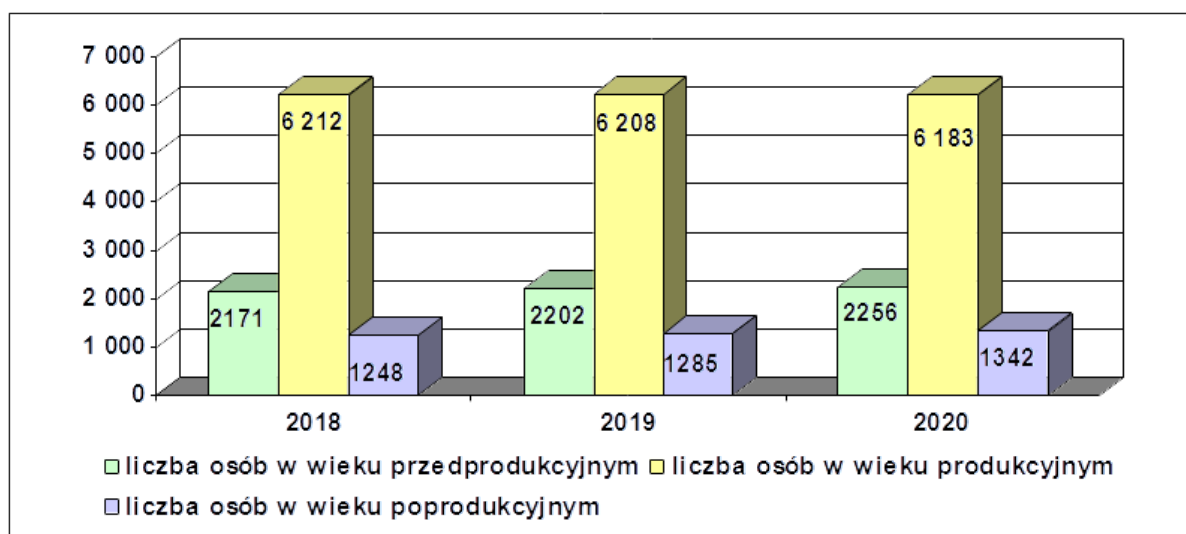
W latach 2018-2020 w każdym kolejnym roku analizy liczba urodzeń była wyższa niż liczba zgonów, przyrost naturalny był więc wyrażony liczbą dodatnią. Szczegółowe dane dotyczące sytuacji demograficznej gminy przedstawiają poniższe tabele i wykresy.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	2 171	2 202	2 256
liczba osób w wieku produkcyjnym	6 212	6 208	6 183
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1 248	1 285	1 342
ogółem	9 631	9 695	9 781

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020

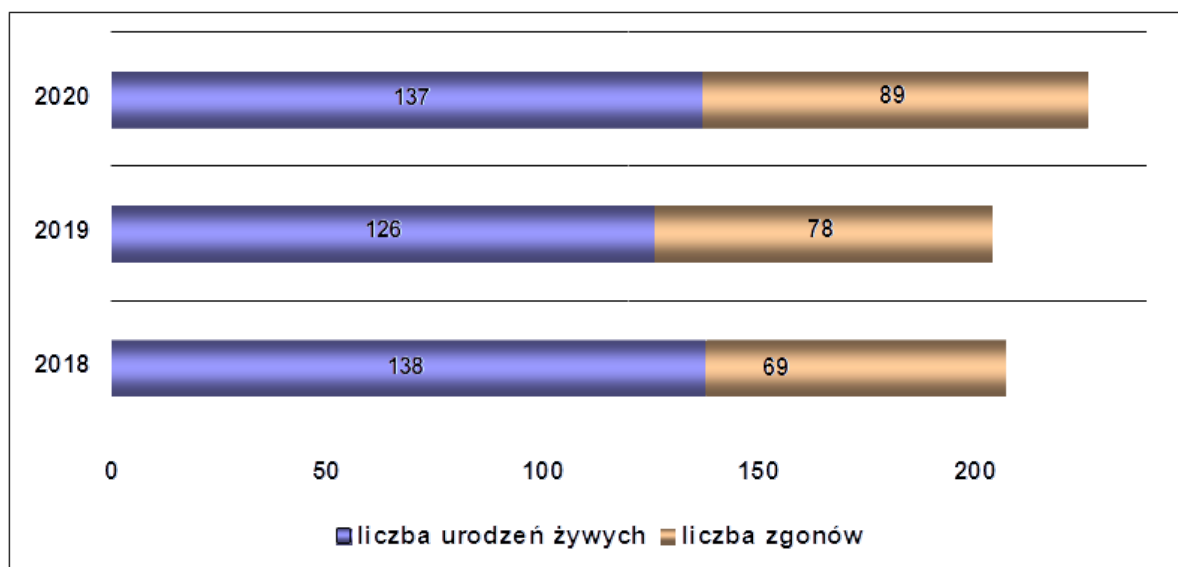
Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba urodzeń żywych	138	126	137
liczba zgonów	69	78	89
przyrost naturalny	+69	+48	+48

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Wykres 2. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Dostrzegane zmiany demograficzne, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska starzenia się społeczeństwa, wymagają kompleksowego podejścia do sytuacji poszczególnych grup mieszkańców, poznania ich potrzeb i oczekiwań, co umożliwi wypracowanie odpowiednich rozwiązań sprzyjających zarówno rozwojowi społecznemu, jak i gospodarczemu gminy.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Obsługą mieszkańców gminy w zakresie zaopatrzenia w wodę, odbioru i oczyszczania ścieków oraz odbioru i transportu odpadów komunalnych zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Lelis Spółka z o.o. Sieć wodociągowa w gminie jest dość dobrze rozwinięta – stacje uzdatniania w miejscowościach: Lelis, Dąbrówka, Gnaty i Olszewka zaopatrują w wodę ponad 66% mieszkańców. System odprowadzania i oczyszczania ścieków oparty jest na własnej biologicznej oczyszczalni ścieków o wydajności 120 m³/dobę zlokalizowanej w Lelisie przy ul. Przemysłowej. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 44,31 km i korzysta z niej ok. 23% mieszkańców. W miejscowości Gibałka znajduje się Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Sieć gazowa o długości 54,86 km jest dostępna dla ok. 27% mieszkańców. Poniżej zawarto szczegółowe dane na temat istniejącej infrastruktury technicznej.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2020 r.

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	140,93
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	6 500
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	44,31
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	2 200
oczyszczalnie ścieków	
liczba oczyszczalni ścieków	1
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	2 200
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w km)	54,86
liczba przyłączy sieci gazowej	2 620
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie ogółem (w km)	187,922
w tym długość dróg gminnych (w km)	105,70

Dane Urzędu Gminy Lelis.

W uzupełnieniu powyższych danych warto wymienić najważniejsze spośród inwestycji realizowanych w gminie w latach 2018-2020:

Tabela 6. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2018-2020

inwestycje w 2018-2020
1. budowa budynku Urzędu Gminy w Lelisie;   2. rozbudowa oczyszczalni ścieków w Lelisie i budowa kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej w obrębie ewidencyjnym Lelis, Durlasy;   3. budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w obrębie ewidencyjnym Durlasy;   4. budowa boiska przy Szkole Podstawowej w Olszewce;   5. przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Gąski;   6. rozbudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Płoszyce;   7. budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wraz z przyłączami w obrębie ewidencyjnym Lelis, Durlasy, Białobiel;   8. rozbudowa i przebudowa budynku zlewni mleka ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską w miejscowości Nasiadki;   9. rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej o Przedszkole Samorządowe w Łęgu Przedmiejskim.

Dane Urzędu Gminy Lelis.

5. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Długość dróg publicznych w gminie wynosi ogółem 187,922 km (w tym drogi gminne 105,70 km). Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 53 Ostrołęka – Olsztyn, która stanowi najkrótszą drogę wyjazdową do Krainy Jezior Mazurskich z Ostrołęki oraz z aglomeracji warszawskiej. Określana mianem „gościńca

mazurskiego”, stanowi zarazem priorytetowy szlak tranzytowy w handlu na rynki wschodnie. Odległość gminnej miejscowości Lelis od drogi krajowej nr 53 wynosi 5 km. Ciąg dróg powiatowych zlokalizowanych na terenie gminy (w sumie 86 km) zapewnia połączenie komunikacyjne Ostrołęki z sąsiednimi powiatami oraz województwami.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczą Miejski Zakład Komunikacji w Ostrołęce Sp. z o.o. oraz przewoźnicy prywatni. Na terenie gminy brak jest czynnej linii kolejowej.

Gmina Lelis położona jest w odległości ok. 135 km od Warszawy (siedziby władz administracji państwowej i samorządowej województwa mazowieckiego), ok. 11 km od Ostrołęki (siedziby władz powiatu ostrołęckiego), ok. 30 km od Myszyńca i ok. 40 km od Łomży.

6. GOSPODARKA

Gmina Lelis jest gminą o charakterze rolniczym. Na jej terenie nie funkcjonują duże podmioty gospodarcze czy przemysłowe. Gmina graniczy z gminą-miastem Ostrołęka, stając się jej zapleczem magazynowo-biurowym. Sprzyjają temu liczne, a zarazem korzystne tereny pod inwestycje oraz bezpośrednie położenie z najbliższą aglomeracją miejską. Sektor inwestycji posiadający możliwości rozwoju na terenie gminy to: przemysł rolno-spożywczy, budowlany, przetwórczy, usługowy, turystyczny (turystyka wiejska, w tym agroturystyka) oraz gospodarstwa ekologiczne. Poza dominującym sektorem gospodarstw rolnych, gmina rozwija również funkcje handlowo-usługowe, a ze względu na atrakcyjne położenie geograficzne, czyste i przyjazne dla ludzi środowisko oraz wysoki stopień zalesienia, także funkcje turystyczne. Użytki rolne zajmują ponad 56% powierzchni gminy, zaś lasy stanowią ponad 37% jej terenu. Poniższa tabela przedstawia strukturę gruntów w gminie.

Tabela 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne

powierzchnia gminy ogółem (w ha)	19 632,1964
powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)	11 134,002
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)	7 387,1895
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków	1 109,0049

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Obszar gminy charakteryzuje się stosunkowo małym zróżnicowaniem gleb użytków ornych. Większość stanowią gleby na ogół mało urodzajne żytnio-

ziemniaczane i żytnio-łubinowe wytworzone z piasków wodno-lodowcowych, w mniejszej liczbie z piasków wydmyowych. W dolinach rzecznych występują gleby organiczne wytworzone z torfów lub mineralne wytworzone z piasków. Zdecydowana większość gruntów rolnych to gleby słabe, odpowiadające VII kompleksowi rolniczej przydatności.

W ogólnej powierzchni gruntów ornych znaczący udział – ok. 80% – stanowią gleby V, VI i VII klasy bonitacyjnej, gleby klasy III występują na niewielkich obszarach (1,40%), natomiast pozostałe to gleby klasy IV. Dominuje hodowla bydła oraz uprawa zbóż.

Prowadzone na terenie gminy wyspecjalizowane gospodarstwa rolne zorientowane na chów bydła mlecznego decydują o rozwoju przemysłu mleczarskiego. Rolnicy dostarczają „biały surowiec” odbiorcom z powiatu ostrołęckiego, którzy posiadają uprawnienia Unii Europejskiej do eksportu swoich produktów na cały rynek wspólnoty, jak również odbiorcom z pobliskich gmin, powiatów, a nawet województwa, które określane jest mianem „zagłębia mleczarstwa polskiego”.

Dane na temat aktywności gospodarczej mieszkańców gminy Lelis w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Aktywność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba podmiotów gospodarczych (wg CEIDG)	456	485	510

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Zgodnie z CEIDG na terenie gminy Lelis figuruje 510 podmiotów gospodarczych. Najważniejsze prowadzone rodzaje działalności to: usługi remontowo-budowlane, usługi transportowe, naprawa pojazdów samochodowych, handel obwoźny, usługi ślusarskie.

Według danych statystycznych GUS-u na koniec 2020 r. na terenie gminy funkcjonowało 600 podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. Najwięcej z nich prowadziło działalność w sferze handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów. Kolejnymi sferami widocznie wyróżniającymi się były budownictwo i przetwórstwo przemysłowe.

7. ZASOBY I DODATKI MIESZKANIOWE

W 2020 r. gmina Lelis nie posiadała w swoich zasobach ani mieszkań komunalnych, ani mieszkań socjalnych. W 2018 r. oddano do użytkowania 1 budynek

niemieszkalny użyteczności publicznej o łącznej powierzchni użytkowej 1 139,45 m². Dane szczegółowe dotyczące sytuacji mieszkaniowej w gminie Lelis w latach 2018-2020 zawiera poniższa tabela.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba mieszkań komunalnych	0	0	0
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (w m ²)	0	0	0
liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	0	0	0
liczba mieszkań socjalnych	0	0	0
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m ²)	0	0	0
liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	0	0	0
liczba nowych budynków niemieszkalnych użyteczności publicznej oddanych do użytkowania	1	0	0
łączna powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych użyteczności publicznej oddanych do użytkowania (w m ²)	1 139,45	0	0

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, świadczona jest pomoc pieniężna zwana dodatkiem mieszkaniowym. W Lelisie tej formy wsparcia udziela Urząd Gminy. W analizowanym okresie dodatków mieszkaniowych w gminie Lelis nie przyznawano.

8. EDUKACJA I KULTURA

W roku szkolnym 2020/2021 w gminie funkcjonowało 17 placówek systemu oświaty: w tym 9 placówek wychowania przedszkolnego oraz 8 szkół podstawowych. Dane na temat przedszkoli i szkół w gminie oraz podopiecznych i nauczycieli w nich zatrudnionych zawierają tabele zamieszczone poniżej.

Tabela 10. Opieka nad dziećmi do lat 3 w gminie w roku szkolnym 2020/2021

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci objętych opieką	liczba opiekunów
żłobek lub klub dziecięcy	–	–	–

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 11. Placówki wychowania przedszkolnego w gminie w roku szkolnym 2020/2021

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
placówki wychowania przedszkolnego	9	244	14

w tym przedszkola	1	97	6
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	8	151	8

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 12. Placówki oświatowe w gminie w roku szkolnym 2020/2021

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
szkoły podstawowe	8	803	150
szkoły ponadpodstawowe	–	–	–

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 13. Wykaz placówek systemu oświaty działających w gminie w roku szkolnym 2020/2021

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Przedszkole Samorządowe przy Szkole Podstawowej w Zespole Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lelisie	ul. Szkolna 51A, 07- 402 Lelis
2.	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lelisie	ul. Szkolna 51A, 07- 402 Lelis
3.	Szkoła Podstawowa w Białobielu	Białobiel, ul. Szkolna 1, 07- 402 Lelis
4.	Szkoła Podstawowa w Dąbrówce	Dąbrówka 55, 07-402 Lelis
5.	Szkoła Podstawowa w Łęgu Przedmiejskim	Łęg Przedmiejski 80, 07-402 Lelis
6.	Szkoła Podstawowa w Łęgu Starościńskim	Łęg Starościński 23, 07-402 Lelis
7.	Szkoła Podstawowa w Nasiadkach	Nasiadki 37, 07-402 Lelis
8.	Szkoła Podstawowa w Obierwi	Obierwia 120, 07-402 Lelis
9.	Szkoła Podstawowa w Olszewce	Olszewka 24A, 07-402 Lelis

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Zarządzaniem placówkami oświatowymi w gminie zajmuje się Zakład Administracji Szkół i Przedszkoli w Lelisie.

Działalność kulturalną w gminie prowadzi Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu w Lelisie. Placówka zajmuje się propagowaniem kultury, organizowaniem imprez gminnych, promocją amatorskiego ruchu artystycznego, a także przyczynia się do poszerzenia zainteresowań mieszkańców kulturą, oświatą, sztuką i tradycjami. W CK-BiS w Lelisie działają: Klub Seniora (25 osób), Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Nowe Latko” (34 uczniów szkół podstawowych z Lelisa, Dąbrówki i Łęgu Starościńskiego), Zespół Folklorystyczny „Pnioki i Krzoki” (13 młodzieży i 11 dorosłych), Orkiestra Kurpiowska (18 muzyków). Zespoły biorą udział w przeglądach

muzycznych i konkursach. W Centrum prowadzone są także zajęcia gimnastyki korekcyjnej (30 dzieci), zajęcia z samoobrony (8 osób), zajęcia tańca towarzyskiego (35 dzieci) oraz spotkania Kół Gospodyń Wiejskich (Lelis, Białobiel, Gibalka, Gnaty, Łęg Starościński, Łęg Przedmiejski, Łodziska, Nasiadki). W placówce odbywa się szereg różnorodnych konkursów, warsztatów, wystaw i koncertów (m.in. taneczne, plastyczne, kreatywno-taneczne oraz zajęcia w ramach ferii i wakacji).

Istotnym animatorem życia kulturalnego jest działająca w CK-BiS Biblioteka Główna oraz jej filie w: Szkole Podstawowej w Łęgu Przedmiejskim, SP w Łęgu Starościńskim, SP w Obierwi i SP w Dąbrówce. Najważniejszą funkcją placówki jest gromadzenie, opracowanie, przechowywanie, udostępnianie i ochrona materiałów bibliotecznych oraz zaspokajanie i rozbudzanie potrzeb czytelniczych społeczności lokalnej. W 2020 r. księgozbiór liczył 51.336 woluminów, zarejestrowanych było 1 055 czytelników, którzy wypożyczyli 8 669 książek i 269 czasopism. Biblioteka inicjuje także przedsięwzięcia służące promocji kultury, książki i czytelnictwa oraz liczne wydarzenia kulturalno-oświatowe, m.in. lekcje biblioteczne i konkursy literackie.

Wśród akcji i imprez zorganizowanych przez CK-BiS w 2020 r. znalazły się m.in.: I Leliskie prezentacje muzyczne „Scena dla każdego”, Koncert utworów Oskarowych z okazji Walentynek, V Ogólnopolski Konkurs „Wielka Liga Czytelników”, Zajęcia dla dzieci w ramach ferii zimowych, Gminny Konkurs Ortograficzny, XV Regionalny Przegląd widowisk przedstawiających fragmenty z życia dawnych Kurpiów pt.: „Darcie Pierza”, Akcja szycia maseczek ochronnych dla mieszkańców gminy, Konkurs plastyczny online pn.: #zostanwdoku#bedziefajnie”, V Ogólnopolski Konkurs „Wielka Liga Czytelników”, Konkurs Recytatorski „Kurpie Zielone w literaturze”, Koncert z okazji Dnia Matki, Korowód bajkowych postaci z okazji Dnia Dziecka, seanse plenerowego kina letniego „Po sąsiedzku”, Impreza plenerowa „Polówka 2020”, V Festiwal Muzyczny Ostrołęckie Operalia – koncert pt.: „Nie kochać w taką noc”, Narodowe Czytanie dramatu „Balladyna”, Rodzinny Rajd Rowerowy na pożegnanie lata, XXIV Regionalny Przegląd Harmonistów Ludowych „Kurpiowskie Granie”, XXXVII Konkurs Kurpie Zielone w literaturze, Dożynkowe dziękczynienie za plony, Impreza plenerowa pn.: „Pożegnanie lata”.

Na terenie gminy ukazuje się przygotowywany przez Urząd Gminy dwumiesięcznik samorządowy „Wieści Gminne”. Czasopismo opisuje sprawy bieżące z życia gminy, promuje imprezy kulturalne, sportowe i rekreacyjne oraz

informuje lokalną społeczność o bieżących wydarzeniach, działaniach władz samorządowych oraz realizowanych projektach.

Tabela 14. Placówki kultury w gminie w 2020 r.

typ placówki	liczba placówek	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
ośrodki kultury	1	mieszkańcy gminy	8
światlice	0	–	–
biblioteki i filie	5	1 100	6

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 15. Wykaz placówek kultury w 2020 r.

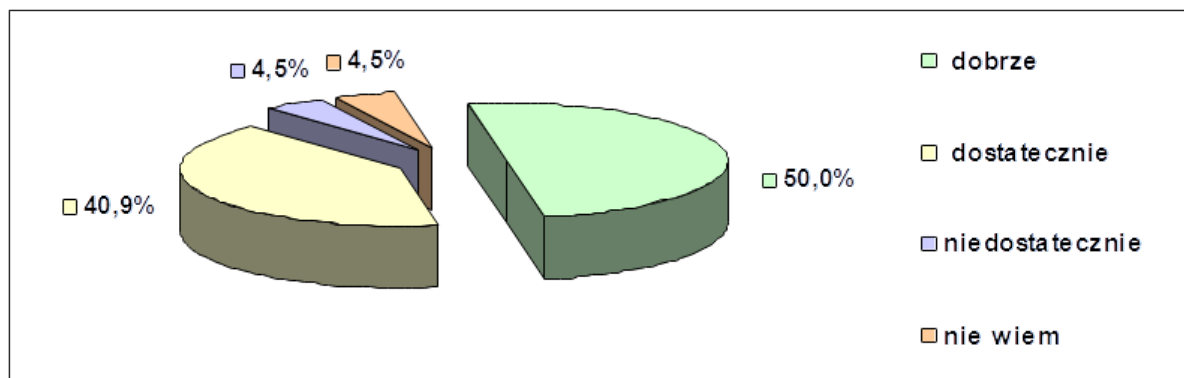
lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu w Lelisie	ul. Szkolna 48, 07-402 Lelis (dom kultury i biblioteki jako jedna placówka)
2.	Biblioteka Główna w Lelisie	
3.	Filie CK-BiS (biblioteki)	Łęg Przedmiejski 80, 07-402 Lelis (w budynku szkoły)
4.		Łęg Starościński 23, 07-402 Lelis (w budynku szkoły)
5.		Obierwia 120 a, 07-402 Lelis (w budynku szkoły)
6.		Dąbrówka 55, 07-402 Lelis (w budynku szkoły)

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Dane pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym pozwoliły poznać opinie mieszkańców na temat oferty edukacyjnej, opieki przedszkolnej, opieki nad dziećmi do lat 3 i oferty kulturalnej w gminie.

Uczestnicy badania bardzo pozytywnie ocenili jakość oferty edukacyjnej szkół w gminie. Według 90,9% ankietowanych jest ona dobra lub dostateczna. Tylko 4,5% badanych przyznało, że jest ona niedostateczna i taki sam odsetek respondentów miał trudności z odniesieniem się do tej kwestii. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące oferty edukacyjnej.

Wykres 3. Jak Pani/Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie?

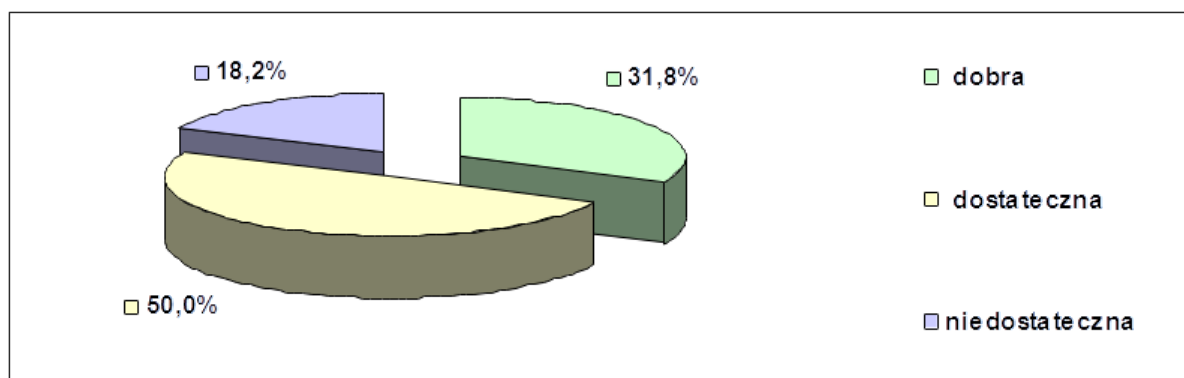
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jeśli chodzi o ofertę opieki przedszkolnej w gminie, to została oceniona także pozytywnie, bowiem 59,1% ankietowanych stwierdziło, że zaspokaja ona potrzeby w tym zakresie. Jednak 22,7% badanych wyraziło odmienną opinię. Ponad 18% respondentów nie potrafiło jednoznacznie wypowiedzieć się w tej kwestii.

Brak żłobka jest problemem dla 36,4% ankietowanych. Zdaniem 22,7% badanych oferta opieki nad dziećmi do lat 3 zaspokaja potrzeby mieszkańców. Wysoki odsetek (40,9%) respondentów nie przedstawił opinii w tej sprawie.

Bardzo pozytywnie oceniono obecną ofertę kulturalną w gminie. Według połowy ankietowanych jest ona dostateczna, z kolei 31,8% badanych przyznało, że jest dobra. Przeciwnego zdania było 18,2% respondentów. Rozkład odpowiedzi dotyczący atrakcyjności i jakości oferty kulturalnej w gminie ilustruje poniższy wykres.

Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność oferty kulturalnej w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

9. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy Lelis w 2020 r. funkcjonowały 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz działała 1 apteka. Dane zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 16. Zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2020 r.

liczba zakładów opieki zdrowotnej ogółem	2
w tym liczba niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej	2
liczba prywatnych praktyk lekarskich (w tym pielęgniarskich)	0
liczba aptek i punktów aptecznych	1

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Wykaz zakładów opieki zdrowotnej i aptek w gminie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 17. Wykaz zakładów opieki zdrowotnej i aptek w gminie w 2020 r.

lp.	podmiot	adres
1.	Przychodnia Lekarska „MAK MED” s.c. Danuta Garbacka-Makowiecka NZOZ	ul. Szkolna 47, 07-402 Lelis
2.	Przychodnia Lekarza Rodzinnego Magdalena Sosińska	Dąbrówka 52, 07-402 Lelis
3.	Apteka Deisenberg Elżbieta, Olton Danuta	ul. Szkolna 48, 07-402 Lelis

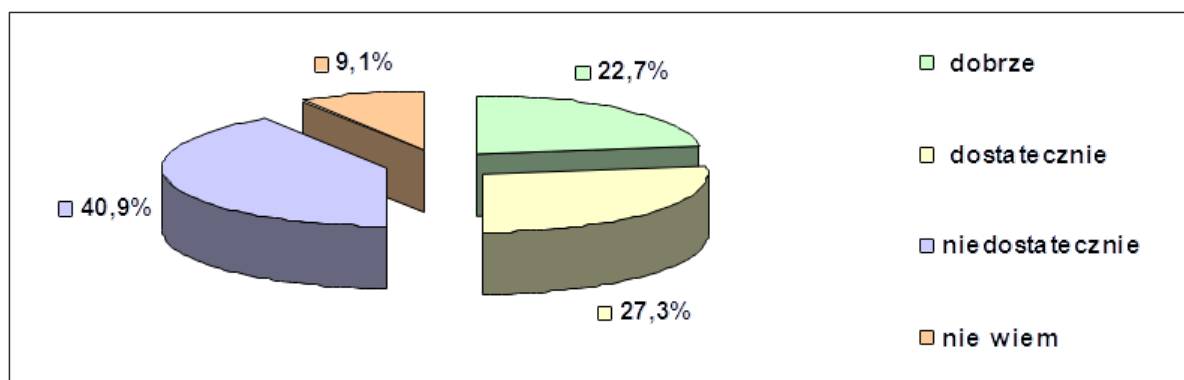
Dane Urzędu Gminy Lelis.

Gmina Lelis charakteryzuje się niewystarczającym dostępem do specjalistycznych usług medycznych. W przypadku potrzeby specjalistycznych porad lub zabiegów mieszkańcy muszą korzystać z usług medycznych w większych ośrodkach, jak Ostrołęka lub inne miasta ościennie.

W trosce o bezpieczeństwo mieszkańców od kilku lat gmina wspiera działania w zakresie ochrony zdrowia także na polu honorowego krwiodawstwa, współuczestnicząc w organizacji akcji, konkursów i działań mających na celu popularyzację tej ważnej idei społecznego działania. Przykładem może tu być działający przy OSP w Lelisie Klub HDK, który obecnie liczy 52 zadeklarowanych członków. W 2020 r. oddano łącznie 42 750 ml krwi.

Szeroko pojęta tematyka ochrony zdrowia znalazła odzwierciedlenie w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania. Rozkład odpowiedzi na temat ocen mieszkańców odnoszących się do funkcjonowania ochrony zdrowia w gminie ilustruje wykres zamieszczony poniżej.

Wykres 5. Jak Pani/Pan ocenia dostępną w gminie ofertę w zakresie ochrony zdrowia?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według 27,3% ankietowanych oferta w zakresie ochrony zdrowia w gminie jest dostateczna, z kolei 22,7% badanych przyznało, że jest dobra. Jednocześnie 40,9% respondentów stwierdziło, że jest ona niedostateczna. Zdania w tej kwestii nie wyraziło 9,1% pytanym.

10. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Uprawianiu sportu i rekreacji w gminie Lelis służą zarówno obiekty sportowo-rekreacyjne, jak i naturalne warunki oraz przyroda tego regionu. Na bazę służącą uprawianiu sportu i rekreacji w gminie składają się m.in. następujące obiekty:

- stadion sportowy w Lelisie;
- kompleks boisk sportowych „ORLIK” w Łęgu Przedmiejskim;
- kompleks boisk sportowych „ORLIK” w Obierwi;
- sale gimnastyczne i rekreacyjne oraz boiska w Białobieli, Dąbrówce, Łęgu Starościńskim, Nasiadkach, Olszewce;
- siłownie plenerowe;
- place zabaw.

Propagowaniem kultury fizycznej w gminie zajmują się również działające na jej terenie kluby sportowe, min.: Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Nasiadki”. Na terenie gminy funkcjonuje 5 amatorskich drużyn piłkarskich: OLISAR Lelis, FC Promil Olszewka, MET Olszewka, Global Tynki Nasiadki-Zbójna, LZS Obierwia. Dane na temat obiektów sportowo-rekreacyjnych i klubów sportowych w gminie zawierają poniższe tabele.

Tabela 18. Sport i rekreacja w 2020 r.

rodzaj podmiotu	liczba
obiekty rekreacyjno-sportowe	8
kluby sportowe	5

w tym uczniowskie kluby sportowe	5

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Tabela 19. Wykaz obiektów rekreacyjno-sportowych przy szkołach w gminie

lp.	nazwa placówki	rodzaj wyposażenia
1.	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lelisie, ul. Szkolna 51A, 07- 402 Lelis	stadion sportowy, sala gimnastyczna, boiska sportowe, siłownia plenerowa, plac zabaw
2.	Szkoła Podstawowa w Białobielu, Białobiel, ul. Szkolna 1, 07- 402 Lelis	sala gimnastyczna, boisko wielofunkcyjne, mała siłownia plenerowa, plac zabaw
3.	Szkoła Podstawowa w Dąbrówce, Dąbrówka 55, 07-402 Lelis	sala rekreacyjna, boisko wielofunkcyjne, mała siłownia plenerowa, plac zabaw
4.	Szkoła Podstawowa w Łęgu Przedmiejskim, Łęg Przedmiejski 80, 07-402 Lelis	sala gimnastyczna, kompleks boisk sportowych ORLIK, siłownia plenerowa, plac zabaw
5.	Szkoła Podstawowa w Łęgu Starościńskim, Łęg Starościński 23, 07-402 Lelis	mała sala rekreacyjna, boisko wielofunkcyjne, mała siłownia plenerowa, plac zabaw
6.	Szkoła Podstawowa w Nasiadkach, Nasiadki 37, 07-402 Lelis	mała sala gimnastyczna, boisko wielofunkcyjne, mała siłownia plenerowa, plac zabaw
7.	Szkoła Podstawowa w Obierwi, Obierwia 120, 07-402 Lelis	sala gimnastyczna, kompleks boisk sportowych ORLIK, siłownia plenerowa, plac zabaw
8.	Szkoła Podstawowa w Olszewce, Olszewka 24A, 07-402 Lelis	sala gimnastyczna, boisko trawiaste, mała siłownia plenerowa, plac zabaw, boisko poliuretanowe wielofunkcyjne

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Gmina Lelis zajmuje obszar w obrębie makroregionu Niziny Północnomazowieckiej. Teren, wyniesiony około 95-140 m n.p.m., położony jest na obszarze mezoregionu Równiny Kurpiowskiej, sandrowej i doliny rzeki Narwi. Gmina, leżąca na skraju Kurpiowskiej Puszczy Zielonej, charakteryzuje się wysoką lesistością (powyżej 37%). Przez jej teren przepływa 5 rzek, tj. Rozoga, Piasecznica, Omulew, Narew oraz Szkwa, która jako jedyna z ostatnich rzek kurpiowskich dotychczas nie została uregulowana. Duża powierzchnia lasów posiadających rzadkie gatunki roślin, zwierząt, ptactwa przesądziła o tym, że gmina została zaliczona do obszaru „Zielonych Płuc Polski”. Charakterystyczne piękno i wyjątkowość dla gminy stanowią wydmy paraboliczne we wsi Durlasy. Najciekawsze krajobrazowo tereny położone są w północno-wschodniej części

gminy. W rejonie tym zachowała się jeszcze drewniana architektura ludowa (chałupy kurpiowskie).

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary objęte siecią Natura 2000.

1. I OBSZAR – obejmujący obszary specjalnej ochrony ptaków w Dolinie Omulwi i Płodownicy o pow. 1 276,9 ha (część terenów sołectw Obierwia i Olszewka),
2. II OBSZAR – obejmujący obszary specjalnej ochrony ptaków o pow. 2 251,8 ha (część terenów sołectw Łęg Przedmiejski, Łęg Starościński i Kurpiowskie).

Bogactwo gminy to lasy obfite w grzyby i jagody, różnorodna roślinność i zwierzęta, czyste powietrze oraz harmonijna cisza.

Walory przyrodniczo-krajoznawcze oraz czystość i dobry stan naturalnego środowiska stanowią o potencjale turystycznym i rekreacyjnym gminy. Korzystne warunki sprzyjają rozwojowi różnych form rekreacji i turystyki, zwłaszcza agroturystyki i turystyki aktywnej (rowerowej, pieszej, wędkowania i grzybobrania) oraz dają możliwość poznania wielu obiektów, a przede wszystkim piękna malowniczych krajobrazów. W gminie Lelis wciąż żywa jest kultura kurpiowska – świadczą o tym tłumy mieszkańców oraz turystów biorących udział w organizowanych corocznych imprezach folklorystycznych. Ludowe zwyczaje i obrzędy w gminie to m.in.: „Dożynki na Kurpiach”, „Kurpiowskie Granie” oraz „Darcie pierza”.

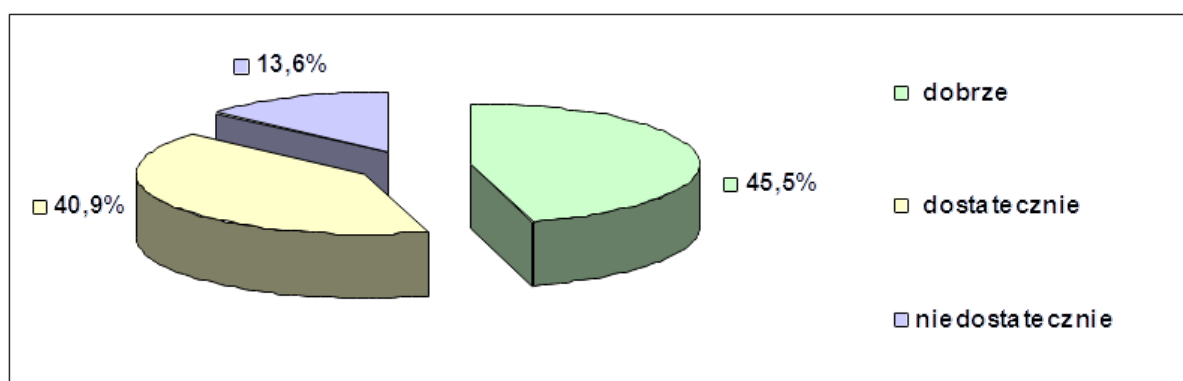
W Lelisie oraz innych miejscowościach gminy można znaleźć ciekawe przykłady historii i kultury tego regionu oraz pomniki przyrody, m.in.:

- Dąbrówka – drewniany Kościół pw. Św. Anny z 1756 r. oraz znajdująca się obok drewniana dzwonnica z 1892 r. – miejsce wyróżniające się nie tylko pięknymi i zabytkowymi obrazami, rzeźbami, ale również tajemniczością objawień i cudownych uzdrowień na Kurpiach;
- Lelis – drewniany Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy zbudowany w końcu XIX w. w miejscowości Nowa Wieś Zachodnia (gm. Olszewo-Borki), przeniesiony w 1989 r. do Lelisa;
- Lelis – Ośrodek Etnograficzny, zawierający liczne eksponaty ukazujące codzienne życie ludności Puszczy Kurpiowskiej, stała wystawa prezentuje: wnętrze chaty kurpiowskiej, garncarstwo, rybołówstwo, tkactwo i stolarstwo, można też zobaczyć w rzeczywistych rozmiarach zwierzęta typowe dla Puszczy;
- Płoszyce – Rezerwat Przyrody „Olsy Płoszyckie”, położony w dolinie rzeki Rozoga, stanowiący leśny kompleks (140,86 ha) 70-90-letnich olsów, charakterystyczny dla rezerwatu jest las bagienny z bogatym podszyciem i runem;

- cmentarze mające znaczenie historyczne – mogiła nieznanego żołnierza w miejscowości Durlasy, zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego w m. Łodziska, mogiła Polaka zamordowanego przez Niemców w 1943 r. w m. Durlasy, cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich z I wojny światowej w miejscowości Kurpiowskie kol. Mierzejewo, cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich z I wojny światowej w miejscowości Szkwa, Cmentarz Mariawicki w Długim Kącie.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym poproszono mieszkańców gminy o ocenę oferty w zakresie sportu i rekreacji w gminie. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia dostępną w gminie ofertę w zakresie sportu i rekreacji?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na podstawie uzyskanych opinii można stwierdzić, iż mieszkańcy doceniają podejmowane w gminie działania na rzecz tworzenia, a następnie rozwijania oferty w zakresie sportu i rekreacji, a sama oferta została bardzo pozytywnie oceniona przez uczestników badania, bowiem 45,5% ankietowanych uznało ją za dobrą, a kolejne 40,9% respondentów przyznało, że jest dostateczna. Jednak 13,6% badanych stwierdziło, że jest ona niedostateczna.

11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Według danych udostępnionych na potrzeby niniejszego dokumentu przez Komendę Miejską Policji w Ostrołęce, w latach 2018-2020 na terenie gminy Lelis stwierdzono ogółem: 40 przestępstw w 2018 r., 67 przestępstw w 2019 r. i 49 przestępstw w 2020 r., w tym przestępstwa popełnione przez osoby nieletnie to 1 przypadek w 2018 r. Dane szczegółowe dotyczące przestępstw w rozbiciu na poszczególne kategorie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Przepiępstwa odnotowane w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	liczba przepiępstw 2018	liczba przepiępstw 2019	liczba przepiępstw 2020
stwierdzono ogółem przepiępstw:	40	67	49
w tym popełnionych przez nieletnich:	1	–	–
w tym według poszczególnych kategorii przepiępstw:			
przeciwko życiu i zdrowiu	1	7	4
przeciwko wolności	1	7	1
przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	15	20	14
przeciwko mieniu	4	20	18
przeciwko rodzinie i opiece	8	6	9
przeciwko wiarygodności dokumentów	–	–	1
przeciwko wolności seksualnej i obyczajności	–	1	–
z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	8	2	1

Dane Komendy Miejskiej Policji w Ostrołęce.

Do najczęściej popełnianych przepiępstw w 2020 r. należały: przepiępstwa przeciwko mieniu (18 przypadków, o 2 mniej w porównaniu z 2019 r.), przepiępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (14 przypadków, o 6 mniej w porównaniu z 2019 r.) oraz przepiępstwa przeciwko rodzinie i opiece (9 przypadków, o 3 więcej w porównaniu z 2019 r.).

Funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w Ostrołęce przeprowadzali na terenie gminy interwencje domowe. W wyniku podejmowanych działań wprowadzane były procedury „Niebieskie Karty”. W 2018 r. policjanci wszczęli 18 takich procedur, w 2019 r. – 23, a w 2020 r. 19.

Według danych Sądu Rejonowego w Ostrołęce – Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach karnych oraz ds. wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich w latach 2018-2020 prowadzone były wobec mieszkańców gminy Lelis następujące dozory i nadzory kuratorskie:

Tabela 21. Dozory prowadzone w gminie w latach 2018-2020

2018		2019		2020	
ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób
25	25	31	31	21	21
w tym spraw:					

warunkowego przedterminowego zwolnienia					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
0	0	0	0	1	1
warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
4	4	8	8	4	4
warunkowego umorzenia postępowania karnego					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
1	1	2	2	0	0
w których osoby dorosłe zostały skazane bez dozoru kuratora, ale z nałożonymi obowiązkami					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
4	4	6	6	0	0
w których orzeczono karę ograniczenia wolności bądź grzywna została zamieniona na prace społecznie użyteczne					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
16	16	15	15	16	16

Dane Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach karnych w Sądzie Rejonowym w Ostrołęce.

Tabela 22. Nadzory prowadzone w gminie w latach 2018-2020

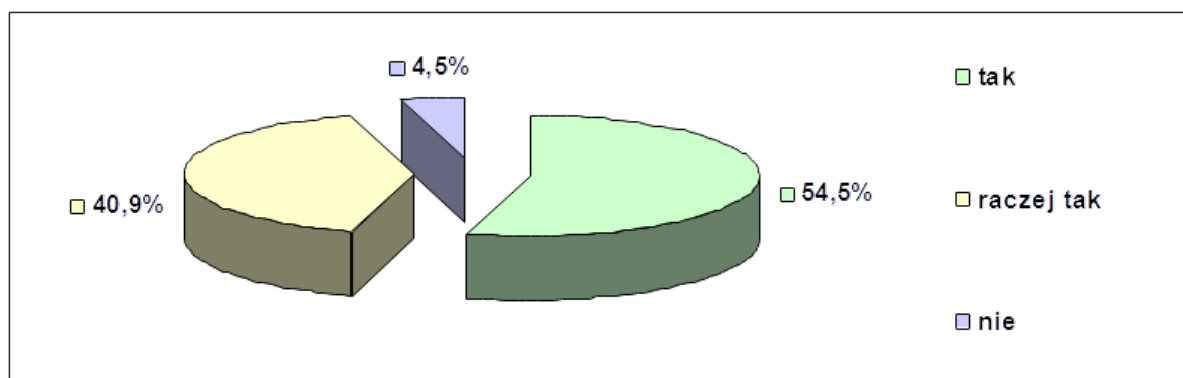
2018		2019		2020	
ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób	ogólna liczba spraw	ogólna liczba osób
19	47	17	44	16	42
w tym spraw					
w których rodzic został pozbawiony władzy rodzicielskiej					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
0	0	0	0	0	0
w których została ograniczona władza rodzicielska					
liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób

19	47	17	44	16	42
spraw nieletnich					
ktorzy dokonali czynu karalnego					
liczba spraw		liczba spraw		liczba spraw	
1		1		1	
ktorzy prezentują przejawy demoralizacji					
liczba spraw		liczba spraw		liczba spraw	
3		3		2	

Dane Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich w Sądzie Rejonowym w Ostrołęce.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy pytanie na temat ich poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 7. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (95,4%) stwierdziła, że w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie lub raczej bezpiecznie. Przeciwną opinię wyraziło tylko 4,5% badanych.

12. POMOC SPOŁECZNA

Z końcem 2020 r. kadre Ośrodka Pomocy Społecznej stanowiło 19 pracowników. Dane na temat stanu zatrudnienia w Ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 23. Stan zatrudnienia w OPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2020 r.

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	–
pracownicy socjalni	4	1
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	6 (umowa zlecenie)	–
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	–
pozostali pracownicy	8 (7,5 etatu)	–

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na Ośrodek Pomocy Społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 4 pracowników lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. W 2020 r. w gminie Lelis wskaźnik ten był spełniony, bowiem OPS zatrudniał 4 pracowników socjalnych, a na jednego pracownika socjalnego przypadały 32,5 rodziny objęte pracą socjalną. Wśród propozycji w zakresie rozwoju zasobów kadrowych OPS-u figuruje potrzeba zwiększenia o 1 osobę liczby pracowników socjalnych.

Tabela 24. Wykształcenie kadry OPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2020 r.

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie		liczba osób	
		kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wykształcenie	wyższe kierunkowe	1	4
	wyższe niekierunkowe	–	–
	średnie kierunkowe	–	–
	średnie niekierunkowe	–	–
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1
		w trakcie realizacji	–
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	1
		w trakcie realizacji	–

	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	–
		w trakcie realizacji	–	–
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej			2	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny			–	

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Z końcem 2020 r. wykształcenie wyższe kierunkowe posiadali zarówno kierownik, jak i 4 pracowników socjalnych. Dodatkowo kierownik Ośrodka posiadał ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej oraz I stopień specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego, natomiast jeden z pracowników socjalnych był w trakcie realizacji specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej. Jeden pracownik socjalny posiadał specjalizację I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Dwóch pracowników socjalnych było zainteresowanych podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Przepisy prawa dokładnie precyzują, kto i kiedy może skorzystać ze wsparcia udzielanego przez powołane do tego instytucje. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych w latach 2018-2020 w gminie Lelis na pomoc jej mieszkańcom.

Tabela 25. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2018-2020

wielkość wydatków (w zł)	2018	2019	2020
ogółem	12 898 353,35	14 621 467,45	17 112 363,75
w tym na świadczenia pomocy społecznej	212 183,22	201 565,99	248 252,75
w tym na świadczenia rodzinne	3 812 430,07	3 664 092,72	3 803 836,23
na zadania własne gminy	212 183,22	201 565,99	248 252,75
na zadania zlecone gminie	12 686 170,13	14 419 901,46	16 864 111,00

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Wartość środków przeznaczanych w gminie na pomoc społeczną w analizowanym okresie systematycznie rosła.

W wykonywaniu zadań z zakresu pomocy społecznej OPS współdziałał z innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, ochroną zdrowia, Policją, Powiatowym Urzędem Pracy, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta wpływa na prawidłowe identyfikowanie zapotrzebowania na pomoc,

zgodnie z obowiązującymi przepisami, a co się z tym wiąże – pośrednio wpływa na trafność udzielanego wsparcia i właściwą dystrybucję środków.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez OPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2018-2020.

Tabela 26. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	51	43	55
liczba rodzin	131	107	130
liczba osób w rodzinach	306	245	263
udział liczby osób w rodzinach w ogólnej liczbie ludności gminy	3,18%	2,53%	2,69%

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2018-2020 ulegała wahaniom. Analogicznie wypadł udział beneficjentów systemu pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności gminy. Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w 2020 r.

Tabela 27. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.

wiek odbiorców	liczba osób
0-17 lat	–
18-25 lat	4
26-35 lat	33
36-45 lat	16
46-55 lat	33
56-65 lat	35
66 lat i więcej	14
razem	135

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Tabela 28. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat, którym przyznano pomoc według decyzji administracyjnych
pracuje	14

pracuje dorywczo	62
nie pracuje	18
studiuje	–
uczy się	–
na rencie	–
na emeryturze	–
na zasiłku dla bezrobotnych	9
bezrobotny bez prawa do zasiłku	30

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez OPS pomocą społeczną w 2020 r. wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 56-65 lat. Jeśli zaś chodzi o aktywność zawodową dorosłych odbiorców pomocy społecznej, to najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące dorywczo. Szczegółowe dane liczbowe dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
ubóstwo	92	68	86	256	185	210
bezdomność	3	3	4	3	3	4
potrzeba ochrony macierzyństwa	0	0	0	0	0	0
bezrobocie	48	34	38	134	102	102
niepełnosprawność	46	38	44	119	91	100
długotrwała lub ciężka choroba	37	32	59	83	64	129
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	30	35	40	90	109	128
w tym rodziny niepełne	9	9	11	27	29	28
w tym rodziny wielodzietne	16	15	13	97	96	75
przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0
alkoholizm	2	5	5	5	8	11

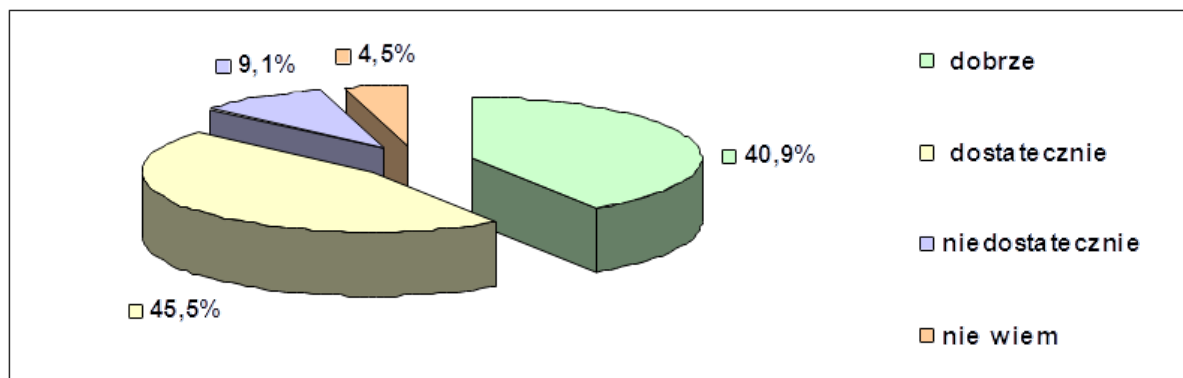
narkomania	0	0	0	0	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	1	1	3	1	1
zdarzenie losowe	1	2	3	5	3	8

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020 było ubóstwo. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tego powodu spadała. Istotnymi przyczynami udzielania mieszkańcom gminy wsparcia ze strony pomocy społecznej były ulegające wahaniom przypadki niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezrobocia, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, której liczba przypadków w analizowanym okresie rosła.

W badaniach ankietowych przeprowadzonych na potrzeby niniejszego opracowania poruszono kwestię oceny realizowanych w gminie działań w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. Poniższy wykres zawiera rozkład odpowiedzi.

Wykres 8. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość (86,4%) badanych pozytywnie oceniła te działania. Zdaniem 45,5% ankietowanych są one dostateczne, z kolei 40,9% respondentów przyznało że są dobre. Jednocześnie 9,1% uczestników badania stwierdziło, że są niedostateczne. Problemy z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie miało 4,5% pytanym.

Trudności rodzin, będące jednym z warunków udzielania świadczeń z pomocy społecznej, wpływały nie tylko na wysokość pomocy finansowej, ale także na formę

udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej wsparcia. Dane liczbowe dotyczące różnych form wsparcia za lata 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez OPS w latach 2018-2020

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
pieniężna	191	155	206	131	107	130	357	288	332
rzeczowa	0	1	0	0	1	0	0	1	0
praca socjalna	X	X	X	208	188	238	566	547	654
poradnictwo specjalistyczne	X	X	X	0	0	0	0	0	0
schronienie	3	3	3	3	3	3	3	3	3
usługi opiekuńcze	10	8	7	10	8	7	20	16	15
specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	3	5	4	X	X	X	X	X	X

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

W latach 2018-2020 na terenie gminy Lelis najwięcej rodzin korzystało ze wsparcia w formie pracy socjalnej. W nieco mniejszym stopniu mieszkańcom przyznawano pomoc w formie wsparcia finansowego, głównie w postaci zasiłków. W obu przypadkach liczba rodzin, którym przyznano pomoc, ulegała wahaniom w trakcie rozpatrywanego okresu. W następnej kolejności udzielano pomocy w formie usług opiekuńczych. W tym przypadku liczba rodzin, którym przyznano pomoc, systematycznie się zmniejszała.

Ważnym narzędziem pracy socjalnej jest **kontrakt socjalny**, czyli umowa zawarta przez pracownika socjalnego z rodziną lub osobą ubiegającą się o pomoc. Celem kontraktu jest przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Kontrakt określa zobowiązania i uprawnienia obu stron, a do wykonywania pewnych działań w oznaczonym terminie zobowiązują się zarówno osoba korzystająca ze świadczeń, jak i pracownik socjalny. W latach 2018-2020 w gminie Lelis 1 kontrakt socjalny został zawarty w 2020 r.

Istotnym wsparciem dla beneficjentów pomocy społecznej jest pomoc **asystenta rodziny**, który przydzielany jest rodzinie na podstawie wywiadu środowiskowego, przeprowadzonego w danej rodzinie przez pracownika socjalnego po otrzymaniu informacji o trudnościach rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (z uwzględnieniem takich problemów, jak brak pracy, nałogi czy inne trudności, które mogą mieć wpływ na zagrożenie bezpieczeństwa dziecka). W 2020 r. 20 rodzin niewydolnych wychowawczo, w których wychowywało się 36 dzieci, skorzystało z takiej formy pomocy. Poniższa tabela zawiera dane dotyczące pracy asystenta rodziny w gminie w latach 2018-2020.

Tabela 31. Asystenci rodziny w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba asystentów rodziny	1	1	2
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	11	13	20
liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	26	25	36
przeciętny czas pracy z rodziną (miesiące)	31	34	27
koszty ponoszone przez gminę z tytułu zatrudnienia asystenta rodziny (w zł)	39 224,73	52 820,17	105 363,78

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Osoby niezdolne do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, dla których pomoc w postaci usług opiekuńczych okazywała się niewystarczająca dla zaspokojenia ich podstawowych potrzeb życiowych, z uwagi na konieczność zapewnienia im całodobowej opieki (z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności), były kierowane przez OPS do domów pomocy społecznej. Dane dotyczące liczby skierowań i liczby osób przebywających w DPS przedstawia tabela.

Tabela 32. Skierowania i pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób z gminy skierowanych do DPS-u	1	2	3
liczba osób z gminy przebywających w DPS-ie	3	5	4

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Szczególną formą pomocy jest **Karta Dużej Rodziny**. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci:

1. w wieku do 18. roku życia,

2. w wieku do 25. roku życia w przypadku, gdy dziecko się uczy,
3. bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Od 1 stycznia 2019 r. prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje również wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci. Dane na temat Kart Dużej Rodziny w gminie Lelis zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 33. Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba wydanych kart	182	416	182
liczba rodzin objętych wsparciem	41	150	56
liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	116	157	91

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Warto dodać, że w 2017 r. Uchwałą Rady Gminy Lelis wprowadzono Program „Rodzina Trzy Plus”, który adresowany jest do dużych rodzin zamieszkałych na terenie gminy i ma na celu: promocję dużej rodziny oraz działań na rzecz wzmocnienia jej kondycji, poprawę warunków życia dużych rodzin, zwiększenie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży wychowujących się w dużych rodzinach, wspieranie dużych rodzin oraz kształtowanie ich pozytywnego wizerunku. Karta wydawana jest do dnia 31 grudnia każdego roku i umożliwia dużym rodzinom korzystanie z 50% zniżki na zakup następujących biletów: do kina objazdowego w Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu w Lelisie, na zajęcia dla dzieci i młodzieży organizowane przez CK-BiS, za wstęp na pływalnię w Parku Wodnym AQUARIUM w Ostrołęce, za wstęp do kinowej Akademii Edukacji Filmowej i Dyskusyjnego Klubu Filmowego oraz dostępu do repertuaru premierowego w Ostrołęckim Centrum Kultury w Ostrołęce, na lodowisko i wypożyczenie łyżew w Miejskim Zarządzie Obiektów Sportowo-Turystycznych i Infrastruktury Technicznej w Ostrołęce.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej OPS w Lelisie przyznawał mieszkańcom gminy **świadczenia rodzinne**. W latach 2018-2020 wielkość środków finansowych, jakie na ten cel przeznaczano, ulegała wahaniom, podobnie wahała się liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie rodzinne. Dane w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 34. Świadczenia rodzinne w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
łączna wartość przyznanych świadczeń rodzinnych (w zł)	3 568 986,58	3 486 420,43	3 612 768,16
liczba osób, którym przyznano świadczenie	326	328	305

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Dane szczegółowe obejmujące liczbę i rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w rozpatrywanym okresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń		
	2018	2019	2020
zasiłek rodzinny	13 412	12 996	11 556
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	65	75	64
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	170	156	159
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowania dziecka	340	270	234
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	542	509	556
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	1 137	1 173	1 031
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	2 187	2 203	2 077
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	2 074	2 081	1 887
zasiłek pielęgnacyjny	1 508	1 500	1 533
świadczenie pielęgnacyjne	401	377	427
specjalny zasiłek opiekuńczy	77	88	109
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	118	105	107
świadczenie rodzicielskie	399	366	449
dodatek dla opiekuna	3	0	0
razem	22 433	21 899	20 189

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

W latach 2018-2020 ogólna liczba wszystkich świadczeń rodzinnych przyznanych mieszkańcom gminy zmniejszała się z roku na rok. Podstawowym świadczeniem rodzinnym jest zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka.

Kolejność trzech najliczniej udzielanych dodatków do zasiłku rodzinnego była w latach 2018-2020 podobna: najczęściej przyznawano mieszkańcom dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej oraz z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. Nieco niższa była liczba dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, z tytułu samotnego wychowania dziecka oraz z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Poza zasiłkiem rodzinnym najczęściej wypłacanym mieszkańcom gminy świadczeniem był zasiłek pielęgnacyjny, który przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki dla osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji.

Na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci wypłacane są również **świadczenia wychowawcze**. Ich celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 1.04.2016 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Lelisie realizował Program Rodzina 500+. W 2020 r. w ramach Programu Rodzina 500+ wypłacono rodzinom z gminy świadczenia na łączną kwotę **12 648 974,77 zł**. W 2020 r. ustalone prawo do świadczenia miało 1 214 rodzin, a świadczeniem objęto w sumie 2 434 dzieci.

Szczególną formą wsparcia jest wypłacane na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży świadczenie „**Za życiem**”. Z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, przyznaje się na to dziecko **jednorazowe świadczenie w wysokości 4 000 zł**. Świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód. W analizowanym okresie w gminie Lelis przyznano 4 takie świadczenia w 2018 r., 1 świadczenie w 2019 r. i 2 świadczenia w ostatnim roku analizy.

W 2020 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Lelisie wypłacał świadczenie „**Dobry start**”, ustanowione Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 30 maja 2018 r. (Dz. U. 2018. poz. 1061). Świadczenie w wysokości 300 złotych, bez

względu na dochody, otrzymują jednorazowo rodziny na każde dziecko uczące się w szkole. Świadczenie „Dobry start” trafiło do 912 rodzin i objęło łącznie 1 371 dzieci, a wartość wypłaconych świadczeń wyniosła 411 300 zł.

W ramach programu „**Pomoc państwa w zakresie dożywiania**” z pomocy skorzystało 70 dzieci i 1 osoba dorosła w 2018 r., natomiast w ramach programu „**Posiłek w szkole i w domu**”, który zastąpił poprzednio realizowany program, pomoc otrzymało 60 dzieci w 2019 r. oraz 80 dzieci i 3 osoby dorosłe w 2020 r.

Wyjątkowa sytuacja w kraju związana ze stanem pandemii stała się również odczuwalna dla mieszkańców gminy Lelis. Ograniczone możliwości wynikające z reżimu sanitarnego negatywnie wpłynęły na bieżące możliwości zabezpieczania podstawowych potrzeb dnia codziennego. Dlatego współpraca z organizacjami pozarządowymi miała szczególne znaczenie w pozyskaniu dodatkowych możliwości uzyskania wsparcia dla najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy. OPS w Lelisie aktywnie współpracował z: Caritas Diecezji Łomżyńskiej, Oddziałem Rejonowym Polskiego Czerwonego Krzyża w Ostrołęce, Oddziałem Powiatowym Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Ostrołęce i Stowarzyszeniem im. Teresy Kras w Lublinie. W ramach współpracy z ww. organizacjami pozarządowymi przekazano mieszkańcom gminy o najniższych dochodach 1 241 paczek z żywnością i chemią gospodarczą na kwotę 277 695 zł.

Ponadto organizacje pozarządowe wsparły ofertę wypoczynku letniego dla dzieci z terenu gminy:

- Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Ostrołęce przekazał 22 bezpłatne miejsca na wyjazd na kolonie do Jastrzębiej Góry;
- Caritas Diecezji Łomżyńskiej przekazała 12 bezpłatnych miejsc na wyjazd na kolonie do Ptaków koło Nowogrodu;
- Stowarzyszenie im. Teresy Kras w Lublinie zorganizowało kolonie dla dzieci rolników w Białym Dunajcu. Łącznie przebywało na nich 20 dzieci bezpłatnie oraz 11 dzieci z dopłatą rodziców 400 zł.

W 2020 r. liczba dzieci, które skorzystały z wypoczynku letniego, wzrosła dwukrotnie w porównaniu do 2019 r. Ośrodek Pomocy Społecznej nie dofinansowywał w 2020 r. odpłatności za udział dzieci w koloniach letnich.

Ośrodek Pomocy Społecznej udzielał także wsparcia w formie świadczenia alimentacyjnego, które przyznawane jest na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Do

świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	55	40	41
liczba przyznanych świadczeń	604	455	464
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	249 631	184 190	195 260

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej i społecznej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Obok Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie na terenie gminy funkcjonują: Środowiskowe Ognisko Wychowawcze – Placówka Wsparcia Dziennego TPD w Lelisie, ośrodek wsparcia dla ludzi starszych Dzienny Dom „Senior+” w Durlasach (15 osób) oraz Klub Seniora (25 uczestników).

Ośrodek Pomocy Społecznej w Lelisie jest główną instytucją udzielającą wsparcia w gminie. Należy jednak zaznaczyć, że mieszkańcy gminy mogą korzystać z pomocy jednostek, które obejmują swoim wsparciem teren gminy. Wykaz tych jednostek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2020 r.

lp.	nazwa instytucji	adres instytucji
1.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	ul. Dzieci Polskich 5, 07-430 Myszyniec
2.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	ul. 11 Listopada 68, 07-410 Ostrołęka
3.	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	
4.	Powiatowy Urząd Pracy	ul. 11 Listopada 68, 07-410 Ostrołęka
5.	Sąd Rejonowy Wydział III Rodzinny i Nieletnich	ul. Mazowiecka 3, 07-410 Ostrołęka
6.	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich	Plac Bema 10, 07-410 Ostrołęka
7.	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach karnych	
	Prokuratura Rejonowa w Ostrołęce	ul. Tadeusza Rejtana 4,

		07-410 Ostrołęka
8.	Komenda Miejska Policji w Ostrołęce	ul. Janusza Korczaka 16, 07-409 Ostrołęka
9.	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	ul. Grzybowska 80/82, 00-844 Warszawa
10.	Mazowiecki Urząd Wojewódzki Wydział Polityki Społecznej Delegatura w Ostrołęce	ul. gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” 15, 07-410 Ostrołęka
11.	Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Ostrołęce	Al. Jana Pawła II 120, 07-410 Ostrołęka

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Myszyńcu w roku szkolnym 2019/2020 udzieliła wsparcia 180 dzieciom i młodzieży z terenu gminy Lelis. Formy pomocy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38. Dane dotyczące dzieci i młodzieży z gminy objętych wsparciem przez PPP w roku szkolnym 2019/2020

lp.	rodzaj działalności	przedszkola	szkoły podstawowe	szkoły ponadpodstawowe	razem
	LICZBA DZIECI PRZYJĘTYCH PRZEZ PLACÓWKĘ				180
I	Działalność diagnostyczna, w tym:				
I.1.	psychologiczna	15	46	5	66
I.2.	pedagogiczna	18	65		83
I.3.	logopedyczna	32	25	2	59
I.4.	lekarska	9	10	4	23
I.5.	rehabilitanta	6	4		10
I.6.	związana z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej		57		57
II	Pomoc bezpośrednia udzielona dzieciom i młodzieży, w tym:				
II.1.	terapia pedagogiczna, w tym zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	7	10		17
II.2.	terapia logopedyczna	30	11		41

II.3.	ćwiczenia rehabilitacyjne	13	10		23
II.4.	porady bez badań	30	25		55
II.5.	porady po badaniach przesiewowych	95	2		97
II.6.	badania przesiewowe mowy	95	2		97
II.7.	inne badania przesiewowe				
II.8.	zajęcia aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu		4		4
II.9.	inne formy pomocy indywidualnej	3	3		6
II.10.	inne formy pomocy grupowej				
II.11.	terapia psychologiczna		5	1	6
II.12.	zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień				
II.13.	inne zajęcia o charakterze terapeutycznym		57		57
III	Wydane orzeczenia				
	o potrzebie kształcenia specjalnego		8		8
	o nauczaniu indywidualnym		2		2
	o zindywidualizowanej ścieżce nauczania				
	o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych				
III.1.	w tym: liczba dzieci objętych zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi				0
IV	Wydane opinie				
	w sprawie odroczenia rozpoczęcia obowiązków szkolnego	1			1
	w sprawie wcześniejszego przyjęcia do szkoły podstawowej				
	w sprawie zwolnienia ucznia z nauki drugiego języka obcego		1		1
	w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych		5		5
	o specyficznych trudnościach w uczeniu się		8		8
	w sprawie objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną	4	26		30
	związane z kształceniem i wychowaniem	7	61	5	73
	o możliwości rozpoczęcia nauki w szkole				

	podstawowej				
	w sprawie udzielenia zwolnienia na indywidualny program lub tok nauki				
	w sprawie przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem, obowiązku szkolnego i nauki poza szkołą				
	w tym: w sprawie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka				4
IV.1.	Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie				12
V	Pomoc udzielana nauczycielom, rodzicom i wychowawcom, w tym	pedagodzy i psychologowie	nauczyciele	wychowawcy	razem
V.1.	treningi				
V.2.	terapia rodzin				
V.3.	udział w radach pedagogicznych		1		1
V.4.	prelekcje, wykłady		2		2
V.6.	inne		50		50

Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Myszyńcu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce w odniesieniu do mieszkańców gminy realizuje m.in. zadania w zakresie pieczy zastępczej. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące działalności PCPR-u.

Tabela 39. Działalność PCPR-u w odniesieniu do mieszkańców gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	1	0	5
liczba dzieci z gminy adoptowanych	0	0	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	0	0	1
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	5	5	5
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	4	4	4

liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	5	5	4

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce.

13. BEZROBOCIE

Sytuacja na rynku pracy w gminie Lelis w latach 2018-2020 była zmienna, bowiem liczba zarejestrowanych w urzędzie pracy osób bezrobotnych w latach 2018-2019 była taka sama, zaś w roku następnym wzrosła. Liczba kobiet, które w latach 2018-2020 stanowiły większość ogółu osób pozostających bez pracy, systematycznie rosła. Udział bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w trakcie rozpatrywanego okresu w latach 2018-2019 utrzymywał się na tym samym poziomie, natomiast w 2020 r. uległ wzrostowi. Dane w tym zakresie zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 40. Stan bezrobocia w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób w wieku produkcyjnym	6 212	6 208	6 183
liczba bezrobotnych w gminie ogółem	369	369	434
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	197	206	243
udział ogólnej liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	5,94%	5,94%	7,01%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2018-2020 w powiecie ostrołęckim, województwie mazowieckim i w kraju.

Tabela 41. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie, województwie i w kraju w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
stopa bezrobocia w powiecie ostrołęckim	10,3%	9,2%	9,8%
stopa bezrobocia w województwie mazowieckim	4,9%	4,4%	5,2%
stopa bezrobocia w kraju	5,8%	5,2%	6,2%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce i Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2018-2020 powiat ostrołęcki charakteryzował się wyższą w stosunku do województwa mazowieckiego, jak i w stosunku do kraju stopą bezrobocia. Zarówno w województwie, powiecie, jak i w kraju poziom bezrobocia ulegał wahaniom w trakcie rozpatrywanego okresu.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2020 r. dla gminy Lelis przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42. Bezrobotni w gminie na koniec 2020 r. według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	72	32	44,4%
25-34 lata	142	90	63,4%
35-44 lata	88	58	65,9%
45-54 lata	64	43	67,2%
55-59 lat	44	20	45,5%
60 lat i więcej	23	x	x
czas pozostawania bez pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 1 miesiąca	29	18	62,1%
1-3 miesiące	50	27	54,0%
3-6 miesięcy	54	25	46,3%
6-12 miesięcy	97	52	53,6%
12-24 miesiące	105	60	57,1%
powyżej 24 miesięcy	100	62	62,0%
wykształcenie	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
wyższe	75	56	74,7%
policealne i średnie zawodowe	128	93	72,7%
średnie ogólnokształcące	39	26	66,7%
zasadnicze zawodowe	115	48	41,7%
gimnazjalne i niższe	78	21	26,9%
staż pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
bez stażu	62	29	46,8%
do 1 roku	76	53	69,7%
1-5 lat	143	83	58,0%
5-10 lat	59	33	55,9%
10-20 lat	61	36	59,0%
20-30 lat	21	7	33,3%

30 lat i więcej	13	3	23,1%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce.

Na koniec 2020 r. wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata, osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, osoby pozostające bez pracy od 12 do 24 miesięcy oraz osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat. Najmniej bezrobotnych w 2020 r. było w następujących grupach: osób w wieku powyżej 60 lat, osób pozostających bez pracy do 1 miesiąca, osób z wykształceniem średnim oraz osób ze stażem pracy powyżej 30 lat.

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym, osób pozostających bez pracy do 1 miesiąca, osób w wieku 45-54 lata oraz osób ze stażem pracy do 1 roku.

Wśród ogółu bezrobotnych 374 osoby (w tym 210 kobiet) znalazło się w szczególnej sytuacji na rynku pracy – 143 osoby (72 k.) były w wieku do 30. roku życia, w tym 72 osoby (32 k.) do 25. roku życia, 231 osób (138 k.) było długotrwale bezrobotnych, 101 osób (41 k.) było w wieku powyżej 50 lat, 85 osób (77 k.) posiadało co najmniej jedno dziecko w wieku do 6 lat, 1 osoba (1 k.) posiadała co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia, 10 osób (4 k.) było niepełnosprawnych.

Tabela 43. Bezrobotni w gminie na koniec 2020 r. według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba ofert pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5	0
przetwórstwo przemysłowe	45	0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	0
budownictwo	38	1
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	76	0
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	15	0
transport i gospodarka magazynowa	16	0
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	0
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7	0
działalność w zakresie usług administrowania	9	0

i działalność wspierająca		
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15	0
edukacja	16	0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7	0
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	0
pozostała działalność usługowa	25	0
działalność niezidentyfikowana	81	0

Dane Powiatowego Urzędu w Ostrołęce.

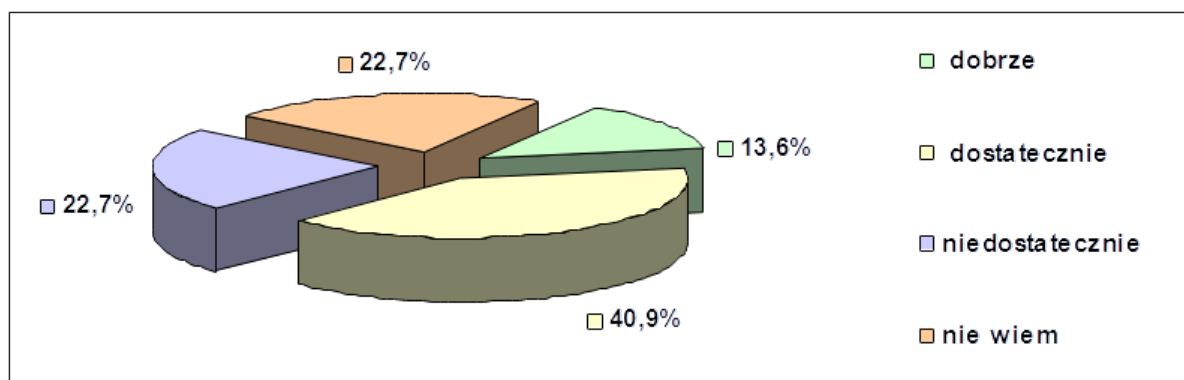
Na koniec 2020 r. wśród bezrobotnych w gminie dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze funkcjonujące w takich działach, jak: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli (76 osób), przetwórstwo przemysłowe (45 osób), budownictwo (38 osób) oraz działalność niezidentyfikowana (81 osób). Na koniec 2020 r. dla osób bezrobotnych dostępna była 1 oferta pracy w sektorze budownictwa.

W gminie Lelis bezrobocie było czwartym, biorąc pod uwagę liczbę rodzin, powodem przyznawania pomocy społecznej. W ostatnich latach jego poziom ulegał wahaniom, ale skutki wyższego poziomu tego zjawiska w latach wcześniejszych są nadal odczuwane w rodzinach, szczególnie tych najuboższych, gdzie pojawiły się uzależnienia, konflikty, problemy wychowawcze. Zjawiska te, występujące długotrwale, prowadzą do ich rozpadu, a niektórzy członkowie takich rodzin zmuszeni są szukać pomocy w wyspecjalizowanych instytucjach.

Uczestników przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania badania poproszono o ocenę realizowanych w gminie działań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 9. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Prawie 41% badanych uznało działania realizowane w gminie w zakresie przeciwdziałania bezrobociu za dostateczne, z kolei 13,6% ankietowanych oceniło je jako dobre. Jednak 22,7% uczestników badania stwierdziło, że są one niedostateczne i taki sam odsetek respondentów nie potrafił tych działań ocenić.

14. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność to zjawisko społeczne polegające na braku domu lub miejsca stałego pobytu gwarantującego jednostce lub rodzinie poczucie bezpieczeństwa, zapewniającego schronienie przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zaspokojenie podstawowych potrzeb na poziomie uznawanym w danym społeczeństwie za wystarczający.

Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Lelis z powodu bezdomności w latach 2018-2020 pozostawała na niewielkim, zbliżonym poziomie, co uwidacznia tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 44. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy OPS-u z powodu bezdomności w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin	3	3	4
liczba osób w rodzinach	3	3	4

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisz.

Osoby bezdomne mogą korzystać ze schronienia w Noclegowni dla Osób Bezdomnych MOPR-u w Ostrołęce oraz w Schronisku dla Bezdomnych Mężczyzn w Rzekuniu.

15. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w art. 41 nakłada na samorządy lokalne szereg zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. Na sfinansowanie realizacji tych zadań zapewniono dodatkowe środki z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż detaliczną napojów alkoholowych. Poniższa tabela prezentuje dane na temat wielkości środków uzyskanych z opłat z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie Lelis.

Tabela 45. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie w latach 2018-2020

rodzaj	wartość w zł		
	2018	2019	2020
opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu	78 203,36	90 696,11	103 587,11

Dane Urzędu Gminy Lelis.

W latach 2018-2020 wysokość kwot uzyskiwanych z opłat z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie Lelis z roku na rok wzrastała.

Problem nadużywania alkoholu na terenie gminy stanowi poważne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania rodziny, dla zdrowia i bezpieczeństwa jej mieszkańców. Sytuacja w gminie w zakresie zjawisk patologicznych wynikających z nadużywania alkoholu w przybliżeniu przedstawia się następująco (dane szacunkowe w odniesieniu do wszystkich mieszkańców gminy):

- liczba osób uzależnionych – 195,
- dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonek, rodzice, rodzeństwo) – 391,
- dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików – 382,
- osoby pijące szkodliwie – w przedziale 489-685,
- ofiary przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym (dzieci, dorośli) – 40 osób,
- liczba rodzin cierpiących na skutek nadużywania alkoholu i wymagających pomocy społecznej – 14,
- liczba dzieci z rodzin alkoholowych, które korzystają z różnych form pomocy – 21.

Z informacji Komendy Miejskiej Policji w Ostrołęce wynika, że na terenie gminy stwierdzono 12 przestępstw i 20 wykroczeń z udziałem osób nietrzeźwych. Wszystkie zdarzenia dotyczyły prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe.

Tabela 46. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2018-2020 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków (w zł)	2018	2019	2020
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	62 694,81	66 771,63	70 391,47
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii	700,00	–	500,00
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	–	–	–
razem	63 394,81	66 771,63	70 891,47

Dane Urzędu Gminy Lelis.

W latach 2018-2020 wysokość kwot przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Lelis systematycznie rosła.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności GKRPA w Lelisie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 47. Liczba członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020

	2018	2019	2020
liczba osób zaangażowanych w prace GKRPA	6	6	7

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lelisie.

Tabela 48. Działalność GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu	12	19	17
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	5	3	5

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lelisie.

W latach 2018-2020 liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu, wahała się i wyniosła odpowiednio: 12, 19 i 17 osób. W analizowanym okresie Komisja występowała z wnioskami do sądu o podjęcie obowiązkowego leczenia odwykowego wobec 5 osób w 2018 r., 3 osób w 2019 r. i ponownie wobec 5 osób w 2020 r. Ponadto w 2020 r. Komisja zaopiniowała 8 wniosków w sprawie wydania zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Tabela 49. Działania podjęte w gminie przez GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie

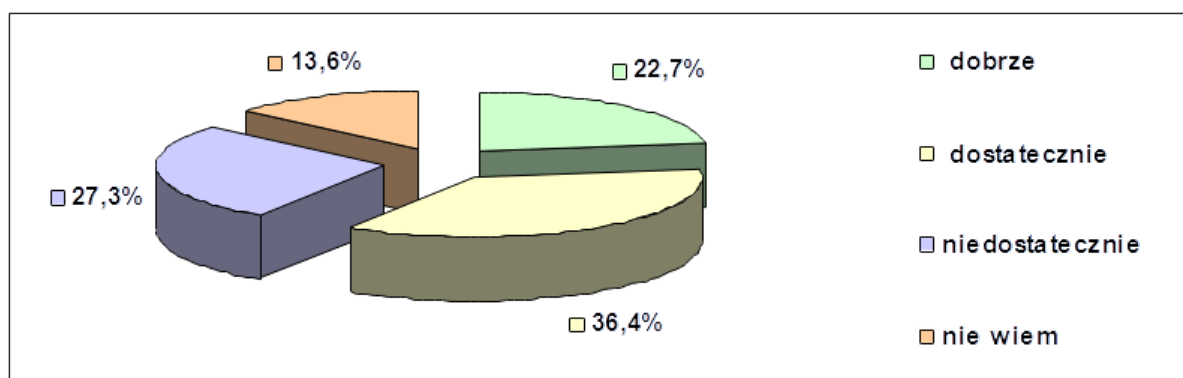
zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	15	15	15
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o przestępstwie	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lelisz.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, to w analizowanym okresie GKRPA kontaktowała się z 15 osobami w 2018 r., także z 15 osobami w 2019 r. i ponownie z 15 osobami w 2020 r. dotkniętymi tym problemem. W latach 2018-2020 GKRPA nie składała do prokuratury zawiadomień o przestępstwie przeciwko sprawcom przemocy w rodzinie.

O ocenę działań, jakie prowadzone są w gminie w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, zapytano w badaniu ankietowym mieszkańców. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ujęto w wykresie zamieszczonym poniżej.

Wykres 10. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom?

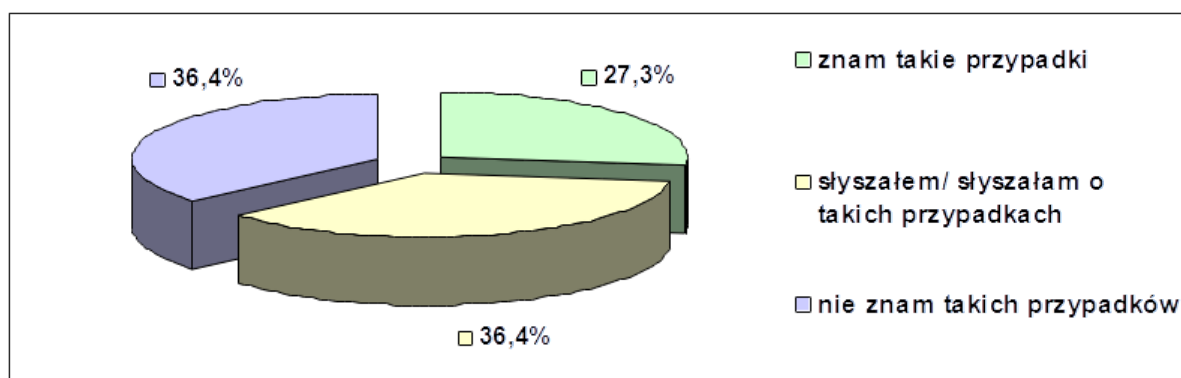

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym

Według 36,4% badanych działania przeciwdziałające uzależnieniom są dostateczne, a zdaniem 22,7% ankietowanych są one dobre. Jednocześnie 27,3% respondentów uznało je za niedostateczne. Opinii w tej sprawie nie przedstawiło 13,6% uczestników badania.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy odnieśli się także do styczności pośredniej lub bezpośredniej z osobami doświadczającymi lub stosującymi przemoc. Bardzo niepokojąco przedstawiają się odpowiedzi na to pytanie, bowiem 63,7% respondentów twierdzi, iż słyszało lub zna przypadki stosowania przemocy w rodzinie. Jednocześnie 36,4% ankietowanych odpowiedziało, że takich przypadków nie zna. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

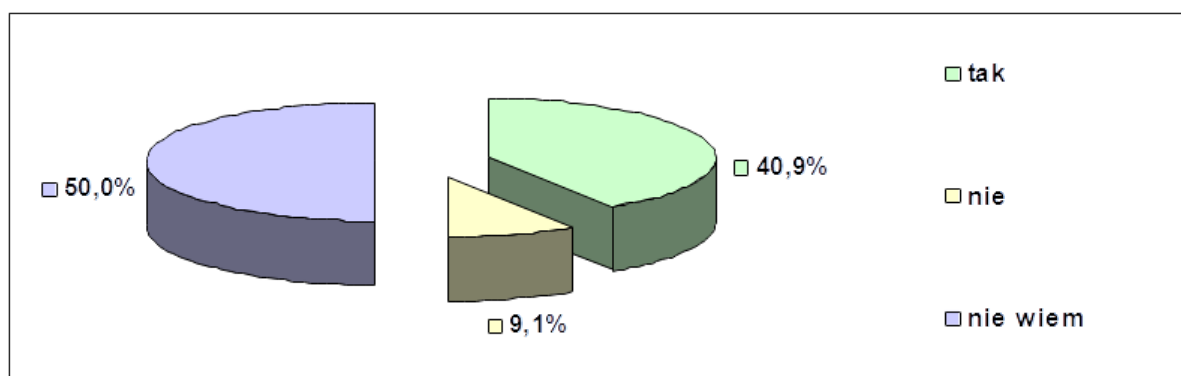
Wykres 11. Czy zna Pani/Pan przypadki przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich slyszała/slyszał?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy, 40,9% badanych odpowiedziało twierdząco. Zdaniem 9,1% ankietowanych takie ryzyko nie istnieje. Połowa respondentów wskazała na odpowiedź „nie wiem”, co może świadczyć o braku świadomości części badanej społeczności co do zagrożenia tym zjawiskiem.

Wykres 12. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom wynikającym z uzależnień i przemocy w rodzinie powinno opierać się na ścisłej współpracy wszystkich powołanych do tego instytucji i organizacji. Konieczne jest dokładne rozpoznanie danego problemu i okoliczności jego występowania oraz zapewnienie ciągłości działań podejmowanych wcześniej, jak choćby w ramach prac Zespołu Interdyscyplinarnego.

Przeciwdziałanie problemom wynikającym z uzależnień i przemocy w rodzinie umożliwiają i normują odpowiednie akty prawne, a do podstawowych w tym zakresie należą: ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Rozporządzenie Rady

Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 marca 2011 r. w sprawie procedury przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

W ujawnionych przypadkach stosowania przemocy w rodzinie lub uzasadnionego podejrzenia, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy, wdrażana i prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty”. Obejmuje ona ogół czynności podejmowanych przez przedstawicieli OPS-u, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, GKRPA i organizacji pozarządowych, a wszystkie te działania koordynuje Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego.

Dane dotyczące funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Lelis prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 50. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba członków Zespołu Interdyscyplinarnego	18	18	20
liczba spotkań ZI w ciągu roku	4	3	2
liczba spotkań grup roboczych	16	20	12
liczba złożonych do ZI „Niebieskich Kart”	18	23	20
w tym sporządzone przez Policję	18	23	19
w tym sporządzonych przez pracowników socjalnych	0	0	1
liczba zamkniętych „Niebieskich Kart”	18	27	21
liczba spraw toczących się w ZI z lat wcześniejszych	14	14	10
liczba spraw sądowych	0	0	0

Dane Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Lelis.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy albo rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie pomoc świadczy również Ośrodek Pomocy Społecznej. Wsparcia z powodu alkoholizmu udzielono 2 rodzinom (5 osobom w rodzinach) w 2018 r., 5 rodzinom (8 osobom

w rodzinach) w 2019 r. i 5 rodzinom (11 osobom w rodzinach) w 2020 r. Pomocy z powodu narkomanii oraz przemocy w rodzinie w analizowanym okresie nie przyznawano.

Ponadto w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, jak również Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w placówkach oświatowych realizowane były liczne przedsięwzięcia profilaktyczne i dydaktyczne w formie kampanii, programów, szkoleń, spektakli profilaktycznych i pogadanek oraz konkursów, imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych promujących zdrowy styl życia, a w ramach alternatywnych form spędzania czasu wolnego zajęć sportowych. Odbywały się również szkolenia i warsztaty dla nauczycieli oraz rodziców. Wykorzystano także materiały edukacyjno-informacyjne (ulotki, plakaty, broszury, poradniki). Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu zorganizowało m.in. spotkanie z biskupem Tadeuszem Bronakowskim pn. „Trzeźwość to sposób na życie”, spektakl profilaktyczny „Pod starym Wawelem przygód bez liku” oraz konkurs „# Zostań w domu # będzie fajnie”.

W gminie Lelis jednostką wsparcia dla osób uzależnionych lub dotkniętych przemocą w rodzinie jest (obok OPS-u, GKRPA i ZI) działający przy Urzędzie Gminy Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin, w którym specjalista terapii uzależnień prowadzi rozmowy motywujące do podjęcia leczenia z osobami zgłaszającymi się do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz udziela porad członkom ich rodzin. W 2020 r. udzielono 33 porady terapeutyczne, w tym 26 porad dla osób uzależnionych i 7 porad dla osób współuzależnionych. Na stałe do punktu zgłaszają się 2 osoby.

W Zespole Szkół w Lelisie funkcjonuje Środowiskowe Ognisko Wychowawcze – Placówka Wsparcia Dziennego TPD, w którym jest prowadzona działalność pedagogiczna, profilaktyczna i resocjalizacyjna. Do placówki codziennie uczęszczają dzieci z rodzin alkoholików i rodzin dysfunkcyjnych. Placówka oddziałuje kompleksowo na wychowanków w ich naturalnym środowisku, zapewniając pomoc dydaktyczną, opiekuńczą, socjalną i terapeutyczną.

Celem działania placówki jest:

- wdrażanie wychowanków do przestrzegania norm i zasad akceptowanych społecznie,
- wyrównywanie szans rozwojowych i edukacyjnych dzieci,
- zmniejszanie zaległości szkolnych,

- zmniejszanie liczby dzieci niedożywionych,
- poprawa aktywności życiowej dzieci i młodzieży,
- dostępności do poradnictwa i informacji nt. problematyki, z którą spotykają się dzieci i młodzież.

Cele statutowe realizowane są poprzez:

- pomoc w odrabianiu lekcji – praca indywidualna,
- pomoc w kryzysach rodzinnych, rówieśniczych, osobistych,
- dożywianie,
- zajęcia socjoterapeutyczne,
- zajęcia sportowe i kulturalne,
- organizację wypoczynku letniego i zimowego,
- rodzinne formy spędzania czasu wolnego – rekreacja,
- rozwijanie zainteresowań, uzdolnień dzieci poprzez organizację zajęć teatralnych, sportowych, plastycznych, technicznych, komputerowych,
- zabawy na powietrzu, ogniska, dyskoteki, kino, basen itp.
- pomoc pedagoga, psychologa.

Tabela 51. Wykaz jednostek i grup wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, funkcjonujących na terenie gminy w 2020 r.

lp.	nazwa	adres
1.	Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Szkolna 37, 07-402 Lelis
2.	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	
3.	Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	ul. Szkolna 39, 07-402 Lelis
4.	Punkt Konsultacyjny	
5.	Środowiskowe Ognisko Wychowawcze – Placówka Wsparcia Dziennego TPD	ul. Szkolna 51, 07-402 Lelis

Dane Urzędu Gminy Lelis.

GKRPA współpracuje też z Ośrodkiem Terapii Uzależnień od Alkoholu w Ostrołęce, do którego z terenu gminy Lelis zgłosiło się 13 osób, w tym 8 osób uzależnionych, 5 współuzależnionych oraz 2 osoby odbyły terapię stacjonarną. Mieszkańcy gminy Lelis korzystają też z poradni w Olszewie-Borkach, gdzie prowadzone są terapie dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych.

16. SYTUACJA DZIECKA

Analiza sytuacji dziecka w gminie została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach

systemu oświaty. Badanie to pozwoliło zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informacje na temat prowadzonych w placówkach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. Do analizy przedłożono 8 ankiet – wypełnionych przez pedagogów szkolnych lub dyrektorów placówek systemu oświaty funkcjonujących na terenie gminy:

- Szkoła Podstawowa w Białobieli (liczba uczniów: 144 + 25 dzieci oddział przedszkolny, liczba nauczycieli: 21),
- Szkoła Podstawowa w Dąbrówce (liczba uczniów: 69 + 20 dzieci oddział przedszkolny 5-6-latki, liczba nauczycieli: 18),
- Szkoła Podstawowa w Łęgu Przedmiejskim (liczba uczniów: 213, liczba nauczycieli: 23),
- Szkoła Podstawowa im. Św. Jana Pawła II w Łęgu Starościńskim (liczba uczniów: 68, liczba nauczycieli: 17),
- Szkoła Podstawowa w Nasiadkach (liczba uczniów: 51 + 8 dzieci oddział przedszkolny, liczba nauczycieli: 17, w tym 10 zatrudnionych na cały etat, pozostali uzupełniają etat innej szkoły lub zatrudnieni są w niepełnym wymiarze),
- Szkoła Podstawowa w Obierwi (liczba uczniów: 67, w tym „0” 10 dzieci, liczba nauczycieli: 20),
- Szkoła Podstawowa w Olszewce (liczba uczniów: 75, liczba nauczycieli: 16),
- Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lelisie (liczba uczniów: 188).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, iż tylko jedna ankietowana szkoła zatrudnia pedagoga, uczniowie pięciu szkół mogą korzystać z porad logopedy, a w trzech placówkach także doradcy zawodowego. Żadna ze szkół nie zatrudnia psychologa ani pielęgniarki. Uczniowie pięciu szkół mają dostęp do sali gimnastycznej, zaś dzieci z jednej szkoły korzystają z sali zastępczej. Z boiska sportowego mogą korzystać dzieci ze wszystkich ośmiu szkół. Siedem placówek posiada dostęp do Internetu. W żadnej z ankietowanych placówek nie utworzono klas lub grup integracyjnych. Siedem szkół prowadzi dożywianie uczniów. W analizowanym roku szkolnym z bezpłatnych posiłków skorzystało 80 dzieci. Wszystkie szkoły zapewniają opiekę w ramach zajęć świetlicowych, a dodatkowo cztery z nich

organizują nauczanie indywidualne. Placówki oświatowe oferują zajęcia przeznaczone dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymieniono wśród nich zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, a także dodatkowo zajęcia rewalidacyjne, w tym rehabilitację ruchową, gimnastykę korekcyjną oraz zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, a także zajęcia edukacyjno-terapeutyczne „Ortograffiti”.

Zajęcia dodatkowe proponowane w szkołach

Szkoły z terenu gminy mają w swojej ofercie zajęcia dodatkowe. Znalazły się wśród nich rozliczne koła rozwijające zainteresowania i predyspozycje uczniów: koła przedmiotowe, językowe, sportowe (SKS), biblioteczne, czytelnicze, logiczne, przyrodnicze, informatyczne, plastyczne, rytmiczne, taneczne, teatralne, zajęcia rozwijające kreatywność, jak też umiejętność uczenia się, „szachowa kraina” (nauka gry w szachy na wszystkich etapach edukacyjnych), a także zajęcia z wychowania do życia w rodzinie, Szkolny Wolontariat oraz chór.

Problemy w otoczeniu szkolnym i rodzinnym uczniów

Uczestnicy badania stwierdzali występowanie zjawisk patologicznych i negatywnych zachowań w społeczności uczniowskiej oraz dysfunkcji i patologii w otoczeniu domowym uczniów, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, identyfikowano w dwojaki sposób: wypełniając zamknięte katalogi obejmujące 12 i 6 zmiennych oraz odpowiadając na pytania o charakterze otwartym, określając subiektywnie stopień natężenia występujących problemów w ciągu trzech ostatnich lat. Uzyskane na podstawie analizy ankiet informacje prezentują poniższe tabele.

Tabela 52. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2019/2020

rodzaj negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych	obecność poszczególnych zjawisk		
	liczba placówek, w których stwierdzono	liczba ujawnionych przypadków	liczba placówek, w których nie stwierdzono
palenie papierosów	1	1	7
sięganie po alkohol	–	–	8
sięganie po narkotyki	–	–	8
niszczenie mienia szkolnego	1	2	7
kradzieże na terenie szkoły	–	–	8

dyskryminacja w grupie rówieśniczej	3	6	5
udział w grupach negatywnych	1	2	7
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	2	6	6
autoagresja	1	1	7
ucieczki z domu	–	–	8
przestępczość ujawniona	–	–	8
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	1	1	7

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Tabela 53. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2019/2020

dysfunkcje i patologie rodziny	liczba ujawnionych przypadków
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	6
zaniedbanie	3
uzależnienia (alkoholizm, narkomania)	4
przemoc w rodzinie	7
wykorzystywanie seksualne dzieci	–
przestępczość	–

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

W otoczeniu szkolnym uczniów odnotowano po 6 przypadków agresji i przemocy w grupie rówieśniczej oraz dyskryminacji w grupie rówieśniczej, po 2 przypadki niszczenia mienia szkolnego i udziału w grupach negatywnych, a także po 1 przypadku palenia papierosów i autoagresji oraz 1 przypadek wymagający nadzoru kuratora sądowego. Wśród dysfunkcji i patologii ujawnionych w środowisku rodzinnym uczniów placówek oświatowych stwierdzono 7 przypadków przemocy w rodzinie, 6 przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, 4 przypadki uzależnień, jak również 3 przypadki zaniedbań.

Przedstawiciel jednej spośród badanych placówek nie był w stanie stwierdzić, czy nastąpił wzrost negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych wśród uczniów w ciągu ostatnich trzech lat, zaś siedmiu ankietowanych takiego wzrostu w analizowanym okresie nie dostrzegło.

Jeśli chodzi o przypadki dysfunkcji występujących w rodzinach uczniów, to w opinii przedstawicieli sześciu placówek w ciągu trzech ostatnich lat nie nastąpił wzrost liczby zjawisk patologicznych i przypadków dysfunkcji, jeden respondent miał trudności z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie, zaś jeden z uczestników badania taki wzrost w analizowanym okresie zauważył, zwłaszcza jeśli chodzi o przypadki przemocy w rodzinie i konieczność zakładania „Niebieskich Kart”.

Współpraca placówek z rodzicami uczniów przybiera różne formy i została oceniona pozytywnie przez wszystkich uczestników badania.

Współpraca placówek z instytucjami i organizacjami jest zdaniem przedstawicieli placówek zadowalająca. Do podmiotów, z którymi szkoły najczęściej współpracują, uczestnicy badania zaliczyli: Ośrodek Pomocy Społecznej w Lelisie GOPS w Olszewie-Borkach, MOPR w Ostrołęce, Urząd Gminy, GKRPA, ZI, Zakład Administracji Szkół i Przedszkoli, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ośrodki zdrowia, Placówkę Wsparcia Dziennego TPD w Lelisie, Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuraturę, Komendę Miejską Policji w Ostrołęce, Ochotniczą Straż Pożarną, Sanepid, KRUS, Mazowiecki Szpital Specjalistyczny, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Kuratorium Oświaty, Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu, Ostrołęckie Centrum Kultury, Bibliotekę Pedagogiczną, Muzeum Kultury Kurpiowskiej, Koło Gospodyń Wiejskich „Olszewianki”, Grupę Ratownictwa „Nadzieja”, Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży, Ochotnicze Hufce Pracy, Caritas w Łomży oraz parafie i szkoły.

Pomoc, jaką placówki oferują uczniom z rodzin ubogich, opiera się o współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej i polega na zapewnieniu bezpłatnego dożywiania w formie obiadów, jak również pomocy rzeczowej i materialnej – zasiłki losowe, pomoc w wypełnianiu dokumentów i opiniowanie wniosków o stypendia socjalne, a także udostępnianiu sprzętu komputerowego do nauki w domu podczas pracy zdalnej. Placówki zapewniają zajęcia dodatkowe i wyrównawcze, opiekę świetlicową, porady i konsultacje z nauczycielami, w razie potrzeby organizują wsparcie pedagogiczno-psychologiczne we współpracy z PPP, kierują do świetlicy TPD, udzielają także informacji na temat źródeł wsparcia i pomocy materialnej. We współpracy ze Szkolnym Kołem Caritas organizowane są też akcje charytatywne, jak również przedświąteczne zbiórki artykułów spożywczych i chemii dla najuboższych rodzin z gminy.

Pomoc, jaką placówki oferują uczniom z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych problemami uzależnień, przemocy w rodzinie przebiega we współpracy z instytucjami pomocowymi. Umożliwiany jest kontakt ze specjalistami – pedagogami, psychologami, zapewniana jest informacja o dostępnych formach pomocy i odpowiednich instytucjach pomocowych. Dzieci mogą również korzystać z porad i wsparcia pedagogów szkolnych, a także uczestniczą w programach profilaktyczno-edukacyjnych, pogadankach, prelekcjach, warsztatach, zajęciach rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne wg potrzeb, imprezach integracyjnych, są włączane do działań na rzecz szkoły. Rodzice mogą liczyć na wsparcie w postaci porad, konsultacji, pomocy w wypełnianiu niezbędnej dokumentacji, a także pomocy w nawiązywaniu prawidłowych relacji rodzic – dziecko. Sytuacja rodzinna uczniów jest monitorowana przez wychowawców, a pedagodzy szkolni uczestniczą w spotkaniach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Poprawa funkcjonowania placówek oraz efektywności procesu kształcenia i wychowania wymaga, zdaniem uczestników badania, zwiększenia nakładów finansowych na opiekę pedagogiczno-psychologiczną dla rodzin, zatrudnienia w szkole na stałe psychologa wspomagającego pracę wychowawców i nauczycieli, bieżącego monitorowania bezpieczeństwa, stałego diagnozowania środowiska szkolnego i wdrażania wniosków i rekomendacji do realizacji, jak również zwiększenia liczby zajęć rozwijających, wyrównujących szanse i uzupełniających zaległości. Należy w dalszym ciągu podejmować działania wzmacniające współpracę szkoły z OPS-em w zakresie wsparcia i form pomocy rodzinom objętym opieką Ośrodka, organizować doraźne spotkania konsultacyjne wychowawców, pedagoga, specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dyrektora szkoły z pracownikami socjalnymi i asystentami rodzin, pod opieką których są wychowankowie szkoły. Polepszenie efektywności procesu edukacji i wychowania wymaga też stworzenia możliwości do wspierania rodziców w rozwijaniu kompetencji wychowawczych, motywowania ich do aktywności i angażowania się w działania służące zwiększeniu efektywności nauczania i wychowania. Według jednego z ankietowanych należałoby rozbudować placówkę o zaplecze przedszkolne, a także poprawić jakość działania internetu w ramach programu OSE.

17. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Z analizy danych dotyczących sytuacji demograficznej gminy Lelis wynika, że w latach 2018-2020 liczba osób w wieku poprodukcyjnym stale rosła, systematycznie zwiększał się także udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 54. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba mieszkańców gminy ogółem	9 631	9 695	9 781
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1 248	1 285	1 342
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności gminy	12,96%	13,25%	13,72%

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Przytoczone dane pozwalają na sformułowanie wniosku, iż społeczność gminy wpisuje się w dominujące w ogólnym procesie demograficznym tendencje i powoli zaczyna się starzeć. Starzenie się społeczeństwa powoduje konieczność dokonania zmian organizacyjnych w funkcjonowaniu rodzin zobligowanych moralnie i prawnie do opieki nad członkiem rodziny, ale jest też istotną przesłanką do reorganizacji lokalnego rynku usług społecznych, z uwagi na konieczność dostosowania tych usług do potrzeb osób niesamodzielnych, niepełnosprawnych, wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

W ramach swojej działalności OPS świadczy m.in. usługi opiekuńcze. Jest to szczególna forma pomocy kierowana przede wszystkim do osób starszych, chorych i samotnych. Usługi te polegają m.in. na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych i pielęgnacji. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 55. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej w formie usług opiekuńczych w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin	10	8	7
liczba osób łącznie w rodzinach	20	16	15

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

W analizowanym okresie Ośrodek nie świadczył specjalistycznych usług opiekuńczych rodzinom z gminy.

W Durlasach działa Dzienny Dom „Senior+” – ośrodek wsparcia dla zamieszkujących na terenie gminy ludzi starszych (pow. 60 lat), chroniący seniorów przed samotnością i wykluczeniem. Ośrodek zapewnia 8-godzinną ofertę usług od poniedziałku do piątku. Działalność Domu polega na pomocy w realizacji podstawowych usług mających na celu udzielenie pomocy przy czynnościach dnia codziennego, na zapewnieniu jednego gorącego posiłku oraz innych usług wspomagających, dostosowanych do potrzeb i możliwości seniorów, tj. ćwiczenia wspomagające sprawność fizyczną, kinezyterapia, arteterapia itp. Ćwiczenia rehabilitacyjne, ogólnospornościowe cieszą się dużym zainteresowaniem osób korzystających z usług ośrodka, przynoszą także efekty w postaci większej aktywności ruchowej tych osób.

W 2020 r. z usług Dziennego Domu „Senior+” skorzystało 15 osób z terenu gminy, głównie z miejscowości Durlasy. Usługi świadczone w Dziennym Domu obejmowały w szczególności: terapię zajęciową, aktywizację fizyczną i umysłową seniorów, zajęcia edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne, kulinarne, prozdrowotne, celebrację świąt patriotycznych i religijnych. W ośrodku była także możliwość skorzystania z urządzeń do utrzymania higieny osobistej (pralka, natrysk) oraz miejsca do prasowania. Gorący posiłek dla seniorów dostarczała firma cateringowa. Okres nasilonych zachorowań na COVID-19 wymusił czasowe zawieszenie stacjonarnej działalności ośrodka, jednak przy zachowaniu restrykcji i wymogów sanitarnych prowadzona była działalność zdalnie. Kadra zatrudniona w Dziennym Domu „Senior+” pozostawała w stałym kontakcie telefonicznym z seniorami, realizując zadania przewidziane na ten czas. Trwająca pandemia, a zarazem wprowadzone przy tym ograniczenia, w dużym stopniu przeszkodziły w realizacji zaplanowanych na ten rok imprez i wydarzeń wpisanych w kalendarz. Dokładano jednak wszelkich starań, aby seniorzy nie czuli się wykluczeni społecznie, a w przypadku zapotrzebowania na jakąkolwiek pomoc, spieszono z jej niesieniem.

Warto dodać, że przy Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu funkcjonuje Klub Seniora. W zajęciach, których celem jest m.in. rozwijanie sprawności intelektualnej i fizycznej, aktywizacja społeczna oraz upowszechnianie kultury i sportu wśród seniorów, uczestniczy 25 mieszkańców gminy. Inicjowane przez Klub zajęcia pobudzają do aktywności, są pretekstem do wyjścia z domu i spędzenia czasu w dobrym towarzystwie. Wszystkie działania mają na celu integrację społeczności osób starszych oraz poprawę ich zdrowia psychicznego i fizycznego.

W 2018 r. Uchwałą Rady Gminy wprowadzono Program „Leliska Karta Seniora”. Karta skierowana jest do osób powyżej 60. roku życia zamieszkałych na terenie gminy Lelis. Głównym celem programu jest wzmocnienie aktywności społecznej i poprawa jakości życia leliskich seniorów. Karta wydawana jest z terminem ważności do 31.12.2023 r. Umożliwia ona seniorom korzystanie z 50% zniżki na zakup biletów: do kina objazdowego w Centrum Kultury – Biblioteki i Sportu w Lelisie, na zajęcia dla seniorów organizowane przez CK-BiS, wstępu na pływalnię w Parku Wodnym AQUARIUM w Ostrołęce, wstępu do kinowej Akademii Edukacji Filmowej i Dyskusyjnego Klubu Filmowego oraz dostępu do repertuaru premierowego w Ostrołęckim Centrum Kultury w Ostrołęce. W 2019 r. wydano 27 kart, zaś w 2020 r. tylko 10 kart. Zaobserwowano spadek wniosków o wydanie „Leliskiej Karty Seniora”, który prawdopodobnie spowodowany był wystąpieniem pandemii COVID-19 i wprowadzonymi obostrzeniami sanitarnymi.

Uzupełnieniem powyższych informacji są wypowiedzi pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym. Odpowiadając na pytanie, jakie problemy najczęściej dotyczą osób starszych w gminie, respondenci wskazywali głównie na samotność, niskie dochody przyczyniające się do ubóstwa, niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług i opieki medycznej, trudności komunikacyjne oraz problemy zdrowotne, a także brak zainteresowania i pomocy ze strony rodziny.

Z przytoczonych opinii wynika, że mieszkańcy interesują się losem osób starszych, ankietowani dostrzegają różnego rodzaju problemy i trudności, jakie stoją przed seniorami, a których częstokroć nie są oni w stanie pokonać swoimi siłami. Świadomość tych utrudnień oraz ograniczeń związanych z wiekiem pozwoliła dokonać respondentom oceny zagrożenia seniorów marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz dostrzec braki w dotychczasowej ofercie pomocowej skierowanej do tej grupy.

Z wypowiedzi uzyskanych dla niniejszego badania wynika, iż większość respondentów stanowiły osoby przed 55. rokiem życia, a grupa wiekowa powyżej 65 lat, czyli najbardziej zainteresowana tą kwestią część mieszkańców gminy, nie była reprezentowana. Z pewnością dla lepszego rozpoznania potrzeb seniorów w gminie należałoby przeprowadzić odpowiednie badania adresowane tylko i wyłącznie do tej grupy wiekowej, której opinii, z uwagi na dużą świadomość i wiedzę o bieżącej

sytuacji osób starszych, należy wykorzystać w planowaniu oferty pomocowej na najbliższe lata.

SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Bieżące informacje dotyczące osób niepełnosprawnych są trudne do dokładnego określenia, gdyż jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne. Dane z ostatniego spisu dotyczące osób niepełnosprawnych nie są dostępne na poziomie gmin. Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności osób niepełnosprawnych w gminie Lelis, zawierają dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie wynika, że w latach 2018-2020 niepełnosprawność była drugim, pod względem liczby rodzin, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie.

Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez OPS w latach 2018-2020.

Tabela 56. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba rodzin	46	38	44
liczba osób łącznie w rodzinach	119	91	100

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lelisie.

Należy dodać, że w 2020 r. OPS przyznał 556 świadczeń w postaci dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego dla rodzin z terenu gminy. Ważnymi świadczeniami dla rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności były także zasiłki pielęgnacyjne i świadczenia pielęgnacyjne.

Warto również w tym miejscu przytoczyć informacje Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Ostrołęce dotyczące orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności) w odniesieniu do mieszkańców gminy Lelis.

Tabela 57. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	17	19	23
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	37	58	49
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	9	17	5
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	10	28	22
w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	18	13	22

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Ostrołęce.

Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Lelis mogą korzystać również ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce, które dysponuje środkami na rehabilitację społeczną i zawodową. W tabeli zamieszczonej poniżej zawarto dane dotyczące tego rodzaju pomocy.

Tabela 58. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	9	8	14
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	41	33	38
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	3	2	2

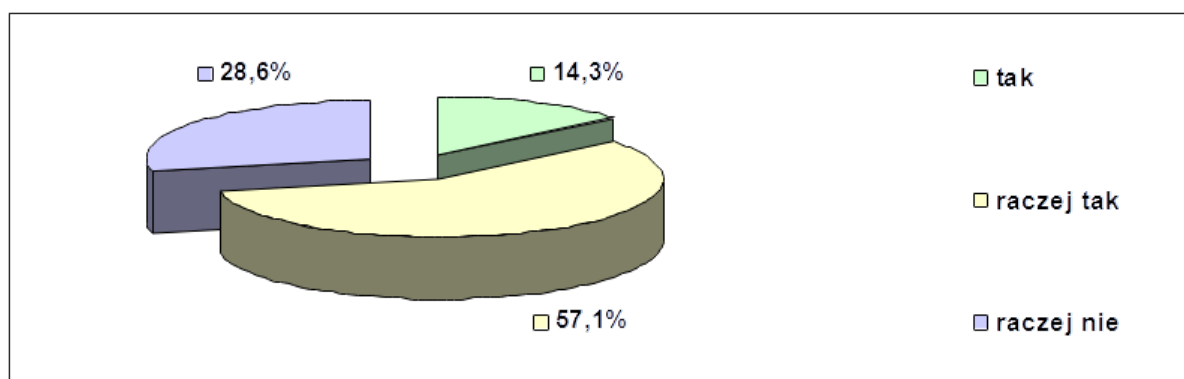
Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce.

Uzupełnieniem powyższych informacji są wypowiedzi pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym. W ankiecie zapytano mieszkańców o problemy, jakie najczęściej dotyczą osób niepełnosprawnych w gminie. W odpowiedzi wymieniano bariery architektoniczne, niedostosowanie infrastruktury gminnej, niewystarczający dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych oraz brak ofert pracy, niskie dochody przyczyniające się do ubóstwa, a także utrudniony dostęp do odpowiednich środków komunikacji publicznej przystosowanych do transportu osób niepełnosprawnych. Wskazywano także na nietolerancję, bezradność oraz brak zrozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych.

Większość respondentów biorących udział w badaniu ankietowym zauważa obecność osób niepełnosprawnych w środowisku. Mieszkańcy dostrzegają też niedostatki w specjalistycznej opiece oraz braki w infrastrukturze, upatrując w tych sferach źródła problemów, z którymi borykają się osoby dotknięte niepełnosprawnością.

Pragnąc poznać opinie mieszkańców na temat sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych, w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania sformułowano pytanie odnoszące się do uwzględniania bądź nie potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych w działaniach realizowanych na terenie gminy. Według zdecydowanej większości (71,4%) mieszkańców w działaniach realizowanych w gminie raczej uwzględnia się lub uwzględnia się potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych, ale jednocześnie 28,6% badanych nie podziela tej opinii. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 13. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

18. SEKTOR POZARZĄDOWY, KOŚCIOŁY

W 2020 r. na terenie gminy Lelis funkcjonowało 5 organizacji pozarządowych. Samorząd podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę zlecenia organizacjom realizacji zadań własnych, dofinansowywania działalności statutowej organizacji oraz wsparcia rzeczowego i lokalowego. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 59. Wykaz organizacji pozarządowych w gminie w 2020 r.

lp.	nazwa organizacji	adres organizacji
1.	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	ul. Kościuszki 21, 07-410 Ostrołęka

2.	Stowarzyszenie Związek Kurpiów	ul. Świętokrzyska 2, 07-410 Ostrołęka
3.	Ochotnicza Straż Pożarna w Lelisie	ul. Sportowa 1, 07-402 Lelis
4.	Ochotnicza Straż Pożarna w Dąbrówce	Dąbrówka, 07-402 Lelis
5.	Ochotnicza Straż Pożarna w Łęgu Przedmiejskim	Łęg Przedmiejski 92, 07-402 Lelis

Dane Urzędu Gminy Lelis.

W 2020 r. w gminie Lelis funkcjonowały 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Poniższa tabela przedstawia ich wykaz.

Tabela 60. Parafie rzymskokatolickie na terenie gminy

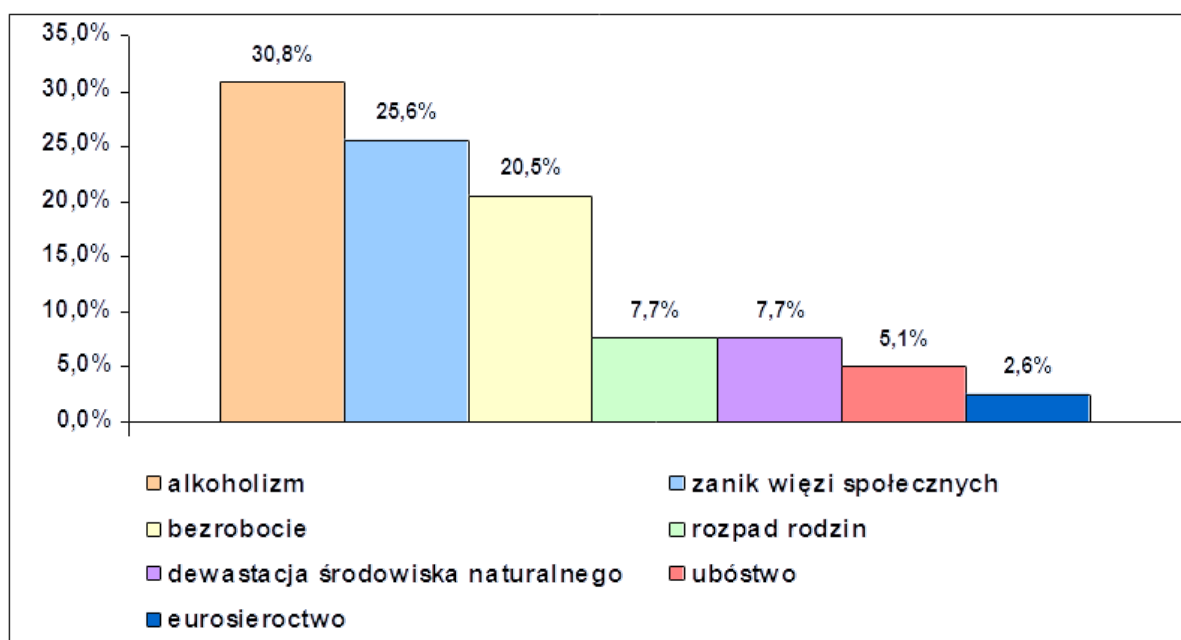
lp.	nazwa	adres
1.	Parafia pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Lelisie	ul. Ks. Eugeniusza Chylińskiego 1, 07-402 Lelis
2.	Parafia pw. Św. Anny w Dąbrówce	Dąbrówka, 07-402 Lelis
3.	Parafia pw. Miłosierdzia Bożego w Łęgu Starościńskim	Łęg Starościński 105, 07-402 Lelis
4.	Parafia pw. NMP Częstochowskiej w Obierwi	Obierwia, 07-402 Lelis

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Parafie z gminy Lelis wchodzą w skład diecezji łomżyńskiej, zaś w podziale dekanalnym parafie z Lelisa i Obierwi należą do dekanatu kadzidlańskiego, a parafie z Dąbrówki i Łęgu Starościńskiego należą do dekanatu ostrołęckiego Nawiedzenia NMP.

19. PROBLEMY WSKAZANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW, DIALOG SPOŁECZNY

Uczestników badania ankietowego przeprowadzonego na potrzeby skonstruowania niniejszego dokumentu poproszono także o wskazanie problemów bądź niekorzystnych zjawisk, które są w gminie najbardziej widoczne. Pytanie miało charakter półotwarty z możliwością dokonania wielokrotnego wyboru. Wśród problemów i niekorzystnych zjawisk, które najbardziej uwidaczniają się w gminie, respondenci najczęściej wskazywali alkoholizm, zanik więzi społecznych i bezrobocie. W dalszej kolejności wymieniali rozpad rodzin, dewastację środowiska naturalnego oraz ubóstwo i eurosieroctwo. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 14. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w gminie?

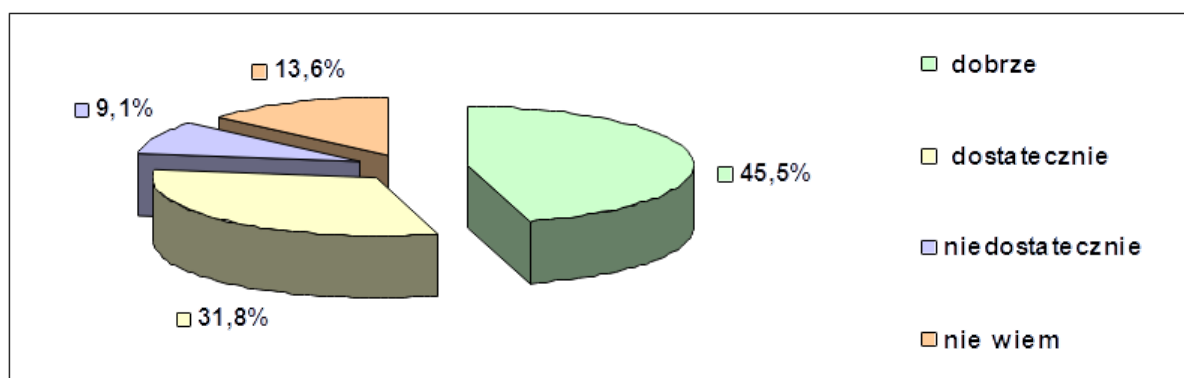
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania i inicjatywy, jakie należałoby podjąć w gminie, aby integrować i aktywizować społeczność lokalną. Odpowiadając, ankietowani szczególny nacisk położyli na konieczność organizowania lokalnych imprez integracyjnych (np. Święto Pieczonego Ziemniaka we wszystkich sołectwach), wydarzeń kulturalnych i rekreacyjno-sportowych oraz rozszerzenia oferty dla młodzieży. Zwrócono także uwagę na potrzebę organizowania częstszych spotkań i konsultacji władz gminy z mieszkańcami, inicjowania działań promujących walory turystyczne oraz aktywizowania społeczności lokalnej i realizowania wspólnych projektów na rzecz gminy.

Wskazując działania, które mogłyby przyczynić się do łagodzenia bądź rozwiązywania problemów społecznych oraz zaspokojenia potrzeb mieszkańców, uczestnicy badania wymieniali najczęściej zintensyfikowanie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej i terapeutycznej, organizowanie szkoleń dotyczących przeciwdziałania alkoholizmowi oraz tworzenie grup wsparcia, a także ograniczenie dostępności alkoholu.

W sondażu poruszono także kwestię oceny komunikacji między władzami samorządowymi a mieszkańcami. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 15. Jak Pani/Pan ocenia komunikację między władzami samorządowymi a mieszkańcami?

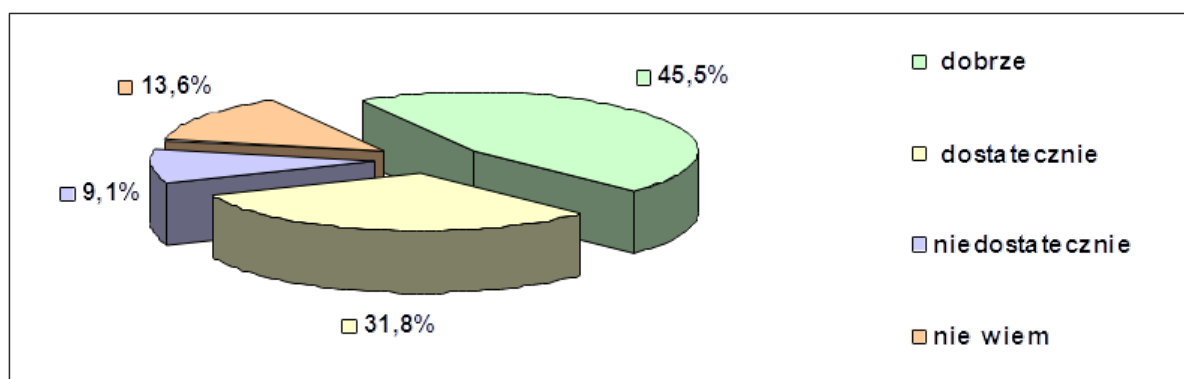

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Mieszkańcy gminy bardzo pozytywnie ocenili komunikację z władzami samorządowymi. Zdaniem 45,5% respondentów jest ona dobra, z kolei 31,8% ankietowanych przyznało, że jest dostateczna. Jednak 9,1% badanych uznało ją za niedostateczną. Opinii w tej kwestii nie wyraziło 13,6% pytanym.

Ankietowanych poproszono również o ocenę poziomu zadowolenia z bycia mieszkańcem gminy. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 16. Jak Pani/Pan ocenia swój poziom zadowolenia z bycia mieszkańcem gminy?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że gmina Lelis jest dobrym miejscem do zamieszkania, bowiem w odpowiedzi na pytanie o ocenę poziomu zadowolenia z bycia mieszkańcem miasta 77,3% respondentów wyraziło opinię pozytywną. Tylko 9,1% badanych wyraziło opinię negatywną. Zdania w tej sprawie nie przedstawiło 13,6% pytanym.

20. PROBLEMY RÓWNOŚCI SZANS

Polityka równości szans płci jest celowym, systematycznym i świadomym ocenianiem prowadzonych działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn. Wprowadzenie w życie zasad polityki równości płci wymaga przeprowadzenia analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, która opiera się na przedstawieniu danych ilościowych i jakościowych w podziale na płeć oraz odniesieniu się do występujących barier równości płci. W latach 2018-2020 w gminie Lelis struktura ludności pod względem płci była stabilna; stale blisko połowę mieszkańców stanowiły kobiety. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 61. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba ludności gminy ogółem	9 631	9 695	9 781
liczba kobiet	4 776	4 787	4 833
udział kobiet w liczbie ludności gminy ogółem	49,59%	49,38%	49,41%

Dane Urzędu Gminy Lelis.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce w latach 2018-2020 kobiety stanowiły większość ogółu osób bezrobotnych w gminie.

Tabela 62. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w gminie w latach 2018-2020

zakres danych	2018	2019	2020
liczba bezrobotnych ogółem	369	369	434
liczba bezrobotnych kobiet	197	206	243
udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych	53,4%	55,8%	56,0%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce.

Analiza struktury bezrobocia w gminie pod względem płci wykazała, że kobiety przeważały we wszystkich wyróżnionych kategoriach, zarówno jeśli chodzi o wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie i staż pracy. Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, osób pozostających bez pracy do 1 miesiąca i powyżej 24 miesięcy oraz osób ze stażem pracy do 1 roku, ze stażem od 1o do 20 lat, a także osób w wieku 45-54 lata, 34-44 lata i 25-34 lata.

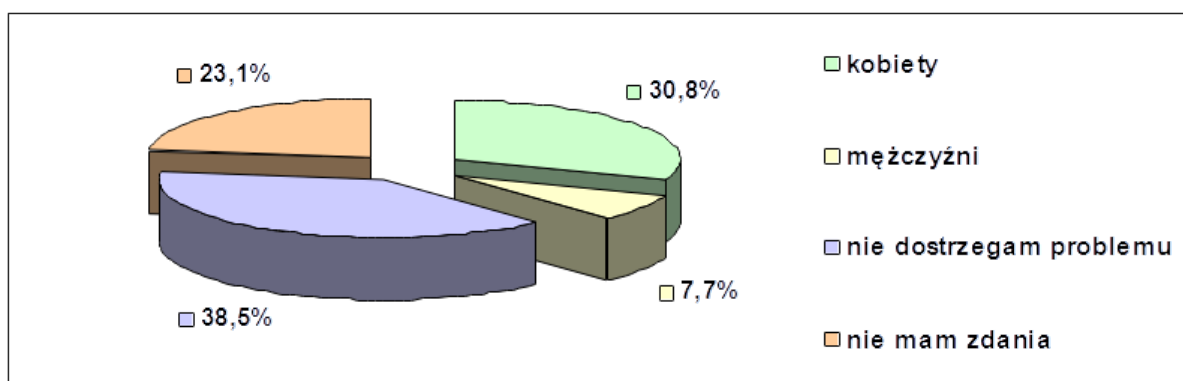
Może to wskazywać na istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn na lokalnym rynku pracy, co jednocześnie implikuje konieczność działań sprzyjających

aktywizacji zawodowej kobiet, a w działaniach tych należy uwzględnić szeroki zakres rozwiązań ułatwiających kobietom pogodzenie pracy zawodowej i życia rodzinnego.

Problemy dotyczące równości szans płci nie ograniczają się jedynie do zagadnień związanych z zatrudnieniem. Dlatego w ramach diagnozy sytuacji w zakresie równości płci w gminie Lelis przeprowadzono badanie przy zastosowaniu anonimowej ankiety, w której pytano o wybrane zagadnienia dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć. Do analizy przedłożono w sumie 25 ankiet wypełnionych przez mieszkańców gminy, którzy zdecydowali się wziąć udział w badaniu.

Zasada równości szans płci ma ograniczać dyskryminację zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przypisując im taką samą wartość społeczną, równe prawa oraz równy dostęp do zasobów. Uwzględniając powyższe, pytano respondentów, kto, ich zdaniem, jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans. Rozkład uzyskanych odpowiedzi zawarto w wykresie zamieszczonym poniżej.

Wykres 17. Kto jest wg Pani/Pana bardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć?

Dane z badania ankietowego.

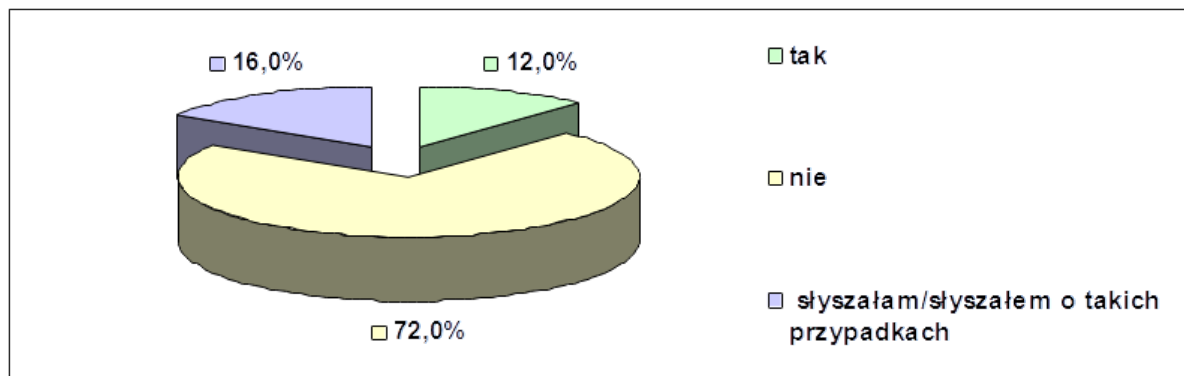
Problemu zawartego w pytaniu nie dostrzega 38,5% respondentów. Według 30,8% ankietowanych bardziej zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć są kobiety. Zdaniem 7,7% badanych są to mężczyźni. Opinii w tej sprawie nie wyraziło 23,1% pytanych.

Badanie ankietowe pozwoliło również poznać wiedzę biorących w nim udział respondentów na temat problematyki równości szans kobiet i mężczyzn w ich lokalnym środowisku. Zdecydowana większość (72%) spośród pytanych mieszkańców odpowiedziała, że nie spotkała się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie. Jednocześnie 16% badanych stwierdziło, że słyszało o przypadkach dyskryminacji ze względu na płeć w gminie, a 12% ankietowanych

przyznało, iż takie przypadki zna. Uzyskane odpowiedzi ilustruje poniżej zamieszczony wykres.

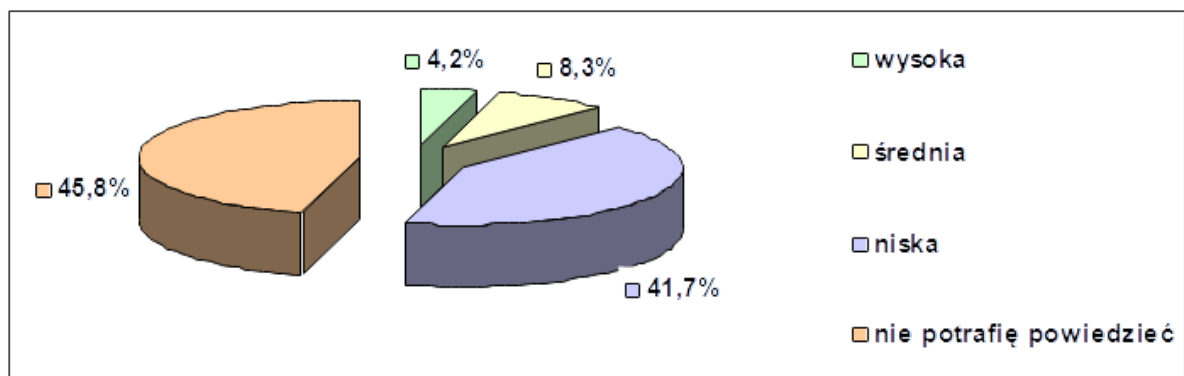
Wykres 18. Czy spotkała się Pani/ spotkał się Pan z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie lub o nich słyszała/ słyszał?

Dane z badania ankietowego

Do uczestników badania skierowano też pytanie dotyczące określenia skali problemu nierówności płci w gminie. Poniższy wykres zawiera rozkład odpowiedzi.

Wykres 19. Jaka Pani/Pana zdaniem może być skala problemu nierówności płci w gminie?

Dane z badania ankietowego

Według 41,7% badanych skala problemu nierówności płci na terenie gminy jest niska, z kolei 8,3% pytanym stwierdziło, że jest średnia, zaś zdaniem 4,2% badanych jest ona wysoka. Jednoznacznie wypowiedzieć się w tej kwestii nie potrafiło 45,8% ankietowanych.

Uczestnicy badania udzielali również odpowiedzi na pytania dotyczące potrzeby podejmowania działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn oraz mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji płciowej. Potrzebę prowadzenia takich działań potwierdziło 52% badanych. Jednocześnie 16% ankietowanych uznało podejmowanie takich działań za bezzasadne. Tak sformułowanej kwestii nie potrafiło rozstrzygnąć 32% respondentów.

Kolejne pytanie dotyczyło obszarów, w jakich powinno się podejmować działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn przeciwdziałające dyskryminacji ze względu na płeć. Respondenci najczęściej wskazywali rynek pracy (23,4%) oraz płace i życie rodzinne (po 19,1%), a także działalność społeczną (12,8%), awans zawodowy (10,6%), udział we władzach samorządowych (6,4%) oraz edukację i ochronę zdrowia (po 4,3%). Odpowiadając na pytanie o konkretne działania, jakie należy podejmować na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć, ankietowani zwrócili uwagę na potrzebę podnoszenia świadomości społecznej w tym zakresie, organizowania szkoleń rozszerzających wiedzę w kwestii dyskryminacji, prowadzenia poradnictwa psychologicznego oraz zatrudniania pracowników ze względu na kwalifikacje i kompetencje, a nie płeć.

Z udzielonych wypowiedzi ankietowanych wynika, że znaczna ich część dostrzega problemy nierówności szans oraz dyskryminacji płciowej i identyfikuje je nie tylko w obszarze zatrudnienia, a większość respondentów potrafiła ocenić także skalę tego problemu. Jednocześnie daje się zauważyć znaczny odsetek badanych, którzy wybierali odpowiedź „nie mam zdania” czy „nie potrafię powiedzieć”. Może to świadczyć o stosunkowo niewielkiej znajomości tych problemów, a co za tym idzie, także skutków, jakie powyższe problemy wywołują w funkcjonowaniu społeczności lokalnej. Zmiana tego stanu rzeczy z pewnością wymaga wyraźniejszej obecności tej tematyki w sferze publicznej.

21. ANALIZA SWOT WYBRANYCH OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona w ujęciu: mocne strony i słabe strony to czynniki zależne od nas (te, na które mamy wpływ planistyczny i zarządczy), a szanse i zagrożenia, to czynniki obiektywne, na które nie mamy bezpośredniego wpływu sprawczego.

Niniejsza analiza obejmuje następujące obszary: bezrobocie, ubóstwo, bezdomność; rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie; zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne; starość; niepełnosprawność; kapitał społeczny i ludzki.

Diagram 1. Obszary analizy SWOT

BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
- dobrze rozwinięta podstawowa i stabilna struktura pomocy społecznej, - profesjonalnie przygotowana i kompetentna kadra pracowników pomocy społecznej, - istnienie warunków do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej, - możliwość korzystania z bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce, - realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Lelis, - położenie geograficzne gminy: w niedużej odległości od dużych ośrodków gospodarczych i społecznych (Ostrołęka, Łomża), - duży odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym, - upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych prowadzonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce.	- zbyt mało podejmowanych działań służących aktywizacji zawodowej bezrobotnych, - bezrobocie rodziców i pozostałych pełnoletnich członków rodzin, - niedostateczne wsparcie psychologiczne, - postawy roszczeniowe części rodzin korzystających z wsparcia OPS, - pogłębiający się kryzys rodzin, przejmowanie pewnych funkcji rodziny przez instytucje, - dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego, - zbyt mała ilość programów edukacyjnych w zakresie przedsiębiorczości lub ich brak, - brak motywacji do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, - brak pomieszczeń na terenie gminy, które można by było przeznaczyć na mieszkania socjalne i chronione, - zbyt mała liczba gospodarstw rolnych specjalistycznych, - mała liczba połączeń komunikacji autobusowej, - brak dużych zakładów pracy, - duża liczba gospodarstw rolnych nie prowadzących produkcji towarowej, - brak możliwości zbytu produktów rolnych, - mała liczba podmiotów gospodarczych, - niski poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej.
szanse	zagrożenia

- zainteresowanie potencjalnych inwestorów tworzeniem nowych miejsc pracy w gminie, - rosnące zainteresowanie mieszkańców prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, - skuteczna aktywizacja zawodowa osób niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długotrwale wykluczonych z rynku pracy oraz wcześniej nie pracujących, - wzmocnienie potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i współpracy instytucji publicznych i niepublicznych działających w obszarze pomocy społecznej i integracji społecznej, szczególnie sektora niepublicznego (niekomercyjnego), w tym współpraca ośrodka pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy, - dostępne środki finansowe z funduszy zewnętrznych (m. in. UE) ograniczające bezrobocie w gminie, - włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w życie społeczne, - niepostępujące zjawisko ubożenia wśród mieszkańców gminy, - niezwiększająca się liczba osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, - budowa nowego mostu, - prowadzenie pracy socjalnej z osobami korzystającymi z pomocy społecznej pod kątem wykorzystania posiadanego zasobu.	- niezmnijająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych, - wzrastający poziom bezrobocia wśród kobiet, - brak zainteresowania osób bezrobotnych tworzeniem podmiotów ekonomii społecznej, - małe zainteresowanie osób bezrobotnych usługami poradnictwa zawodowego i udziałem w szkoleniach zawodowych, - migracja mieszkańców poza granice gminy, kraju, - niechęć do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, - zjawisko dziedziczenia biedy i bezradności, - nadmierne spożywanie alkoholu, - przyzwyczajenie się do bierności, - rezygnacja z rozwoju osobistego - zadowolenie z uzyskiwania niskich dochodów, z prac dorywczych i sezonowych, - zwiększenie zadań gminy bez zapewnienia źródła finansowania, - brak perspektyw zawodowych zwłaszcza dla ludzi młodych – emigracja zarobkowa na skalę masową, niekorzystne tendencje w rodzinach spowodowane długookresowymi wyjazdami, - słabo rozwinięta komunikacja pomiędzy miejscowościami gminy, - deficyt podmiotów ekonomii społecznej w gminie.

RODZINA, DZIECI I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE

mocne strony	słabe strony
- rozwój systemu wspierania rodzin poprzez m.in asystenta rodziny i placówki wsparcia dziennego, - włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań na rzecz wspierania rodzin, - dobra współpraca z instytucjami zajmującymi się zjawiskiem przemocy w rodzinie: policja, GKRPA, oświata, kuratorzy, ochrona zdrowia, itp., - działalność Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego GKRPA, - funkcjonowanie Zespołu	- wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w zakresie umiejętności rodzicielskich, - brak umiejętności i nawyków radzenia sobie z trudnymi sytuacjami powodującymi kryzys, - marginalizacja spowodowana długotrwałym bezrobociem, niską świadomością społeczną oraz wzrost problemów społecznych powodujących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, - dziedziczenie złych nawyków, zachowań i postaw społecznych,

Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy OPS w Lelisie, - wykorzystanie narzędzia, jakim jest procedura „Niebieskiej Karty”, oraz często stosowana procedura przez GKRPA kierowania wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego, - kampanie społeczne: krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne, dot. przeciwdziałania przemocy, - możliwość prowadzenia pracy socjalnej, - dobra współpraca interdyscyplinarna jednostek i służb zobligowanych do wspierania rodzin, - dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników służb pomocy społecznej, pedagogów szkolnych, - zapewnienie szkoleń kadrze pomocy społecznej, nauczycielom i pedagogom, - podejmowane działania na rzecz rodzin przez instytucje oraz placówki oświatowe, - realizacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych, - realizacja programów i projektów wspierających dzieci i młodzież, - Centrum Kultury, Biblioteki i Sportu z infrastrukturą, - zmiany prawne umożliwiające skuteczne formy niesienia pomocy rodzinom zagrożonym przemocą domową.	- trudności w pokonywaniu bariery psychologicznej przez osoby dotknięte problemem przemocy, - obojętność społeczna, - zbyt mała wiedza na temat rozwoju dzieci i młodzieży, - brak na terenie gminy organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - brak rodzin chętnych do współpracy, jako rodziny wspierające, - niechęć rodzin do korzystania z zewnętrznej pomocy, - zbyt niska wiedza rodziców na temat wpływu sytuacji około rozwodowej na funkcjonowanie dzieci, słaby dostęp do bezpłatnych mediacji rodzinnych (aktualnie dopiero na etapie sprawy rozwodowej), - niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców, - małe zainteresowanie programami korekcyjno- edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
szanse	zagrożenia
- zwiększeniem działań profilaktycznych, szczególnie skierowanych do dzieci i młodzieży, - podjęcie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - przeciwdziałanie powielaniu przez młodzież niepożądanych postaw społecznych, - podejmowanie działań profilaktycznych ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców, - rozbudowa narzędzi zapewniających osobom dotkniętym przemocą zmianę obecnej sytuacji, - zmiany organizacyjne w OPS (oddzielenie pracy socjalnej od postępowań administracyjnych), - wzrost świadomości społecznej, jaką wartość niesie za sobą rodzina, - wzrost świadomości dotyczący wiedzy na	- brak perspektyw zawodowych zwłaszcza dla ludzi młodych – emigracja zarobkowa na skalę masową, - niekorzystne tendencje w rodzinach spowodowane długookresowymi wyjazdami, - brak możliwości kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadpodstawowym, - brak perspektyw kształcenia adekwatnego do późniejszych możliwości zatrudnienia, - niskie kompetencje wychowawcze rodziców i małe prawdopodobieństwo ich zwiększenia ze względu na ograniczenia potencjału (zwłaszcza w rodzinach, w których występuje niepełnosprawność intelektualna rodziców bądź zaniedbanie środowiskowe), - osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny, - zagrożenia związane z uzależnieniami

temat wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny (m.in. pozostające pod opieką asystenta rodziny), - wzrost praktycznych umiejętności w zakresie sprawowania opieki nad dzieckiem poprzez udział w warsztatach, wsparciu indywidualnym, - wzrost świadomości i umiejętności korzystania przez rodziny z różnych form wsparcia, - budowanie zintegrowanego systemu wsparcia (umocnienie współpracy pomiędzy podmiotami - pomoc społeczna, oświata, i inne służby - w celu wielowymiarowego wspierania rodzin).	rodziców (alkoholizm, narkomania) oraz z przemocą w rodzinie, - brak grup samopomocowych i grup wsparcia, - rosnące potrzeby w zakresie poradnictwa rodzinnego, wsparcia środowiskowego, skutki społeczne i zdrowotne z powodu stanu pandemii wprowadzonych restrykcji, - wypalenie zawodowe pracowników, zagrażające i aspołeczne formy spędzania wolnego czasu przez młodzież i dzieci, - uzależnienia występujące w rodzinach, zatracanie rodzinnych wartości, - brak świadomości wartości rodziny, zagrożenia związane z wychowywaniem dzieci w rodzinach niepełnych, - przemoc występująca w rodzinach, - niekorzystne zjawiska demograficzne.

ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

mocne strony	słabe strony
- funkcjonowanie na terenie gminy placówek ochrony zdrowia, - prowadzenie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - funkcjonowanie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego, - informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy, - organizowanie usług opiekuńczych, - dobrze wykwalifikowana i podnosząca kwalifikacje kadra OPS, - posiadanie wiedzy na temat problemów społecznych występujących w gminie, - informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia, - podejmowanie przez samorząd gminy inicjatyw na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego, - prowadzenie działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie oraz realizowanie inwestycji mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa na drodze, - kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe,	- rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, - ograniczony dostęp do poradni lekarzy specjalistów, - występowanie barier architektonicznych, utrudniony dostęp do podstawowych dóbr i usług dla osób niepełnosprawnych, - coraz częściej pojawiające się uzależnienia od alkoholu i narkotyków, - powtarzające się wypadki i kolizje drogowe spowodowane przez kierowców będących pod wpływem alkoholu, - niewystarczające środki finansowe i lokalowe dla poszerzenia zakresu świadczeń wspierających i profilaktycznych dostępnych dla mieszkańców, - niewystarczający system współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, - mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, - istnienie szarej sfery zatrudnienia, - brak nawyków korzystania z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego, - zbyt mała aktywność w zakresie organizacji grup wsparcia i grup samopomocowych, - niewystarczająca ilość propozycji

- punkt przyjęć interesantów w Lelisz prowadzony przez dzielnicowych Komendy Miejskiej Policji w Ostrołęce.	spędzania czasu wolnego oraz socjoterapii dla młodzieży zagrożonej demoralizacją, - brak mieszkań chronionych i socjalnych.
szanse	zagrożenia
- utrzymanie się pozytywnych tendencji dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców, - dotacje ze środków zewnętrznych, - rozwijający się wachlarz instrumentów prawnych w zakresie pomocy społecznej oraz prospołeczna polityka państwa, - efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej i zdrowotnej oraz koordynacja tych działań, - wzrost jakości usług w zakresie pomocy społecznej, - wzrost świadomości społecznej oraz zainteresowanie zdrowym trybem życia, - prowadzenie profilaktyki zdrowotnej, - rozwijająca się profilaktyka w zakresie uzależnień, - poprawa stanu środowiska naturalnego w gminie w ostatnich latach, - przynoszące oczekiwane rezultaty działania terapeutyczne i rehabilitacyjne w obszarze uzależnień, - poradnictwo i interwencje w zakresie pomocy rodzinom uzależnionym, - wzrastająca świadomość dzieci i młodzieży na temat zagrożeń uzależnieniami, - zapewnianie wsparcia osobom uzależnionymi współuzależnionym ze strony sektora pozarządowego, - stale rosnący poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz poziom bezpieczeństwa na drodze, - podejmowanie przez Policję działań w zakresie bezpieczeństwa, w tym zwiększenie liczby patroli.	- starzenie się społeczeństwa, - migracja społeczeństwa do większych miast, - bierność osób objętych pomocą społeczną i nasilanie się postaw roszczeniowych, - konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji, - wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami w tej kwestii, - wzrost liczby nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki, - wzrastające zagrożenie przestępczością nieletnich, - niewzrastający poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy, - brak skutków prawnych za niepodjęcie leczenia odwykowego, - brak zainteresowania sektora pozarządowego prowadzeniem działalności w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień, - wzrastające zapotrzebowanie rodzin dotkniętych problemami uzależnień na pomoc psychospołeczną i prawną, - niewystarczające efekty leczenia odwykowego z uzależnień, - wzrost liczby nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki, obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej, - nowe zagrożenia, np. dopalacze, - rosnąca liczba osób uzależnionych i współuzależnionych wymagających wsparcia, - nieadekwatna do potrzeb liczebność i fachowość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, - małe zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej i innych miejscowych zagrożeń.

STAROŚĆ

mocne strony

słabe strony

- analizowanie sytuacji demograficznej, gminy z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców, - informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy, - pomoc udzielana przez OPS (praca socjalna, wsparcie finansowe, usługi specjalistyczne oraz opiekuńcze w środowisku), - wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej, - baza lokalowa (remizy, świetlice i place wiejski), - oferta Centrum Kultury, Biblioteki i Sportu w i integracji i zagospodarowaniu wolnego czasu, - funkcjonowanie na terenie gminy ośrodków wsparcia osób starszych – Dzienny Dom „Senior+” oraz Klubu Senior, - analizowanie potrzeb rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi, - wzrost świadomości osób starszych o stanie swojego zdrowia, profilaktyki i zdrowego stylu życia, - postęp w zakresie metod profilaktyki, diagnozowania oraz leczenia chorób, - silne poczucie tożsamości regionalnej, rodziny pokoleniowej, - kultywowanie i podtrzymywanie rodzinnych tradycji, - opiekowanie się osobami starszymi, - życzliwość sąsiedzka, okazjonalna pomoc w potrzebie, - aktywna działalność istniejących (choć nielicznych) lokalnych organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, nieformalnych grup społecznych, - walory przyrodnicze gminy, - doświadczenie i mądrość życiowa seniorów, znajomość kultury i tradycji regionalnej.	- nierówny dostęp do świadczeń leczniczych i rehabilitacyjnych, głównie w zakresie ich powszechności, jakości i kompleksowości, - brak infrastruktury dostosowanej do osób starszych, - starzejące się społeczeństwo, - za mała ilość funkcjonujących w gminie takich form wsparcia osób starszych, jak Dzienny Dom „Senior+” Klub Seniora, - świadczenia emerytalne niejednokrotnie stanowią źródło pewnego i stałego dochodu rodziny wielopokoleniowej, - zbyt mała ilość połączeń komunikacji publicznej, - niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów, - ograniczenia aktywności seniorów, wynikające ze stanu zdrowia, - ograniczona liczba programów profilaktycznych skierowanych do osób starszych, - brak poradni geriatrycznych i kadry opieki geriatrycznej, - ograniczony dostęp do bezpłatnych zabiegów rehabilitacyjnych, - stereotypowe podejście do leczenia seniorów, - długi czas oczekiwania na bezpłatne świadczenia zdrowotne oraz limitowanie świadczeń, - niewystarczające zainteresowanie seniorów bezpłatną ofertą programów profilaktycznych, - za mały rozwój opieki długoterminowej i pielęgniarstwa środowiskowego, - niski poziom aktywności i sprawności fizycznej oraz psychicznej osób starszych tzw. kanapowy styl życia, - niskie dochody osób starszych uniemożliwiający leczenie w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej, - izolacja społeczna, - marginalizowana dziedzina pomocy psychologicznej dla seniorów, - utrudniony dostęp do dóbr kultury i urzędów – duża odległość, - brak solidarności życia międzysąsiedzkiego „każdy sobie”, pogłębiający się kryzys rodzinny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny:

szanse	zagrożenia
- międzynarodowe uregulowania na rzecz seniorów oraz wzrost zainteresowania problematyką osób w starszym wieku, - wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych związanych ze starością, - rozszerzenie zakresu świadczeń gwarantowanych, - rozwój usług opiekuńczych pomocowych, opiekuńczych, medycznych, rehabilitacyjnych na rzecz osób starszych - zmiana stylu życia seniorów – na bardziej aktywny oraz zwiększenie liczby terenów rekreacyjnych sprzyjających podejmowaniu aktywności, - wprowadzanie nowych kierunków i programów szkolenia kadr medycznych i socjalnych, - wzrost jakości usług świadczonych przez pracowników pomocy społecznej, - dobre rozeznanie środowisk w których funkcjonują seniorzy, - brak anonimowości, właściwe postawy społeczne mieszkańców gminy w kwestii informowania o incydentach stanowiących zagrożenie dla seniorów, - pozytywna atmosfera współpracy pomiędzy władzami samorządowymi, a organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami wspomagającymi seniorów wyjść z trudnej sytuacji życiowej, - funkcjonowanie na terenie gminy posterunku Komendy Miejskiej Policji, - oferta Centrum Kultury, Biblioteki i Sportu z zapleczem boiska sportowego, - wzrost liczby Kół Gospodyń Wiejskich, - wzrost liczby placówek wsparcia dla seniorów np. dzienne, rodzinne domy pomocy, ośrodki wsparcia, - zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania osób w wieku senioralnym, - wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi seniorów, - możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na aktywizację i integrację seniorów, - zapewnianie miejsca w domach pomocy społecznej osobom starszym, wymagającym całodobowej opieki.	emigracja za pracą lub niechęć do sprawowania opieki, umieszczanie w DPS. - niespójność przepisów prawa i trudności w ich interpretowaniu, - brak wieloaspektowego podejścia do problematyki zdrowotnej osób starszych (służba zdrowia, pomoc społeczna, organizacje pozarządowe), - brak długofalowego i stabilnego finansowania podmiotów leczniczych przez NFZ oraz zbyt mało funduszy na programy profilaktyczne, - duże dysproporcje w możliwości skorzystania z usług medycznych pomiędzy miastem i wsią, - niewysoki status ekonomiczny seniorów, w szczególności osób samotnych, - postrzeganie starości jako okresu całkowitej degradacji, izolacji, samotności, braku uczucia i życzliwości oraz niedołęstwa, - postępujące uzależnienia od otoczenia i pogarszający się stan zdrowia i samodzielności, - zwiększone koszty leczenia wynikające z potrzeby korzystania z usług zdrowotnych w sektorze prywatnym, - długi okres oczekiwania na wizyty u lekarzy specjalistów i na badania w ramach NFZ, - brak dbałości o własne zdrowie, - preferowanie biernego stylu życia, - niechęć pozyskiwania środków finansowych na realizację projektów miękkich z zakresu polityki społecznej z przeznaczeniem dla seniorów, wynikająca z trudności w ich realizacji, - brak dostatecznych środków finansowych na usprawnianie seniorów i włączanie w życie społeczności lokalnej, - pogarszanie się stanu zdrowia seniorów spowodowane zanieczyszczeniem środowiska naturalnego, wzrostem zagrożenia chorobami cywilizacyjnymi oraz biernym trybem życia, - rozluźnienie więzi rodzinnych - niewystarczające zainteresowanie członków rodziny zdrowiem seniorów, - stres, izolacja społeczna wywołana konsekwencjami Covid-19.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
– możliwość uzyskania środków zewnętrznych na rzecz osób niepełnosprawnych, – realizacja programów samorządowych i zleconych, m.in. w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, – pomoc udzielana przez OPS (praca socjalna, wsparcie finansowe, usługi specjalistyczne oraz opiekuńcze w środowisku), – wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej, – współpraca OPS w z PCPR w Ostrołęce w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych, – baza lokalowa (remizy, świetlice wiejskie, place wiejskie), – oferta Centrum Kultury, Biblioteki i Sportu w i integracji i zagospodarowaniu wolnego czasu, – informowanie osób niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy, – analizowanie potrzeb rodzin sprawujących opiekę nad osobami niepełnosprawnymi, – postęp w zakresie metod profilaktyki, diagnozowania oraz leczenia chorób, – aktywna działalność istniejących (choć nielicznych) lokalnych organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, nieformalnych grup społecznych na rzecz osób niepełnosprawnych, – walory przyrodnicze gminy.	– mała liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, – brak ofert integracyjnych, kulturalnych dla osób niepełnosprawnych oraz brak wykwalifikowanych specjalistów w dziedzinie wspierania osób niepełnosprawnych, – znaczna liczba osób niepełnosprawnych oraz seniorów korzystających z systemu pomocy społecznej, – zbyt słabo rozwinięta pomoc sąsiedzka oraz usługi specjalistyczne oraz opiekuńcze i specjalistyczne dla osób niepełnosprawnych, – pogłębiający się kryzys rodzinny, narastający problem braku opieki nad osobami niepełnosprawnymi ze strony rodziny, – emigracja za pracą lub niechęć do sprawowania opieki, umieszczanie w DPS, – problemy zdrowotne w tym ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów i do rehabilitacji, – utrzymywanie z rent/emerytur innych członków rodziny, – trudności komunikacyjne – brak na terenie gminy samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych, – bariery architektoniczne i urbanistyczne dla osób niepełnosprawnych, – utrudniony dostęp do dóbr kultury i urzędów – duża odległość, – utrudniony dostęp do informacji i korespondencji własnej (inne, niż poczta, dostarczanie przesyłek i korespondencji), – mentalność środowiska – wycofanie z życia społecznego, lęk przed oceną sąsiedzką, – zbyt niska akceptacja osób niepełnosprawnych i starszych przez społeczność lokalną, – zbyt niskie środki na spotkania integracyjne i aktywizacyjne, – brak solidarności życia międzysąsiedzkiego „każdy sobie”.
szanse	zagrożenia

- aplikowanie i efektywne wykorzystywanie zewnętrznych środków (w tym środków z programów rządowych i funduszy unijnych) na realizację zadań/projektów w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych, - realizacja projektów aktywizujących, kierowanych do osób niepełnosprawnych, - tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, - rozszerzanie pracy socjalnej na rzecz integracji osób niepełnosprawnych, - zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, w tym inspirowanie i prowadzenie grup samopomocowych integrujących osoby niepełnosprawne, - tworzenie mieszkań chronionych, - współpraca z organizacjami pozarządowymi świadczącymi usługi na rzecz osób niepełnosprawnych, - rozwijanie działalności środowiskowych domów samopomocy oraz poszerzanie oferty wsparcia środowiskowego, - propagowanie idei wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.	- wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami aktywizacji społecznej, zdrowotnej, zawodowej, edukacyjnej mała liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, - mała aktywizacja społeczna i uzależnianie się od systemu pomocy społecznej, - powierzanie coraz to nowych zadań gminom bez odpowiednich środków na ich realizację i niewystarczające zaangażowanie NGO w tworzenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym oraz osobom w podeszłym wieku, - relatywnie niskie, w stosunku do kosztów życia, świadczenia rentowo-emerytalne, - stosunkowo niski poziom świadomości społeczeństwa o sytuacji osób niepełnosprawnych oraz seniorów, istnienie stereotypów i uprzedzeń starzenie się społeczeństwa, - migracja osób młodych na inne tereny oraz niekorzystne zjawiska demograficzne, - wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze.

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI

mocne strony	słabe strony
- odczuwalny wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców, - prowadzenie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw lokalnych, - popularyzowanie wśród mieszkańców informacji o lokalnych organizacjach pozarządowych, - podejmowanie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej adresowanej do mieszkańców, - inicjowanie działań mających na celu integrację społeczności lokalnej, - prowadzenie działań mających na celu pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, - podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych	- słabo rozwinięta sieć placówek pomocy i wsparcia społecznej, - za mało podejmowanych działań mających na celu propagowanie i inicjowanie wolontariatu, - dominacja rolnictwa na niskim poziomie, - słabe wykorzystanie potencjału ludzkiego, - za mało rozwinięta baza do rozwoju potrzeb rekreacyjnych i społeczno-kulturalnych niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych, - mała liczba miejsc noclegowych i gastronomicznych, - mała liczba połączeń komunikacji autobusowej, - brak szkół na poziomie średnich, - niski poziom wykształcenia mieszkańców

poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego, – wzrost liczby inicjatyw wychodzących od mieszkańców, – wzrost liczby mieszkańców, – brak zadłużenia gminy, – brak uciążliwego przemysłu, – dobrze rozwinięta sieć ścieżek pieszo-rowerowych, – dostępność do internetu, – dobrze rozwinięta struktura sportowa, – pozytywne postrzeganie gminy na zewnątrz, – aktywność Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych i innych podmiotów sektora pozarządowego, – festyny integrujące wieś kurpiowską, – aktywne organizacje pozarządowe z doświadczeniem z zakresu realizacji projektów społecznych, – przedsiębiorczość mieszkańców regionu, – oferta CKBiS – aktywne środowisko artystów ludowych i zespołów folklorystycznych, – czyste środowisko naturalne i walory krajobrazowe – rzeki Rozoga, Szkwa, Piasecznica, Omulew oraz Narew, a także duża powierzchnia lasów, drewniana architektura ludowa (chałupy kurpiowskie), – imprezy regionalne – m.in. Dożynki, Kurpiowskie Granie, festyny wiejskie, – przystań kajakowa, – dostępność świetlic, placów wiejskich oraz remiz strażackich.	korzystających z pomocy społecznej, – stres i izolacja społeczna wywołana konsekwencjami COVID-19, – rezygnacja z rozwoju osobistego i zawodowego u znacznej ilości mieszkańców, – starzejące się społeczeństwo, – zbyt mała ilość zakładów pracy funkcjonujących na terenie gminy.
szanse	zagrożenia
– odpowiedni potencjał gminy zapewniający jej rozwój i umożliwiający wzrost jakości życia, – zwiększająca się liczba inicjatyw lokalnych podejmowanych na terenie gminy, – wzrastające zainteresowanie mieszkańców działalnością w ramach organizacji pozarządowych, – zwiększająca się liczba osób korzystających z oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, – zmniejszająca się liczba osób marginalizowanych lub zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją, – wykorzystywanie przez gminę środków	– wzrastające zapotrzebowanie na wsparcie z systemu pomocy społecznej, – niedysponowanie środkami umożliwiającymi dostosowanie liczebności i poziomu kwalifikacji kadr pomocowych do aktualnych potrzeb, – brak osób zainteresowanych świadczeniem wolontariatu, – emigracja zarobkowa młodych wykształconych ludzi, – starzenie się społeczeństwa - brak siły roboczej na rynku pracy, – patologie społeczne, tj. alkoholizm i narkomania.

zewnątrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, - wsparcie małej przedsiębiorczości, - rozwój stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji pozarządowych, - stała poprawa lokalnej infrastruktury w wyniku wsparcia finansowego projektów w ramach funduszy unijnych, - rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej.	

III. PROGRAMOWANIE

Diagnoza problemów społecznych, oparta na analizie źródeł zastanych, wyników badań ankietowych oraz analizie SWOT, pozwoliła na opracowanie założeń polityki społecznej Gminy Lelis na lata 2021-2027. Zostały one przedstawione w formie wizji i misji, celów i kierunków działań. Działania zostały wyznaczone w obrębie celów strategicznych i operacyjnych z uwzględnieniem następujących priorytetów:

1. **Przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezdomności, zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin.**
2. **Wspieranie rodzin i wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.**
3. **Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.**
4. **Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych.**
5. **Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.**
6. **Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego mieszkańcom gminy.**
7. **Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.**

1. WIZJA I MISJA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 pozwala na podjęcie systemowych rozwiązań umożliwiających niwelowanie i rozwiązywanie problemów społecznych występujących w gminie. Dla osiągnięcia zakładanych celów została na potrzeby strategii sformułowana wizja, która brzmi:

„Gmina Lelis zapewnia mieszkańcom wysoki poziom i jakość życia, tworząc warunki sprzyjające rozwojowi lokalnego kapitału społecznego i umożliwiając dostępność do usług społecznych”.

Realizacji przyjętej wizji będzie towarzyszyła wyznaczona następująca misja:

„Podejmowanie zintegrowanych działań zmierzających do rozwiązywania problemów społecznych służy rozwojowi i poprawie życia mieszkańców gminy.”

2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wytyczone cele strategii zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej. Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów podstawowych usług.

CEL STRATEGICZNY 1. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW – PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, BEZROBOCIU I BEZDOMNOŚCI.

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji
1. Wsparcie mieszkańców zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.	1. Rozpoznawanie potrzeb osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym we współpracy z lokalnymi liderami i instytucjami. 2. Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej osobom w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. 3. Podejmowanie pracy socjalnej z wykorzystaniem kontraktów socjalnych. 4. Realizacja programów i projektów na rzecz osób zagrożonych lub dotkniętych ubóstwem. 5. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób ubogich oraz z Kościołem. 6. Aktywizowanie środowiska lokalnego w celu niesienia pomocy osobom i rodzinom zmagającym się z ubóstwem.	działania ciągłe

2. Aktywizacja osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia.	1. Upowszechniania informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach. 2. Praca socjalna z osobami bezrobotnymi z wykorzystaniem kontraktów socjalnych. 3. Organizowanie prac interwencyjnych i społecznie użytecznych na terenie gminy. 4. Rozwój współpracy z lokalnymi pracodawcami. 5. Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców. 6. Wspieranie i promocja działań zmierzających do tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej. 7. Realizacja projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy. 8. Promowanie w obszarze rynku pracy zasady równości płci.	działania ciągłe w zależności od potrzeb
3. Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.	1. Podejmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego. 2. Udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej oraz wsparcia osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością. 3. Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia oraz dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.	działania ciągłe

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO 1.

wskaźnik	jednostka miary	stan początkowy (2020 r.)	stan docelowy (2029 r.)	źródło danych	częstotliwość pomiaru
wielkość środków wydatkowanych na pomoc mieszkańcom gminy	zł	17 112 363,75	18 400 300,00	UG/OPS	raz w roku
zaangażowanie środków zewnętrznych w wydatkach na pomoc społeczną	%	10%	20%	UG/OPS	raz w roku
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	osoba	263	230	OPS	raz w roku
liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia z systemu pomocy społecznej z powodu:					
ubóstwa	osoba	210	180	OPS	raz w roku
bezrobocia	osoba	102	80	OPS	raz w roku
bezdomności	osoba	4	2	OPS	raz w roku
udział liczby osób w rodzinach korzystających ze wsparcia z systemu pomocy społecznej w ogólnej liczbie	%	2,69	2,10	OPS	raz w roku

ludności gminy					
liczba osób w rodzinach objętych pracą socjalną	osoba	654	645	OPS	raz w roku
liczba realizowanych kontraktów socjalnych	kontrakt	1	15	OPS	raz w roku
liczba osób bezrobotnych	osoba	434	380	PUP	raz w roku
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	osoba	243	210	PUP	raz w roku
udział ogólnej liczby osób bezrobotnych w gminie w liczbie osób w wieku produkcyjnym	%	7,01	6,20	PUP	raz w roku

CEL STRATEGICZNY 1. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	partnerzy	źródła finansowania
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej.	Powiatowy Urząd Pracy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne UE, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

**CEL STRATEGICZNY 2. WZMACNIANIE POTENCJAŁU RODZIN,
WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY,
PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE**

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji
1. Wzmacnianie potencjału rodzin.	1. Pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. 2. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. 3. Edukowanie rodzin niezaradnych wychowawczo w celu nabycia i podniesienia świadomości w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych. 4. Zapewnienie wsparcia asystentów rodziny dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 5. Podejmowanie działań wspierających procesy wychowawcze w rodzinach niepełnych. 6. Poszerzenie dostępu do poradnictwa rodzinnego. 7. Doskonalenie warsztatu pracy osób zaangażowanych w pracę na rzecz dziecka i rodziny oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 8. Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem.	działania ciągłe

	9. Integrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez współpracę różnych podmiotów instytucjonalnych, organizacji pozarządowych, Kościoła. 10. Promowanie prawidłowego modelu rodziny.	
2. Podwyższanie jakości usług edukacyjnych, wsparcia udzielanego dzieciom i młodzieży oraz rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	1. Monitorowanie zagrożeń mających wpływ na jakość i poziom procesu kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży w gminie i podejmowanie interwencji w tym zakresie. 2. Rozwijanie współpracy ze szkołą w celu lepszego rozpoznania i zabezpieczenia potrzeb dzieci, w tym pod kątem zabezpieczenia ich potrzeb przez dom rodzinny. 3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy i wsparcia dostępu do specjalistów, jak pediatra, psychiatra dziecięcy czy psycholog. 4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. 5. Rozszerzanie w miarę posiadanych możliwości oferty zajęć pozalekcyjnych. 6. Rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży z wykorzystaniem zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy. 7. Wzmacnianie instytucjonalne działalności w sferze kultury, sportu i rekreacji.	działania ciągłe

3. Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej.	1. Kontynuowanie i wspieranie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego. 2. Podnoszenie kwalifikacji członków Zespołu Interdyscyplinarnego w kwestiach przeciwdziałania i zapobiegania przemocy w rodzinie. 3. Pomoc materialna rodzinom, w których występują problemy uzależnień lub przemocy domowej. 4. Zapewnienie osobom uzależnionym dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej. 5. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień oraz przemocy domowej dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego. 6. Zapewnienie schronienia osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej w celu odizolowania od sprawców przemocy. 7. Kierowanie sprawców przemocy domowej do udziału w programach korekcyjnych. 8. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie. 9. Podejmowanie współpracy z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, problemami alkoholowymi i narkomanii.	działania ciągłe

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO 2.

wskaźnik	jednostka miary	stan początkowy (2020 r.)	stan docelowy (2029 r.)	źródło danych	częstotliwość pomiaru
liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,	rodzina	130	100	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych wsparciem z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	rodzina	40	35	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych pracą socjalną	rodzina	238	220	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny	rodzina	20	17	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych wsparciem z powodu:					
alkoholizmu,	rodzina	5	4	OPS	raz w roku
narkomanii	rodzina	0	0	OPS	raz w roku
przemocy w rodzinie	rodzina	0	0	OPS	raz w roku
liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zakończonych założeniem Niebieskiej Karty	karta	20	18	ZI	raz w roku
liczba osób korzystających ze świadczeń rodzinnych	osoba	305	290	OPS	raz w roku

liczba osób korzystających ze świadczeń alimentacyjnych	osoba	41	38	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych wsparciem Karta Dużej Rodziny	rodzina	56	62	OPS	raz w roku

CEL STRATEGICZNY 2. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	partnerzy	źródła finansowania
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji
1. Wspieranie idei starzenia się w zdrowiu i możliwości prowadzenia aktywności	1. Monitorowanie sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych. 2. Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych oraz kontaktów z otoczeniem osobom starszym i niepełnosprawnym. 3. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.	działania ciągłe

społecznej.	4. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi. 5. Wspieranie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu osób starszych i niepełnosprawnych. 6. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne. 7. Inicjowanie przedsięwzięć zapewniających integrację osób starszych i niepełnosprawnych ze środowiskiem. 8. Kontynuowanie działalności Klubu Seniora – placówki wsparcia na terenie gminy. 9. Podejmowanie współpracy z Kościołem i organizacjami pozarządowymi w celu wzmocnienia wsparcia adresowanego do osób starszych i niepełnosprawnych. 10. Poszerzenie zakresu usług wsparcia środowiskowego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. 11. Popularyzowanie i organizowanie wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	
2. Wspieranie osób niepełnosprawnych w integracji społecznej i zawodowej	1. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym 2. Likwidowanie barier ograniczających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w przestrzeni publicznej i w otoczeniu domowym. 3. Poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym również dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi. 4. Współpraca z lokalnymi pracodawcami w celu upowszechniania wiedzy na temat warunków i możliwości tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.	działania ciągłe

	5. Rozpowszechnianie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych. 6. Uwzględnianie udziału osób niepełnosprawnych w organizowanych kursach zawodowych i szkoleniach. 7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi skupiającymi osoby niepełnosprawne.	

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO 3.

wskaźnik	jednostka miary	stan początkowy (2020 r.)	stan docelowy (2029 r.)	źródło danych	częstotliwość pomiaru
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	osoba	1 342	1410	UG	raz w roku
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców gminy	%	13,72	14,9	UG	raz w roku
liczba osób w wieku powyżej 66 lat objętych wsparciem z pomocy społecznej	osoba	14	17	OPS	raz w roku
liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	rodzina	44	51	OPS	raz w roku
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	osoba	7	10	OPS	raz w roku
liczba osób z gminy przebywających w DPS	osoba	4	6	OPS	raz w roku

CEL STRATEGICZNY 3. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	partnerzy	źródła finansowania
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ochrony zdrowia, pracodawcy, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.	budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 4. DBAŁOŚĆ O ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE MIESZKAŃCÓW GMINY.

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji
1. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia fizycznego i psychospołecznego oraz zdrowego stylu życia.	1. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. 2. Promocja zdrowia, zdrowego stylu życia mające na celu tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu. 3. Prowadzenie profilaktyki zdrowotnej i realizowanie programów prozdrowotnych. 4. Prowadzenie działań profilaktyczno-edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży.	działania ciągłe

	5. Podejmowanie działań zmierzających do poszerzenia zakresu usług medycznych świadczonych na terenie gminy. 6. Zwiększenie oferty bezpłatnych badań profilaktycznych dla mieszkańców gminy. 7. Rozwijanie indywidualnych umiejętności mieszkańców służących zdrowiu. 8. Rozwój bazy rekreacyjnej i sportowej dostępnej dla mieszkańców. 9. Dbłość o środowisko fizyczne oraz społeczne życia mieszkańców gminy.	
2. Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie.	1. Współpraca z Policją, Prokuraturą i Sądem Rejonowym na rzecz przeciwdziałania przestępczości i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy. 2. Prowadzenie akcji informacyjnych, w tym w szczególności w środowisku seniorów, na temat zagrożeń przestępczością. 3. Podejmowanie inwestycji mających wpływ na poprawę bezpieczeństwa na drodze. 4. Rozwój systemu powiadamiania mieszkańców gminy o zagrożeniach z wykorzystaniem telefonii komórkowej i internetu.	działania ciągłe
3. Zapewnienie bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym uczniów.	1. Uwrażliwianie rodziców i opiekunów uczniów na kwestie związane z prawidłowym i bezpiecznym zachowaniem się na terenie szkoły i w otoczeniu domowym. 2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze do i ze szkoły. 3. Podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym. 4. Realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych na temat uzależnień, przemocy w rodzinie, przestępczości i jej negatywnych	działania ciągłe

	skutków. 5. Integrowanie społeczności szkolnej, budowanie na terenie szkoły pozytywnych relacji uczniów z nauczycielami i rówieśnikami.	

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO 4.

wskaźnik	jednostka miary	stan początkowy (2020 r.)	stan docelowy (2029 r.)	źródło danych	częstotliwość pomiaru
przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej	działanie	28	56	UG, NGOs, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	raz w roku
przedsięwzięcia w zakresie aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego	działanie	73	100	UG, NGOs, placówki oświatowe, jednostki rekreacyjno-sportowe	raz w roku
badania profilaktyczne mieszkańców, dzieci i młodzieży szkolnej	badanie	1	2	UG, NGOs, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	raz w roku
przestępstwa i wykroczenia popełnione na terenie gminy, w tym	przestępstwo	49	43	Policja	raz w roku

z udziałem nieletnich					
liczba realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych w szkołach oraz liczba osób nimi objętych	program/osoba	27 programów/ 1 047 osób	28 programów/ 1070 osób	placówki oświatowe, PPP	raz w roku
liczba i wartość zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa na drodze	inwestycja	3 inwestycje wartość: 147 034,20 zł	3 inwestycje wartość: 200 000,00 zł	UG	raz w roku

CEL STRATEGICZNY 4. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	partnerzy	źródła finansowania
Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, jednostki sportowo-rekreacyjne.	Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Straż Pożarna, społeczność lokalna	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

CEL STRATEGICZNY 5. ROZWÓJ KADR POMOCOWYCH, PODNOSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA, WZMACNIANIE KAPITAŁU I DIALOGU SPOŁECZNEGO

cel operacyjny	kierunki działań	czas realizacji
1. Wzmacnianie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości i efektywności świadczonych usług.	1. Doskonalenie kadr pomocy społecznej poprzez zapewnienie środków na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego. 2. Zapewnienie właściwych warunków pracy umożliwiających sprawną i efektywną obsługę beneficjentów systemu pomocy społecznej. 3. Rozwój usług elektronicznych w obszarze wsparcia społecznego. 4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej. 5. Realizowanie przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych. 6. Rozwijanie współpracy różnych podmiotów w celu skuteczniejszego wsparcia osób uzależnionych oraz ich rodzin. 7. Realizowanie zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych przy współpracy z jednostkami funkcjonującymi na terenie gminy.	działania ciągłe
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego i rozwijanie dialogu społecznego.	1. Inicjowanie działań zmierzających do włączania się mieszkańców w życie społeczne gminy. 2. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania. 3. Podejmowanie inicjatyw mających na celu wzmacnianie dialogu władz	działania ciągłe

	samorządowych z mieszkańcami. 4. Poszerzanie dostępu informacyjnego do planowanych przez samorząd zamierzeń o charakterze społecznym i gospodarczym.	

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO 5.

wskaźnik	jednostka miary	stan początkowy (2020 r.)	stan docelowy (2029 r.)	źródło danych	częstotliwość pomiaru
liczba szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,	szkolenie	20	30	OPS	raz w roku
liczba organizacji pozarządowych w gminie, w tym funkcjonujących w obszarze polityki społecznej	organizacja	5	6	UG, NGOs, OPS	raz w roku
liczba wspólnych przedsięwzięć różnych podmiotów podejmowanych w celu rozwiązywania problemów społecznych	przedsięwzięcie	3	5	UG, OPS, ZI, GKRPA, NGOs	raz w roku
liczba spotkań przedstawicieli samorządu gminy z mieszkańcami.	spotkanie	23	23	UG, RM	raz w roku

CEL STRATEGICZNY 5. – PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE, PARTNERZY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

podmioty odpowiedzialne	partnerzy	źródła finansowania

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki oświatowe, jednostki sportowo-rekreacyjne.	Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Straż Pożarna, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna	budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, środki organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

3. PROGNOZA ZMIAN

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych w strategii działań zostaną wykorzystane sformułowane powyżej wskaźniki realizacji celów. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań. Wdrożenie projektowanych działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych wypracowanych w niniejszym dokumencie powinno przyczynić się do osiągnięcia przedstawionych w poniższym zestawieniu zmian.

cel strategiczny	prognoza zmian
CEL STRATEGICZNY 1. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW – PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, BEZROBOCIU I BEZDOMNOŚCI.	- ograniczenie zagrożeń mających wpływ na utrwalanie się zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego, - poprawa sytuacji osób ubogich, - podniesienie kompetencji zawodowych osób bezrobotnych i zwiększenie ich szans na podjęcie zatrudnienia, - zwiększenie liczby osób zaktywizowanych zawodowo, - zmniejszenie skali zjawiska tzw. dziedziczenia bezrobocia, - zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, - eliminowanie zjawiska dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy,

	- zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej.
CEL STRATEGICZNY 2. WZMACNIANIE POTENCJAŁU RODZIN, WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY, PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE	- sprawnie funkcjonujący system wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży, uprzedzający sytuacje kryzysowe i zapewniający różnorodne formy pomocy, m.in. w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, - sprawny system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie, - spadek liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, - podniesienie kompetencji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, - zwiększenie dostępności wsparcia dla rodzin, - podniesienie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, - zwiększenie szans edukacyjnych dla dzieci mających problemy w nauce, - poszerzenie wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień, - zwiększenie dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, - zmniejszenia skali przemocy w rodzinie,
CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.	- zwiększenie udziału seniorów i osób dotkniętych niepełnosprawnością w życiu społecznym i zawodowym, - podniesienie atrakcyjności oferty w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne, - zapobieganie wykluczeniu społecznemu cyfrowemu osób

	starszych i niepełnosprawnych, - zwiększenie udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, - podniesienie jakości usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym, - poprawa komfortu funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku, - pełniejsza integracja seniorów i osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.
CEL STRATEGICZNY 4. DBAŁOŚĆ O ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE MIESZKAŃCÓW GMINY.	- zwiększenie liczby mieszkańców aktywnych fizycznie i stosujących się do zasad zdrowego trybu życia, - zmniejszenie zagrożenia przestępczością, - zwiększenie bezpieczeństwa uczniów na terenie placówek oświatowych, - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy,
CEL STRATEGICZNY 5. ROZWÓJ KADR POMOCOWYCH, PODNOSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA, WZMACNIANIE KAPITAŁU I DIALOGU SPOŁECZNEGO.	- podniesienie profesjonalizmu kadry pomocy społecznej, - podniesienie jakości świadczonych usług, - większa aktywność społeczna mieszkańców gminy, - wzrastająca liczba inicjatyw lokalnych.

4. RAMY FINANSOWE

Ustawa o pomocy społecznej (Art. 16b ust. 2 pkt 3 lit. c) nakłada obligatoryjny wymóg określenia ram finansowych strategii. Każdy podmiot z terenu gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu gminy, ale są to także dotacje ze źródeł zewnętrznych pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszej strategii będą: budżet gminy; budżet państwa; środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2021-2026 ujęto poziom wydatków Gminy w 2020 r. z działów klasyfikacji budżetowej: 801 – oświata i wychowanie, 851 – ochrona zdrowia, 852 – pomoc społeczna, 854 - edukacyjna opieka wychowawcza oraz 855 – rodzina, który wynosił **36 694 559,48 zł**.

W kolejnych latach wdrażania założeń strategii szacuje się, że wysokość kwot przeznaczonych na realizację tych zadań będzie nie niższa niż w roku 2020, przy założeniu, że wysokość przyznawanych dotacji na realizację zadań zleconych i własnych będzie co najmniej na tym samym poziomie. Trudność precyzyjnego określenia wysokości funduszy przeznaczonych na realizację strategii w poszczególnych latach wynika z wielu czynników. Kluczowe znaczenie ma tu horyzont czasowy strategii, a także wielość zadań i podmiotów realizujących działania określone w strategii.

5. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE, EWALUACJA

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z jego Kierownikiem. Zespół monitorujący postęp wdrażania zapisów strategicznych, w którego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych i przedstawiał ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w gminie Wójtowi i Radzie Gminy, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących, mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane w dokumencie wskaźniki realizacji celów. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań. Zakres czasowy analizy obejmował będzie zmiany w stosunku do roku bazowego (2020 roku) i roku ostatniego badania (dynamika).

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii, której ogólnym celem jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji strategii. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 jest bowiem dokumentem o charakterze otwartym, w związku z czym powinna dynamicznie reagować na pojawiające się wyzwania wynikające z nowych uwarunkowań wewnętrznych oraz zewnętrznych.

Obok prowadzonego monitoringu procesu realizacji Strategia podlegać będzie procesowi ewaluacji. Celem ewaluacji, w odróżnieniu od monitoringu, jest usprawnienie danego projektu. Ewaluacja musi opierać się na założeniach dotyczących związków pomiędzy prowadzonymi działaniami a ich efektami. Głównym zadaniem ewaluacji jest dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze lokalne.

6. ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ, ANALIZA RYZYKA

Zarządzanie strategiczne jest swoistym zbiorem procesów pozwalających odpowiednio szybko reagować na zmiany zachodzące w otoczeniu, a jednocześnie pozwala tworzyć i utrzymywać odpowiednie relacje pomiędzy założonymi celami strategicznymi i zasobami. W praktyce jest to zbiór wytycznych, którymi można posłużyć się przy podejmowaniu decyzji czy określonych działań w poszczególnych obszarach.

Spośród wielu różnych definicji mówiących o zarządzaniu strategicznym, można wyłonić pewne aspekty, które najczęściej określają, czym właściwie ono jest. W szczególności jest to:

- horyzont planowania – czyli określenie długoterminowych kierunków działań, sięgających od kilku do kilkunastu lat;
- wątek celów – zbiór wartości, misja, a także cele strategiczne, za pomocą i w ramach których podejmowane są odpowiednie działania;
- przedmiot zarządzania – traktowany jako spójna całość, gdzie zarządzanie strategiczne integruje funkcje i procesy organizacyjne w jedną strategię, koordynującą jego działanie;
- podmiot zarządzania – grupa lub jednostka organizacyjna zajmująca się zarządzaniem strategicznym, tzw. wierzchołek strategiczny.

Przenosząc te aspekty zarządzania strategicznego na grunt strategii rozwiązywania problemów społecznych, należałoby postrzegać przedmiot zarządzania jako cały organizm gminy, nie tylko jej tkankę społeczną, natomiast w podmiocie zarządzania dostrzegać przede wszystkim samorząd gminy, jej jednostki organizacyjne, ale także partnerów. Doświadczenia zdobyte podczas wdrażania założeń strategii, dla której zakończył się okres programowania, z pewnością przyczynią się do efektywniejszej realizacji wytyczonych w niniejszym dokumencie celów i kierunków działań, niemniej należy dostrzec, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 powstaje w drugim roku trwania pandemii koronawirusa.

Trudno na obecnym etapie oszacować skutki, jakie pandemia może spowodować, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej kraju, a co za tym idzie, gminy Lelis. Przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 założenia przewidują w odniesieniu do:

- demografii – wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym;

- niepełnosprawności – wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami spowodowany m.in. powiększeniem się grupy starszych mieszkańców gminy;
- bezrobocia – spadek liczby osób bezrobotnych;
- pomocy społecznej – spadek liczby beneficjentów systemu pomocy społecznej w związku poprawą kondycji materialnej osób i rodzin zamieszkujących gminę;
- problemów uzależnień i przemocy w rodzinie – spadek liczby osób uzależnionych, stosujących przemoc i doświadczających przemocy.

Z punktu widzenia sytuacji, z jaką mamy obecnie do czynienia, należy się jednak liczyć w trzech wymienionych na końcu obszarach: bezrobociu, pomocy społecznej i kwestii problemów uzależnień z możliwymi odstępstwami od poczynionych założeń. W związku z tym należy baczniej monitorować zagrożenia dotyczące miejscowego rynku pracy oraz kwestii bezrobocia i w razie wystąpienia niekorzystnych tendencji, dostosować odpowiednio strukturę i zasoby pomocy społecznej do zapobiegania możliwym niepożądanym skutkom, mającym destrukcyjny wpływ na jakość i kondycję życia mieszkańców gminy.

7. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

1. Gminny Program Wspierania Rodziny;
2. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
3. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie;
4. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii;
5. Program Współpracy Gminy Lelis z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W ramach strategii mogą być realizowane projekty, które odzwierciedlają potrzeby oraz zamierzenia gminy i jej mieszkańców. Ich realizacja jest niezwykle wskazana, ale należy zaznaczyć, iż możliwa będzie dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe.

UWAGI KOŃCOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lelis na lata 2022-2029 ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy

Diagram 1. Obszary analizy SWOT.....	82

Tabele

Tabela 1. Profil respondentów ankiety „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”.....	4
Tabela 2. Profil respondentów ankiety „Równość szans kobiet i mężczyzn”.....	5
Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020.....	19
Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020.....	19
Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2020 r.....	21
Tabela 6. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2018-2020.....	21
Tabela 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne.....	22
Tabela 8. Aktywność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2018-2020.....	23
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2018-2020.....	24
Tabela 10. Opieka nad dziećmi do lat 3 w gminie w roku szkolnym 2020/2021.....	24
Tabela 11. Placówki wychowania przedszkolnego w gminie w roku szkolnym 2020/2021.....	25
Tabela 12. Placówki oświatowe w gminie w roku szkolnym 2020/2021.....	25
Tabela 13. Wykaz placówek systemu oświaty działających w gminie w roku szkolnym 2020/2021.....	25
Tabela 14. Placówki kultury w gminie w 2020 r.....	27
Tabela 15. Wykaz placówek kultury w 2020 r.....	27
Tabela 16. Zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2020 r.....	29
Tabela 17. Wykaz zakładów opieki zdrowotnej i aptek w gminie w 2020 r.....	29
Tabela 18. Sport i rekreacja w 2020 r.....	30
Tabela 19. Wykaz obiektów rekreacyjno-sportowych przy szkołach w gminie.....	31
Tabela 20. Przestępstwa odnotowane w gminie w latach 2018-2020.....	34
Tabela 21. Dozory prowadzone w gminie w latach 2018-2020.....	34
Tabela 22. Nadzory prowadzone w gminie w latach 2018-2020.....	35
Tabela 23. Stan zatrudnienia w OPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2020 r.....	37
Tabela 24. Wykształcenie kadry OPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2020 r.....	37
Tabela 25. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2018-2020.....	38
Tabela 26. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020.....	39
Tabela 27. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.....	39
Tabela 28. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2020 r.....	40
Tabela 29. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2018-2020.....	40
Tabela 30. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez OPS w latach 2018-2020.....	42
Tabela 31. Asystenci rodziny w gminie w latach 2018-2020.....	43
Tabela 32. Skierowania i pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej w latach 2018-2020.....	43
Tabela 33. Karta Dużej Rodziny w gminie w latach 2018-2020.....	44
Tabela 34. Świadczenia rodzinne w gminie w latach 2018-2020.....	45
Tabela 35. Rodzaj świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2018-2020.....	45
Tabela 36. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2018-2020.....	48
Tabela 37. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2020 r.....	48
Tabela 38. Dane dotyczące dzieci i młodzieży z gminy objętych wsparciem przez PPP w roku szkolnym 2019/2020.....	49
Tabela 39. Działalność PCPR-u w odniesieniu do mieszkańców gminy w zakresie pieczy zastępczej w latach 2018-2020.....	51
Tabela 40. Stan bezrobocia w gminie w latach 2018-2020.....	52
Tabela 41. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie, województwie i w kraju w latach 2018-2020.....	52
Tabela 42. Bezrobotni w gminie na koniec 2020 r. według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia.....	53

Tabela 43. Bezrobotni w gminie na koniec 2020 r. według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy.....54

Tabela 44. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy OPS-u z powodu bezdomności w latach 2018-2020.....	56
Tabela 45. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w gminie w latach 2018-2020.....	57
Tabela 46. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2018-2020 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie.....	58
Tabela 47. Liczba członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020.....	58
Tabela 48. Działalność GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie.....	58
Tabela 49. Działania podjęte w gminie przez GKRPA w latach 2018-2020 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie.....	59
Tabela 50. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie w latach 2018-2020.....	61
Tabela 51. Wykaz jednostek i grup wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, funkcjonujących na terenie gminy w 2020 r.....	63
Tabela 52. Negatywne zachowania oraz zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w roku szkolnym 2019/2020.....	65
Tabela 53. Dysfunkcje i patologie stwierdzone w rodzinach uczniów w roku szkolnym 2019/2020.....	66
Tabela 54. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2018-2020.....	69
Tabela 55. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej w formie usług opiekuńczych w latach 2018-2020.....	69
Tabela 56. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020.....	72
Tabela 57. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020.....	73
Tabela 58. Dofinansowanie rehabilitacji przyznane mieszkańcom gminy w latach 2018-2020.....	73
Tabela 59. Wykaz organizacji pozarządowych w gminie w 2020 r.....	74
Tabela 60. Parafie rzymskokatolickie na terenie gminy.....	75
Tabela 61. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2018-2020.....	78
Tabela 62. Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w gminie w latach 2018-2020.....	78

Wykresy

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2018-2020.....	19
Wykres 2. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2020.....	20
Wykres 3. Jak Pani/Pan ocenia ofertę edukacyjną szkół w gminie?.....	28
Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność oferty kulturalnej w gminie?.....	28
Wykres 5. Jak Pani/Pan ocenia dostępną w gminie ofertę w zakresie ochrony zdrowia?.....	30
Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia dostępną w gminie ofertę w zakresie sportu i rekreacji?.....	33
Wykres 7. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?.....	36
Wykres 8. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?.....	41
Wykres 9. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu?.....	56
Wykres 10. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom?.....	59
Wykres 11. Czy zna Pani/Pan przypadki przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich słyszała/słyszał?.....	60
Wykres 12. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?.....	60
Wykres 13. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych?.....	74
Wykres 14. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w gminie?.....	76
Wykres 15. Jak Pani/Pan ocenia komunikację między władzami samorządowymi a mieszkańcami?.....	77

Wykres 16. Jak Pani/Pan ocenia swój poziom zadowolenia z bycia mieszkańcem gminy?..	77
Wykres 17. Kto jest wg Pani/Pana bardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć?.	79
Wykres 18. Czy spotkała się Pani/ spotkał się Pan z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w gminie lub o nich słyszała/ słyszał?.....	80
Wykres 19. Jaka Pani/Pana zdaniem może być skala problemu nierówności płci w gminie?	80